

JEDNODNIÓWKA

70. PUŁKU PIECHOTY

(12.P. STRZ. WLKP.)

E975

JAROCIN

PLEZEW

RODA

72 P. P. Dion. Czach.

No 8156/III

Jednodniówka

70 pułku piechoty
(12. p. strz. Wlkp.)

Wydana w dniu wręczenia pułkowi chorągwi,
ufundowanej przez ludność powiatów
jarocińskiego, pleszewskiego i średzkiego.

Pleszew, w sierpniu 1930 roku

Nakład 70 p.p. – druk K. Świerkowski w Pleszewie.

DPD - 4/2005/20/ 10,00,-

8156 / III

J-659

Eigentum
Geeresarchiv - Hauptstelle
Danzig

„Granice Rzeczypospolitej wykuli żołnierze,
prowadzeni przez Wielkiego Wodza”

Lusiewicz

DPT

„Podstawą armji jest dusza prostego żołnierza; dopóki
dusza ta jest silna, armja wytrzyma dołę i niedolę,
gdy dusza ta się załamie — upadek armji jest nieuchronny”

J. Piłsudski

Gen. dyw. Rydz-Śmigły
Inspektor armji

70. p. p. w dniu wręczenia chorągwi

Wojna nowoczesna jest surowa, szara
i szczerą w swojej brutalności - odrzuca
dekoracje malowniczości i płytkiego,
sentymentalnego efektu. Ale zachowała
i wysoko wydzwignęła wielkie, w swojej surowej
powadze przejmujące piękno duszy żołnierza.

Wzwyż cenę honor Narodu i honor
żołnierza niż życie to jest właśnie
piękno duszy żołnierskiej! Zwycięstwo daje się
tylko takim żołnierzom ujarzmić.
Pułk 70. pomny swej przeszłości innych żołnierzy
mieć nie chce!

Śmigły-Rydz gen. dyw.

Wojna nowoczesna jest surowa, szara i szczerą w swojej brutalności - odrzuca dekoracje malowniczości i płytkiego, sentymentalnego efektu. Ale zachowała i wysoko wydzwignęła wielkie, w swojej surowej powadze przejmujące piękno duszy żołnierza.

Wzwyż cenę honor Narodu i honor żołnierza niż życie to jest właśnie piękno duszy żołnierskiej! Zwycięstwo daje się tylko takim żołnierzom ujarzmić. Pułk 70. pomny swej przeszłości innych żołnierzy mieć nie chce!

Śmigły-Rydz
gen. dyw.

Gen. dyw. Kazimierz Dzierżanowski
Dowódca Okręgu Korpusu Aż VII.

Gen. bryg. Stanisław Taczak
Dowódca 17. dyw. piech.
od d. 22. stycznia 1921 r. do d. 5. listop. 1928 r.

Gen. bryg. Radosław Dzierżykraj-Stokalski
Dowódca 17. dyw. piech.
od d. 6. listop. 1928 r. do d. 8. lutego 1930 r.

Płk. dypl. Tadeusz Malinowski
Obecny dowódca 17. dyw. piech.

Płk. Dypl. Rudolf Kawiński
Obecny dowódca piechoty dyw. 17. dyw. piech.

Kpt. Władysław Wawrzyniak
Organizator i pierwszy dowódca pułku
od d. 6. lutego 1919 r. do d. 25. lipca 1920 r.

śp. ppłk. Jan Januszewski
Dowódca pułku
od d. 26. lipca 1920 r. do d. 6. sierpnia 1920 r.
Dnia 6. sierpnia 1920 r. ciężko ranny w bitwie pod Białobrzegami
nad Bugiem. Zmarł w szpitalu w Poznaniu d. 8. sierpnia 1920 r.

Ppłk. Jan Juljusz Prymus
Dowódca pułku
od d. 22. sierpnia 1920 r. do d. 7. lipca 1921 r.

śp. ppłk. dypl. Stanisław Łapiński
Dowódca pułku
od d. 8. lipca 1921 r. do d. 16. lutego 1922 r.
Zaraziwszy się szkarlatyną, zmarł dnia 16. lutego 1922 r.
w szpitalu w Poznaniu

śp. ppor. Marjan Praski
Dowódca 2-tej komp.
poległ d. 14 lipca 1920 r. w walce pod Bohuszem.

śp. ppor. Tadeusz Życki
Adjutant II-go baonu
poległ w bitwie nocnej pod Szczuczynem z dnia 19 na 20 lipca 1920 r.

śp. ppor. Henryk Węzyk
Dowódca III-go baonu
poległ d. 23. lipca w walce o przeprawy niemeńskie pod Dubnem.

śp. por. Wojciech Węzyk
Dowódca II-go baonu
poległ d. 6. sierpnia 1920 r. w bitwie pod Białobrzegami
nad Bugiem.

Plk. Eugenjusz Godziejewski
Dowódca pułku
od d. 18 kwietnia 1922 r. do d. 5 sierpnia 1927 r.

Plk. dypl. Mieczysław Mozdyniewicz
Obecny dowódca pułku

Pplk. Ryszard Żołędziowski
Obecny zastępca dowódcy pułku

Ks. prałat Kazimierz Niesiołowski
Kapelan pułku

POLEGŁYM...

Grają trąby od rana, święto zwiastując radosne —
Walk zwycięskich wspomnienie i chwały pułku rocznicę.
Towarzysze bojowi tłumnie się dzisiaj gromadzą,
Dni wspominając minione krwawych zapasów i znojów.
Oczekuje ich dzisiaj za trudy krwawe nagroda:
Naród wręczy im nową lśniącą od złota chorągiew —
Znak widomy Ojczyzny i symbol cnoty żołnierskiej.

Lecz, nim wyruszą na błonia, gdzie lud się tłumnie gromadzi,
Spoglądają dokoła, czy wszyscy na święto przybyli,
Czy z towarzyszy bojowych nie brak w szeregach którego.
A gdy nie wszystkich znaleźli, pytają jeden drugiego:
„Czemu nie przybył dzielny pułkownik nasz Januszewski?
Czemu Wężyków nie widać - braci szlachetnych?
Gdzie jest Praski i Życki - waleczni żołnierze?
Czemu w każdej kompanji brak kilkunastu?“

Wiatr hen ze wschodnich rubieży odpowiedź niesie żałobną;
„Nie przyjdą koledzy na święto wasze radosne,
Bo w bojach polegli z dzikim najeźdźcą,
Piersiami męźnemi Ojczyzny broniąc kochanej
Nie ujrzą ich oczy nowej chorągwi, lśniacej od złota,
Bo proch je przysypał mogilny“

Śpijcie, Koledzy, spokojnie w samotnych grobach dalekich.
My, ślubowanie składając w Boga i ludu obliczu
Przed nową chorągwią, Wam przyrzekamy, że zawsze
Będziemy gotowi oddać, jak Wy, za Ojczyznę swe życie,
A sławy nie stracim przez Was dla pułku zdobytej!

Lista poległych i zmarłych z ran.

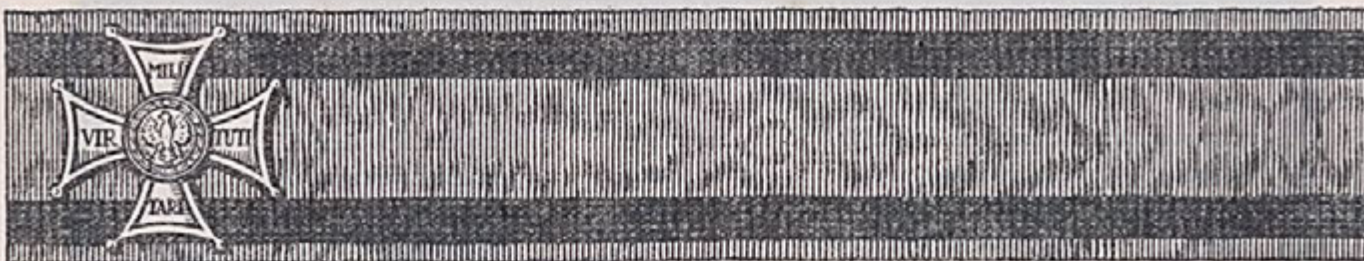
Oficerowie:

ppłk.	Januszewski Jan	ppor.	Praski Marjan
ppor.	Wężyk Henryk	ppor.	Życki Tadeusz
por.	Wężyk Wojciech		

Szeregowi:

szer.	Andrzejczak Józef	szer.	Grochowski Andrzej
szer.	Antczak Stefan	kapr.	Grzeszczyk Andrzej
szer.	Babiś Piotr	kapr.	Grzęda Stanisław
szer.	Bacik Idzi	szer.	Hajdziona Tomasz
szer.	Baranowski Stanisław	szer.	Hajka Jan
szer.	Bargiel Szczepan	szer.	Herudziński Wacław
szer.	Bąk Idzi	sierz.	Howański Franciszek
st. szer.	Berek Jan	st. szer.	Idziorek Wojciech
kapr.	Berek Józef	szer.	Izydorczyk Wacław
szer.	Bernau Kazimierz	szer.	Jać Józef
szer.	Błaszczak Stanisław	szer.	Jakobczak Franciszek
szer.	Brodziak Józef	szer.	Janicki Józef
szer.	Bursztyn Berek	szer.	Jański Józef
szer.	Cierpka Ignacy	szer.	Jański Szczepan
kapr.	Cierpka Stanisław	szer.	Jaroński Wawrzyn
szer.	Ciesielski Walenty	sierz.	Jasik Jan
st. szer.	Ciesiołka Józef	plut.	Jelmowski Kazimierz
szer.	Cząstkowski Jakób	szer.	Kaczmarek Adam
szer.	Czubak Ignacy	szer.	Kaczmarek Franciszek
szer.	Czubak Jan	szer.	Kaczyński Józef
szer.	Daniel Franciszek	kapr.	Kania Józef
szer.	Dłubek Edward	plut.	Kantorski Tadeusz
szer.	Długi Jan	st. szer.	Kasprzak Tomasz
szer.	Dociekalski Stanisław	szer.	Katowicz Jan
kapr.	Drelak Franciszek	st. szer.	Kierpisz Leon
szer.	Drzewiecki Paweł	szer.	Kierzak Franciszek
szer.	Duczmal Ludwik	szer.	Klaus Franciszek
szer.	Dudek Franciszek	kapr.	Kląska Jan
szer.	Dworski Józef	sierz.	Klicz Idzi
szer.	Dybiez Stanisław	szer.	Kmieciak Adam
st. szer.	Dyczmal Jan	szer.	Kminek Antoni
szer.	Dziubaszyk Stanisław	szer.	Konieczny Józef
szer.	Florczak Tomasz	st. szer.	Kapała Stanisław
szer.	Frąszczak Józef	st. szer.	Korczak Stanisław
szer.	Frona Franciszek	szer.	Koryszczak Franciszek
szer.	Fryc Hermann	szer.	Korzeniowski
plut.	Gabryś Franciszek	szer.	Kowalewski Edmund
szer.	Głodek Jan	szer.	Kowaliński Wojciech
szer.	Głuchowski Szczepan	szer.	Kowoński Antoni
szer.	Goczkowski Franciszek	szer.	Kozyrz Sergjusz
szer.	Gołęczkowski Kazimierz	szer.	Krakowski Wojciech
szer.	Graj Franciszek	st. szer.	Krupa Jan
szer.	Graczyk Józef	kapr.	Kryjom Antoni

szer.	Krzyżaniak Franciszek	szer.	Refermat Feliks
szer.	Kubicki Józef	st. szer.	Rogacki Jan
st. szer.	Kudelka Leopold	szer.	Rojek Stanisław
kapr.	Kujon Antoni	szer.	Rosiak Stanisław
szer.	Kurasz Stanisław	szer.	Rzekiecki Wojciech
szer.	Lamperski Marcei	szer.	Samulski Franciszek
szer.	Lepka Antoni	szer.	Sieradzki Władysław
szer.	Lachojczyk Ignacy	szer.	Sikora Ignacy
kapr.	Łabędzki Feliks	szer.	Sikora Józef
szer.	Maciejewski Marjan	szer.	Sikora Piotr
szer.	Macioszyk Stanisław	szer.	Siuderczak Władysław
sierz.	Malinowski Stefan	szer.	Sławiński Franciszek
szer.	Marciniak Antoni	szer.	Słowiński Łucjan
szer.	Marek Piotr	st. szer.	Solecki Józef
szer.	Martha Jan	kapr.	Sowiński Franciszek
szer.	Mateczak Władysław	kapr.	Spalony Antoni
szer.	Mauesel Seweryn	szer.	Stasiczak Michał
szer.	Michalski Czesław	szer.	Stawicki Władysław
szer.	Michalski Roman	szer.	Sternal Franciszek
szer.	Mielczarek Józef	szer.	Stompke Filemon
szer.	Mikołajczyk Marcin	szer.	Strybel Antoni
szer.	Milczak Józef	st. szer.	Szczeblewski Józef
szer.	Mis Franciszek	szer.	Szczech Józef
szer.	Młodziejewski Stanisław	st. szer.	Szczepaniak Wojciech
szer.	Modrzejewski Franciszek	st. szer.	Szczurek Stanisław
szer.	Morawiak Jan	st. szer.	Szymczak Czesław
pchor.	Myśliwy Jan	szer.	Talaga Wojciech
szer.	Nadstanek Józef	szer.	Tomczak Ignacy
szer.	Namysł Jan	szer.	Tragal Wojciech
szer.	Napierała Szczepan	szer.	Trzoskałan Stanisław
szer.	Napierkowski	szer.	Tyszkiewicz Władysław
szer.	Niedźwiadowski Wojciech	szer.	Urbański Marjan
kapr.	Niemicz Antoni	szer.	Wacha Marjan
sierz.	Niwczyk Mieczysław	szer.	Walczak Andrzej
szer.	Noculak Wincenty	szer.	Waloszczyk Piotr
st. szer.	Nowak Leon	szer.	Warga Jan
st. szer.	Nowicki Władysław	szer.	Warczyński Stanisław
st. szer.	Osses Wawrzyn	plut.	Wasiak Stanisław
szer.	Paprocki Piotr	szer.	Wawrzyniak Piotr
szer.	Paszkowski Władysław	szer.	Wichura Marjan
st. szer.	Pawlak Wojciech	szer.	Weiss Jan
st. szer.	Pawłowski Władysław	szer.	Wesołowski Kazimierz
szer.	Pejka Józef	st. szer.	Wieczorek Józef
kapr.	Perski Józef	szer.	Wieczorek Paweł
szer.	Piętka Józef	szer.	Wiertelak Jan
szer.	Piętka Konstanty	szer.	Wojtczak Szczepan
szer.	Pietrzak Franciszek	szer.	Wilczek Józef
kapr.	Pilachowski Leon	szer.	Woźnica Jan
kapr.	Potyra Idzi	szer.	Zajac Leon
szer.	Przybylski Antoni	st. szer.	Zemski Adam
szer.	Przybył Roman	st. szer.	Ziółkowski Wacław
szer.	Ran Jan	plut.	Zybała Florjan
szer.	Ratajczyk Jan		

Lista odznaczonych srebrnym krzyżem orderu wojennego
„Virtuti Militari“ V klasy.

st. sierż.	Adamski Feliks	por.	Paul Tomasz
st. szer.	Dryjański Jan	sierż.	Pietrzak Stanisław
st. szer.	Jelonek Franciszek	por.	Tomaszewski Stefan
sierż.	Kostka Józef	por.	Twardowski Franciszek
kapr.	Lis Stanisław	mjr.	Wawrzyniak Władysław
sierż.	Majcher Władysław	śp. por.	Wężyk Wojciech

Lista odznaczonych Krzyżem Walecznych.

Oficerowie.

ppor.	Falkowski Karol	por.	Perz Edward
por.	Garstka Władysław	pplk.	Prymus Jan Juliusz
por.	Gorgolewski Bogusław	ks. kap.	Sobociński Stanisław
ppor.	Grzęda Teodor	por.	Stolpe Stanisław
ppor.	Hörl	mjr.	Szpakowski Czesław
ppor.	Jerchel Michał	por.	Tomaszewski Stefan
mjr.	Marcińczyk Jan	ppor.	Trzeciński Włodzimierz
ppor.	Mędlewski Roman	por.	Twardowski Franciszek
por.	Misa Józef	ppor.	Urbanowicz Mieczysław
por.	Paul Tomasz	por.	Ziemiański Michał

Szeregowi.

sierż.	Adamski Feliks	plut.	Florezrak Ignacy
plut.	Bachman Jan	plut.	Florezrak Stanisław
plut.	Banasiewicz Antoni	sierż.	Gruszczyński Antoni
sierż.	Banaszak Franciszek	szer.	Grzesiak Stanisław
st. szer.	Bauman Wojciech	szer.	Hadaś Teofil
plut.	Binek Jan	st. szer.	Horyza Stanisław
kapr.	Cal Jan	chor.	Hybiak Michał
szer.	Celdorf Hermann	szer.	Jakubiak Antoni
sierż.	Ciemierski Antoni	st. szer.	Janicki Wojciech
śp. plut.	Cierpka Stanisław	st. szer.	Jarczak Ignacy
szer.	Czekalski Antoni	st. szer.	Jasiński Stanisław
szer.	Czerniewski Jan	śp. sierż.	Jasik Jan
kapr.	Czubak Wojciech	szer.	Jeziński Szczepan
szer.	Danielczyk Jan	szer.	Jokiel Józef
szer.	Dziakak Jan	sierż.	Józefiak Michał
st. sierż.	Dobiszewski Józef	st. szer.	Kaźmierczak Stanisław
kapr.	Domagalski El.	plut.	Kempa Feliks
st. szer.	Dudek Marcin	st. szer.	Kociński Walenty
plut.	Dutkowiak Franciszek	szer.	Kolasiński Wawrzyniec
sierż.	Filipczak Władysław	kapr.	Kominiarek Franciszek

kapr.	Konieczny Stanisław	szer.	Pilachowski Leon
sierz.	Kostka Józef	plut.	Pościech Wojciech
chor.	Kostrzewa Antoni	kapr.	Ptak Jan
śp. szer.	Krakowski Wojciech	sierz.	Radziszewski Władysław
sierz.	Królik Józef	plut.	Rogański Ludwik
szer.	Królikowski Walenty	szer.	Rogowski Franciszek
st. szer.	Kroll Franciszek	sierz.	Rokicki Jan
sierz.	Kruszona Stanisław	sierz.	Rosiński Florjan
kapr.	Krystkowiak Józef	szer.	Rybczak Ignacy
st. szer.	Krzyżoszczak Franciszek	szer.	Rychlik Franciszek
plut.	Kubiak Franciszek	szer.	Sajec Stanisław
plut.	Kubicki Czesław	kapr.	Sateczak Stanisław
szer.	Kuliński Ignacy	szer.	Sekuła Wawrzyniec
szer.	Kurek Jan	kapr.	Sęk Wojciech
sierz.	Kwiatkowski Józef	szer.	Sikora Andrzej
st. szer.	Latusek Tomasz	kapr.	Sitarz Franciszek
sierz.	Leki Franciszek	kapr.	Skrzypczak Jan
sierz.	Lisiak Jan	st. szer.	Śląski Stanisław
kapr.	Maciaszek Stanisław	śp. sierż.	Stefański Stanisław
kapr.	Maciejewski Tomasz	st. sierż.	Stodolny Tomasz
kapr.	Maik Jan	plut.	Szwarc Otton
sierz.	Majcher Władysław	sierz.	Swierzyński Teodor
kapr.	Majchrzak Jan	st. szer.	Szymczak Jan
plut.	Małecki Morcin	sierz.	Szyska Jan
szer.	Marciniak Antoni	szer.	Teodorczyk Tomasz
szer.	Markowski Antoni	szer.	Tokarski Wojciech
szer.	Matyjaszek Andrzej	kapr.	Tuszyński Władysław
plut.	Mądry Franciszek	sierz.	Tybiszewski Kazimierz
st. sierż.	Mielicki Stanisław	st. szer.	Tyc Walenty
sierz.	Mikołajczak Stanisław	sierz.	Urbanowski Teofil
st. szer.	Nawrocki Mikołaj	sierz.	Walczak Józef
sierz.	Nowacki Stanisław	sierz.	Walczak Franciszek
sierz.	Nowak Władysław	kapr.	Wawrzyniak Franciszek
sierz.	Nowakowski Stanisław	sierz.	Wawrzynowicz Michał
sierz.	Niewiejski Józef	sierz.	Wciórka Józef
st. szer.	Olejniczak Jan	st. szer.	Weber Józef
kapr.	Ostrowicz Szczepan	kapr.	Witek Stanisław
sierz.	Owczarek Antoni	plut.	Wojtaszek Antoni
st. sierż.	Paluszkiewicz Franciszek	sierz.	Wolny Wacław
szer.	Paszek Wincenty	kapr.	Wosiek Stanisław
sierz.	Patalas Stanisław	st. szer.	Zieliński Antoni
sierz.	Pawlak Jan	szer.	Zielichowski Stefan
kapr.	Perkiewicz Franciszek	szer.	Zochniak Franciszek
plut.	Piasecki Michał	plut.	Żabiński Stanisław
sierz.	Pietrzak Józef	sierz.	Żalik Franciszek

Wyciąg z rozkazu dziennego 70. p.p.

w dniu 2. VIII. 1930 r.

Żołnierze!

W dniu jutrzejszym pułk nasz otrzyma z rąk Głowy Państwa i Najwyższego Zwierzchnika Sił Zbrojnych nową chorągiew, dar mieszkańców powiatów jaro-
cińskiego, pleszewskiego i średzkiego.

Chorągiew wojskowa, jako znak widomy, przypominający Ojczyznę, jest dla żołnierza świętością, której nie wolno mu odstąpić i której bronić powinien do ostatniego tchu w piersiach.

Przed chorągwią składa żołnierz przysięgę, rozpoczynając służbę, za chorągwią idzie w bój i przelewa krew, pod chorągwią umiera.

Spełniony przez żołnierza do ostatka obowiązek okrywa chorągiew chwałą.

Chorągiew, którą otrzymamy jutro, chociaż nowa, opromieniona jest blaskiem chwały, jaki pada na nią od dawnej chorągwi, zbryzganej krwią waszych kolegów.

W czasie jutrzejszego uroczystego ślubowania na nową chorągiew zwróćcie się więc myślą ku mogiłom kolegów waszych, poległych nad Wilją i Niemnem, na polach Białobrzegów i Przemiarowa, a spełniony przez nich obowiązek niech się stanie wzorem waszego żołnierskiego życia.

Patrząc na widniejące na chorągwi godło wolnej Ojczyzny, której macie szczęście służyć, skierujcie swe myśli i serca ku Temu, komu szczęście to zawdzięczacie — ku Wskrzesicielowi Ojczyzny i Twórcy Wojska Polskiego Pierwszemu Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu. Życie Jego niech będzie dla was najdoskonalszym wzorem umiłowania Ojczyzny i honoru żołnierskiego.

Odbierając chorągiew z rąk Najwyższego Naszego Zwierzchnika obleczonego Majestatem Rzeczypospolitej, dumni z zaszczytu, jaki was spotyka wzniescie z głębi przepelnionych radością piersi okrzyk:

„Najjaśniejsza Rzeczpospolita Polska niech żyje!“

Dowódca 70. p. p.
(—) MOZDYNIEWICZ
pik. dypl.

Zarys dziejów pułku.

Czasy wojenne.

Powstanie pułku i pierwsze walki.

Wybuch rewolucji w Niemczech, załamanie się frontu i wiadomości płynące z Królestwa i Małopolski zwiastują społeczeństwu wielkopolskiemu, że nadchodzi chwila, w której ziszczą się ukrywane dotąd głęboko nadzieje odzyskania utraconej wolności.

Więści o przygotowaniach do powstania najwcześniej przenikają do nadgranicznego Ostrowa, utrzymującego łączność z komendą VIII. okręgu tajnej Polskiej Organizacji Wojskowej w Kaliszu. Pod wpływem tych wieści społeczeństwo miasta Ostrowa, wykorzystując chwilę zamętu powstałego wskutek przeobrażenia się niemieckiego 155. p.p., tam stacjonującego, na pułk rewolucyjny z radą żołnierską na czele, organizuje Komitet Ludowy w nocy z 10. na 11. listopada 1918 r. i skupia żołnierzy Polaków, z których w dniu 11. listopada zostaje utworzony pierwszy bataljon polski - zawiązek przyszłego 12. pułku strzelców wielkopolskich.

Obawa przed ściągnięciem przez Niemców znacznie silniejszych sił do Ostrowa zmusza w dniu 21. listopada do pozornej likwidacji baonu ostrowskiego, dokonanej w ten sposób, że żołnierze starszych roczników zostają wcieleni do oddziałów niemieckich, młodsi zaś otrzymują rozkaz przejścia potajemnie partjami do Kalisza, gdzie istniało już polskie dowództwo okręgu wojskowego.

W Szczypiornie podporucznik Władysław Wawrzyniak tworzy z żołnierzy baonu ostrowskiego i ochotników t. zw. bataljon pograniczny.

Wybuch powstania w Poznaniu w dniu 27. grudnia staje się hasłem do rozpoczęcia otwartej walki z zaborcami w całej Wielkopolsce.

Dnia 29. grudnia ppor. Wawrzyniak wyrusza z częścią baonu pogranicznego na Skolmierzycę, zajmuje dworzec i rozbraja załogę niemiecką.

Dnia 31. grudnia Niemcy ustępują po krótkiej walce z Ostrowa, pozostawiając magazyny wojskowe.

Pomyślne wyniki walk w rejonie Ostrowa, zajęcie Ostrzeszowa i Krotoszyna, oraz opanowanie przez powstańców linii kolejowej Warszawa - Poznań daje możliwość rozpoczęcia prac organizacyjnych. To też w dniu 7. stycznia 1919 r. z rozkazu Dowództwa Głównego w Poznaniu tworzy ppor. Wawrzyniak w Ostrowie Dowództwo VII. Okręgu Wojskowego.

W tym samym czasie powstają z luźnych oddziałów, samorzutnie tworzonych dla walki z Niemcami - baony w Ostrzeszowie i Krotoszynie, sformowane: pierwszy - przez ppor. Modrzejewskiego, drugi - przez ppor. Thiela.

Dnia 27. stycznia przeprowadza Dowódca Sił Zbrojnych w b. zaborze pruskim generał Dowbór-Muśnicki przegląd baonu ostrzeszowskiego i, zauważywszy na orzelku u czapki ppor. Wawrzyniaka cyfrę 12. decyduje, aby cyfra ta stała się numerem przyszłego pułku. Tak więc rozkazem Dowództwa Głównego w Poznaniu z dnia 6. lutego 1919 r. zostaje sformowany 12. pułk strzelców wielkopolskich przez połączenie baonów ostrowskiego, ostrzeszowskiego i krotoszyńskiego.

Pułk zostaje włączony do składu 3. dywizji strzelców wielkopolskich.

Właściwym organizatorem pułku był ppor. Wawrzyniak.

Duże zasługi przy organizacji położyli: sierżant Kostrzewa, ppor. Nerski, ppor. Thiel i aspirant oficerski Twardowski.

Walki na froncie zachodnim.

Po stworzeniu VII. Okręgu Wojskowego ppor. Wawrzyniak objął dowództwo nad wszystkimi oddziałami, które walczyły w południowej części Wielkopolski. Oddziały te tworzą odtąd wspólny front, przebiegający od połowy stycznia 1919 r. od granicy b. Królestwa Polskiego (na południe od Ostrzeszowa) przez Tokarzew, Rogaszyce, Parzynów, Kobylgórę, Czarnylas, Granowiec, Uciechów, Sulmierzyce, Zduny aż do Kobyłina.

12. pułk strzelców wielkopolskich w szeregu walk i potyczek powoli lecz stale wypiera wojska zaborce z Wielkopolski w kierunku obecnej granicy państwowej.

Opis tych walk przekracza ramy niniejszego szkicu; nie podobna jednak przynajmniej nie wspomnieć niektórych, gdzie żołnierz młodego pułku wykazał tyle poświęcenia i odwagi, iż jego czyny zapisały się złotymi głoskami w dziejach pułku, tworząc pierwsze, lecz pełne chwały rozdziały historii pułkowej.

Bitwy pod Kobylgórą, gdzie pułk wziął 40 jeńców i 5 karabinów maszynowych, pod Rogaszycami, pod Parzynowem, pod Sulmierzycami, Bógdajem, Uciechowem, Korzeniem i Jesionną wystawiły chlubne świadectwo młodemu żołnierzowi.

W licznych drobnych, lecz stale prowadzonych i uporczywych utarczkach odznaczyło się męstwem i ofiarnością wielu żołnierzy. Tak np. dwaj szeregowcy I. kompanii baonu ostrzeszowskiego (późniejszy III. baon) Styperka i Kęsy, wysłani na patrol do Zmyślonej pod Parzynowem, zostali osaczeni przez oddział niemiecki. Żołnierze ci, mimo znacznie przeważającej siły wroga, bronili się uporczywie w ciągu trzech kwadransów, wykazując tyle zaciętości i odwagi, że nie tylko zdołali wymknąć się szczęśliwie, lecz nawet zadali przeciwnikowi dotkliwe straty. Za ten czyn pierwszy z nich został mianowany kapralem, drugi - starszym szeregowcem.

W utarczce pod Korzeniem st. szer. Brykczyński z narażeniem życia w silnym ogniu artylerji uratował ciężki karabin maszynowy.

W potyczce pod Jesionną dnia 18. marca 1919 r. wyróżnił się przytomnością umysłu kapral Michał Wawrzynowicz z 8. komp. Podoficer ten, będąc osaczony przez Niemców wraz z rannym towarzyszem, nie tylko zdołał przedostać się do swoich, lecz i uratował kolegę, za co został mianowany plutonowym.

Mimo zawartego w dniu 18. lutego formalnego rozejmu Niemcy starali się odzyskać utracone rejony, co doprowadziło do nowych walk pod Borowicą, Zdunami, Kochałami i Ostrzeszowem.

12. pułk strzelców wielkopolskich nie załamał się w walkach ani razu, nie ustępując ani pędzi ziemi.

W dniu 4. maja 1919 r. miasto Ostrów ofiarowało pułkowi chorągiew, która odtąd towarzyszyć mu będzie we wszystkich chwilach radosnych i smutnych.

W ciągłych utarczkach z wrogiem pozostawał pułk na pograniczu aż do dnia 5. stycznia 1920 r.

Po zawarciu traktatu wersalskiego przypadł pułkowi zaszczyt objęcia w posiadanie obszarów, przyznanych Polsce.

Radosne i podniosłe chwile entuzjastycznego powitania pułku przez ludność oswobodzonych z niewoli wiosek i miast pozostaną na zawsze w pamięci uczestników.

Walki na froncie wschodnim.

Uporawszy się z wrogiem na zachodnich rubieżach, młody lecz już zahartowany w bojach żołnierz 12. p. strz. wkp. musiał wyruszyć do walki z najeźdźcą ze wschodu.

Od dnia 30. stycznia 1920 r. pułk stoi rozmieszczony w okolicy Lidy, tworząc wraz 3. dyw. strz. wkp. odwód Naczelnego Wodza.

Dnia 1. lutego 1920 r. pułk został przemianowany na 70. pułk piechoty, zaś 3. dyw. strz. wlkp. - na 17. dywizję piechoty.

Dla utrzymania ciągłości tradycji bojowej, pułk zachował obok nowego numeru starą nazwę 12. p. strz. wlkp.

Początkowo nie miał pułk sposobności do występowania w walce w pełnym składzie: w bój szły poszczególne baony osobno, wspomagając inne oddziały.

I w tych walkach, toczonych w odmiennych i nieznanych warunkach przez młodego żołnierza (w tym czasie starsze roczniki zostały już zdemobilizowane i zastąpione przez rekrutów z poboru) pułk nie załamał się, lecz przeciwnie, ponownie okrył się chwałą.

Nie mając możliwości opisanie wszystkich stoczonych walk, wymienimy niektóre przynajmniej, a więc: ciężki bój pod Ihumeniem, gdzie odznaczył się por. Tomasz Paul. W boju tym stracił pułk 5 zabitych, 11 rannych i 2 karabiny maszynowe. Wspomnieć też trzeba o bitwie pod Czernową, o przeciwnatarciu nad rzeką Serwecz, o zdobyciu wraz z bratnim 68. p.p. Budławia.

Żołnierze pułku wykazali w tych walkach tak wysoką wartość bojową, że zdołali zdobyć nie tylko pochwałę przełożonych, lecz i uznanie wroga, które najlepszym jest w tym wypadku świadectwem. W rozkazie dowódcy 70. p.p. za numerem II. 114/20. z dnia 1. VII. 1920 r. czytamy odpis rozkazu dowódcy 17. dyw. piech. plk. Picka, w którym ten ostatni podaje zdobyte od bolszewików opinie o wojsku polskim.

Bolszewicy z pełnym uznaniem wyrażają się o pułkach wielkopolskich, nazywając je wojskiem w całej pełni regularnym i charakteryzując żołnierzy, jako „poważnych, pewnych, doskonałych strzelców, posuwających się niepowstrzymanie naprzód.”

Walki odwrotowe, zakończenie wojny, powrót do garnizonu.

3. lipca 1920 r. rozpoczęli bolszewicy natarcie na froncie północno-wschodnim. W pierwszym silnym uderzeniu, poprzedzonym przygotowaniem artyleryjskim, bolszewicy zdołali odrzucić oddziały 11. i 15. dywizyj piechoty.

17. dyw. piechoty otrzymała rozkaz przeciwnatarcia i odzyskania utraconych pozycji.

W akcji tej brał udział 70. p.p. po raz pierwszy w całym składzie i pod jednym dowództwem kpt. Wawrzyniaka, walcząc pod Ujściem i Proszkowem. Otrzymał rozkaz pułk wykonał w zupełności, tracąc 6 zabitych i 15 rannych.

Mimo odniesionego zwycięstwa wobec ogólnego położenia pułk otrzymał rozkaz wycofania się na zachód na linię Alisberg - Świla.

Rozpoczął się ciężki okres walk odwrotowych.

Tocząc kolejno krwawe boje pod Parafjanowem, Kowalami, Porpliszczami, Nesterowiczami i nad Wilją, bataljony 70. p.p. mężnie stawiały czoło nacierającemu przeciwnikowi, ustępując tylko na rozkaz w związku z ogólną sytuacją.

Walcząc na linii dawnych okopów niemieckich w dniach 11.-14. lipca, zdołał pułk na odcinku od Bohusz do Carów zatrzymać natarcie nieprzyjaciela, lecz powodzenie to zostało okupione stratą dzielnego dowódcy 2. kompanji ppor. Marjana Praskiego.

W walce pod Szczuczynem, stoczonej w trudnych warunkach w nocy z 19. na 20. lipca, ginie ppor. Tadeusz Życki.

W krwawym boju o przeprawę niemeńską pod Dubnem pada dzielny dowódca III. baonu ppor. Henryk Wężyk.

Chwałą okrył się pułk w ciężkiej trzydniowej bitwie pod Białobrzegami nad Bugiem w dniach 4.-6. sierpnia. Opis tej sławnej dla pułku bitwy znajduje się na innym miejscu. W bitwie tej został ciężko ranny bohaterski dowódca pułku ppłk. Jan Januszewski, który zmarł w kilka dni później w szpitalu w Poznaniu; poległ również dzielny por. Wojciech Wężyk, dowódca II. bataljonu (brat zabitego przed miesiącem ppor. Henryka Wężyko), jego adjutant pchor. Jan Myśliwy i 5 szeregowych.

W wielkiej bitwie pod Warszawą, zakończonej ostatecznym złamaniem sił bolszewickich i rozgromieniem wroga, w bitwie, która, jako owoc geniuszu Wodza i najwyższego wysiłku najlepszych sił narodu nosi miano „Cudu nad Wisłą“, brał również udział 70. p.p., staczając walki pod Nasielskiem i odnosząc świetne zwycięstwo w dniu 19. sierpnia 1920 r. pod Przemiarowem. Zwycięstwo to zostało okupione krwawymi ofiarami, pułk bowiem stracił 8 zabitych i 59 rannych, w tem 5 rannych oficerów.

Rocznica bitwy pod Przemiarowem, gdzie chorągiew pułku największą okryła się sławą, została obrana jako dzień święta pułkowego.

Po bitwie pod Przemiarowem uczestniczył 70. p.p. w dalszym pościgu za cofającym się najezdźcą aż do dnia 25. sierpnia, w którym stoczył ostatnią w tej wojnie bitwę pod Chorzalami.

Po tej bitwie pułk został przesunięty na Suwalszczyznę i użyty do obsadzenia linii demarkacyjnej, oddzielającej Polskę od Litwy. Tu pozostawał pułk do listopada 1920 r., poczem został skierowany do garnizonu.

Zdobycz wojenna pułku w czasie walk na obu frontach wyraża się w poważnej liczbie: 3000 jeńców, kilkunastu dział, kilkudziesięciu karabinów maszynowych, parowozów i wagonów kolejowych oraz sprzętu wojennego.

Czasy pokojowe.

Dnia 16. grudnia 1920 r. stanął pułk w Biedrusku.

Dnia 16. stycznia 1921 r. pułk brał udział w uroczystym powitaniu przez miasto Poznań oddziałów wracających z frontu po zwycięsko zakończonej wojnie.

Od chwili powrotu z frontu zaczyna się dla pułku okres nowej pracy - pokojowej.

Praca ta rozpoczęła się od demobilizacji części żołnierzy i reorganizacji pułku stosownie do potrzeb pokojowych. W dalszym ciągu przystąpiono do przeszkolenia kadr, wykorzystując doświadczenia wojenne własne i naszych sprzymierzeńców.

Intensywna praca zaczęła wkrótce przynosić pomyślne wyniki. Już w końcu stycznia 1922 r. ówczesny szef wojskowej misji francuskiej generał Niessel, który był obecny na ćwiczeniach 17. dyw. piech., stwierdził wielki postęp osiągnięty w krótkim czasie.

W powstaniu na Górnym Śląsku pułk nie mógł brać czynnego udziału; jednak żołnierze zebrali bardzo znaczną na ówczesne czasy kwotę 17,746 marek i oddali ją do dyspozycji powstańcom.

Z dniem 28. kwietnia 1921 r. rozpoczyna się wędrówka pułku po różnych garnizonach, gdyż stałe miejsce pobytu nie było jeszcze zdecydowane.

I tak: od dnia 30. kwietnia do dnia 22. czerwca 1921 r. stacjonował pułk w Krotoszynie, poczem został przesunięty i rozlokowany częściowo w Ostrowie, częściowo w Pleszewie i Szczypiornie.

W Ostrowie obchodził pułk po raz pierwszy w czasach pokojowych swe święto. Była to uroczystość tem bardziej radosna, że przypadła w mieście, będącem kolebką pułku.

Dnia 4. sierpnia 1921 r. pułk został przerzucony do Leszna, gdzie przebywał do dnia 17. października tegoż roku, kiedy wyruszył marszem do stałych już garnizonów.

Pułk został rozlokowany w Jarocinie i Pleszewie, przyczem w Jarocinie pozostało dowództwo pułku, I. bataljon i bataljon sztabowy; do Pleszewa zostały przeznaczone bataljony II. i III.

Pod koniec 1921 r. pułk po raz pierwszy otrzymał rekrutów z normalnego pokojowego poboru. Nowy rok 1922. rozpoczął się więc pod hasłem pracy nad wyszkoleniem młodego żołnierza, co znalazło wyraz w rozkazie noworocznym ppłk. dypl. Łapińskiego, dowodzącego pułkiem od dnia 8. lipca 1921 r.

Młody ten, lecz wysoce uzdolniony i pełen energii i zapału dowódca, zorganizował pracę pokojową pułku, kierując osobiście wyszkoleniem kadr i żołnierzy.

Zadanie to nie było łatwe wobec braku doświadczenia u większości oficerów i podoficerów, wyrosłych na wojnie i nie znających życia pokojowego.

Niestety, nie było sądzono ppłk. Łapińskiemu doczekać owoców swej pracy, gdyż zaraziwszy się szkarlatyną, przedwcześnie zmarł w dniu 16. lutego 1922 r.

Po śmierci ppłk. Łapińskiego został wyznaczony na dowódcę pułku w dniu 18. kwietnia 1922 r. ppłk. Eugenjusz Godziejewski. Dowódca ten kontynuował rozpoczętą przez ppłk. Łapińskiego pracę nad wykształceniem, a ponadto zajął się zorganizowaniem gospodarki pułkowej i sportu, który po wojnie stał się tak ważnym czynnikiem wychowawczym nie tylko w wojsku, lecz i w całym społeczeństwie.

Płk. Godziejewski szczęśliwszy był od swych poprzedników. Danem mu było bowiem widzieć rezultaty jego pracy, co, prócz uznania przełożonych, najwyższą dla niego było nagrodą.

Jak poważne sukcesy odniósł pułk w tym okresie w dziedzinie właściwego wykształcenia wojskowego jakoteż i sportu, o tem świadczą liczne pochwały przełożonych z lat 1924., 1925. i 1926. Nie mając możności przytoczenia ich, nie możemy pominąć opinii, wystawionej przez dyrektora nauk Wyższej Szkoły Wojennej płk. sł. franc. Faury'ego, który po ćwiczeniach 17. dyw. piech., odbytych w dniach 6. i 7. lipca 1925 r. w Biedrusku, ocenił tę dywizję, jako „pierwszorzędną jednostkę bojową, zdolną do sprostonia zadaniom najtrudniejszym i najśmielszym“.

Opinia tego wybitnego znawcy sztuki wojennej, wychowawcy kilku pokoleń oficerów Sztabu Generalnego wojska polskiego, jest szczególnie cenną.

Dnia 3. czerwca 1924 r. dowództwo pułku zostaje przeniesione do Pleszewa, a w Jarocinie pozostaje tylko I. bataljon.

Dnia 5. sierpnia 1927 r. płk. Godziejewski, po pięciu latach dowodzenia pułkiem, został przeniesiony na stanowisko dowódcy 4. brygady K. O. P.

Dowództwo pułku objął płk. dypl. Mieczysław Mozdyniewicz, obecny dowódca pułku.

Życie pułku, uregulowane w ciągu kilku lat powojennych, płynęło normalnie, przynosząc z każdym rokiem nowe doświadczenia kadrom - oficerskiej i podoficerskiej, zajętem wykształceniem żołnierza i pogłębieniem własnych wiadomości.

Nowy dowódca pułku kontynuował pracę swych poprzedników, podnosząc poziom wykształcenia, równocześnie przystąpił do rozbudowy koszar, które dla pułku były za szczupłe i nie odpowiadały potrzebom tak znacznie zmienionego od czasu wojny życia i pracy wojska.

Rezultatem zabiegów płk. Mozdyniewicza jest szereg nowych budowli i urzędzeń, jak stajnia, kuźnia, pralnia, magazyny, wreszcie piękne boisko sportowe z trybuną, którem może się poszczycić Pleszew przed wielu większymi miastami.

Z początkiem 1928 r. cały pułk został skupiony w Pleszewie.

Szybko i łatwo zżył się pułk z miastem i zyskał jego sympatię, czego dowodem jest żywe zainteresowanie się Pleszewian naszą dolą i niedolą. Czujemy wszyscy, że jesteśmy lubiani, a to poczucie pokrzepia nas w trudnej i odpowiedzialnej pracy.

W listopadzie 1928 r. obchodziliśmy wspólnie z mieszkańcami Pleszewa uroczystość dziesięciolecia odzyskania niepodległości.

W lipcu 1929 r. cały pułk zwiedził Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu, podziwiając bogaty dorobek dziesięcioletniej pracy pokojowej naszej Ojczyzny.

Kierowani umiejętną i silną ręką wytrawnego dowódcy, wspomaganego przez zastępcę ppłk. Żołędziowskiego, wybornego znawcę i kierownika wykształcenia, otoczeni sympatią i uznaniem społeczeństwa, sposobimy się do zadań, jakie nam przypadną na wypadek zagrożenia Ojczyzny przez wroga.

Pełna chwała przeszłość pułku pobudza nas do tem większego wysiłku, że przyświeca mu widniejące na naszej chorągwi szczytne hasło: „Honor i Ojczyzna“.

„Niech pierś Wasza wzbierze dumą, żeście już nie niewolniki obcych,
lecz swobodni obywatele wolnej Ojczyzny, wezwani do obrony Jej życia
przed wszelkimi zakusami jakiegokolwiek wrogów“

Józef Piłsudski

PPOR. REZ. DR. ANDRZEJ NIESIOŁOWSKI

Brzask wolności

Wspomnienia z pierwszego okresu dziejów pułku.

Któż z nas zapomni wielkie wiosenne dni zmartwychwstania?

Bledną już i zacierają się w pamięci coraz liczniejsze ich szczegóły i epizody, ale potężnie urok tej wiosny narodu, którą i my tylko „jedną mieliśmy w życiu“.

Bo, choć nie wróciła już niewola i nie wróci - przyszedł szary i twardy trud budowania niepodległej Ojczyzny. Nie daje nam on czasu na „tęskne dumania“ o minionych choć niezapomnianych dniach,

Lecz niech będzie wolno raz popożłogować natłokowi wspomnień. Raz, w ten wielki dzień naszego pułku, gdy nowa chorągiew nowy rozpocząć ma okres.

Nim w słońcu błysnęły bagnety polskie, nim ziemia zadudniła od twardych kroków polskiego żołnierza, zrodził się już w duszach młodzieży nasz pułk - pierwszy w pruskim zaborze.

Było to 9. listopada w niezapomnianym roku 1918.

W mieszkaniu u mnie zgromadziło się grono młodzieży gimnazjalnej. Wszystko członkowie tajnej organizacji Towarzystwa Tomosza Zana, która od dziesiątków lat stanowiła świetnie rozbudowaną, niewidoczną dla czujnego oka władz pruskich szkołę polską, szkołę, prowadzoną przez uczniów samych.

Od dłuższego już czasu myśleliśmy więcej o musztrze wojskowej, niż o poezjach Słowackiego czy Mickiewicza.

Najpierw po lasach . . . po kilku. A później już bezczelnie na sali Domu Katolickiego w Ostrowie. Tam, przy zasłoniętych oknach ćwiczyło się „postawę zasadniczą“, zwroty. I nawet „chwyt“ wydobytemi gdzieś karabinami.

I oto . . . chwila stanowcza się zbliża. Prezes T. T. Z. Adamek pojechał do Poznania po instrukcje. Czekamy na hasło. Plany? To najmniejsza. Mamy kontakt z Polakami w naszym garnizonie. Stanowi go nasz „wojak“ Madaliński. Są zresztą jakieś rewolwery . . . jest jeden karabin. Czego trzeba więcej przy młodzieńczym zapale, by rozpocząć walkę z Prusakami? A tymczasem „na połybel“ sąsiadom Niemcom śpiewa się wojownicze pieśni: „Oto dziś dzień krwi i chwały“

Nastał pamiętny dzień 10. listopada. Była to niedziela. Jako najstarszy wydałem „rozkaz“ kolegom, by przed południem . . . promenowali po rynku grupami. Lecz przedpołudnie minęło w zupełnej ciszy. Dopiero około godziny 3-ej ukazało się w rynku dwóch żołnierzy otoczonych gawiedzią - szli do składu bławatów Stillschweiga po czerwoną chorągiew. Równocześnie przyszło do mnie kilku kolegów oraz akademik ułan Włodzimierz Lewendowski.

Za godzinę powstanie rada żołnierska, a nasz komitet obywatelski (niby „tajny“) gada i „pali cygara . . .“. My musimy wziąć inicjatywę w rękę i zwołać jutro żołnierzy Polaków.

— Poco jutro, mówię, skoro każda chwila droga.

— A więc dziś o 7-ej w Domu Katolickim. A komitet powiadomimy o fakcie dokonanym.

Równocześnie postanowiliśmy zorganizować towarzystwo młodzieży pracującej „Pogotowie“ jako półwojskową organizację pomocniczą.

Rozeszliśmy się po mieście zwoływać wiec. Sam dotarłem do „Nowych koszar”. Stał tam tłum gawiedzi. Wybrano właśnie radę żołnierską. Publiczność wtargnęła na chwilę do koszar i ja naturalnie też, nawołując spotkanych żołnierzy, po polsku oczywiście: „wszyscy żołnierze Polacy o 7-ej do Domu Katolickiego!”.

O 7-ej godzinie ogromna sala była nabita po brzegi żołnierzami. Wiec zagał Włodzimierz Lewandowski. Mówił porywająco. Wkońcu ze słowami „Nie czerwony sztandar jest naszym znakiem, ale ten” uniósł orła białego, namalowanego na czerwonym atłasie. Wtedy całą salę ogarnął nieopisany entuzjazm. Taką chwilę raz tylko - i to nie każde pokolenie - przeżywa w swem życiu. Wszyscy powstali do samorzutnej przysięgi na białego orła . . . „Będziemy go bronić do ostatniej kropli krwi!”

Na sali znalazł się sierżant legjonów Modrzejewski. Miał polski mundur - to stareżyło. Modrzejewski został wodzem armji. Wybrano poza tem, jako władzę zwierzchnią, Komitet wykonawczy.

Równocześnie na mniejszej salce zorganizowaliśmy towarzystwo młodzieży „Pogotowie”. Zapisano się 88 członków, których podzielono na trzy drużyny: gońców, wartowniczą i sanitarną.

Na drugi dzień otwarto w Domu Katolickim biuro werbunkowe. Zapisano się wkrótce 1500 ochotników. Równocześnie sierżant Modrzejewski ćwiczył „na ogródkach” pierwszą kompanję. Rada żołnierska siedziała tymczasem, jak mysz pod miotłą. Ta niby „władza zwierzchnia” wypisywała jedynie urlopy, nasi tymczasem odbierali odjeżdżającym Niemcom broń i rynsztunek. Założyliśmy w Banku Kupieckim nasz bardzo skromny arsenał. Po raz pierwszy maszerowały z ogródków dziecięcych do naszej siedziby dwie kompanje wojska polskiego. Niemieckie oczywiście były mundury, jedynie rozetka biało-czerwona odróżniała żołnierzy polskich od niemieckich. Gorętsi chcieli już wtedy wywieszać sztandary polskie, ale nakaz z góry ich powstrzymał. . . . Jeszcze nie czas. . . .

Do środy 13. listopada miasto Ostrów było zupełnie w naszych rękach. Formalnie rządziła rada żołnierska, faktycznie jednak - nasz komitet, który się później przekształcił w Radę Ludową. Niemcy byli zupełnie zdezorientowani. Żołnierz niemiecki miał tylko jedno dążenie - zu Mutti nach Hause (do mamusi do domu) - Polaków tymczasem przybywało z godziny na godzinę. Potworzono kuchnię sumptem obywatelskim, dla nakarmienia przybywających. Gońcy z naszego „Pogotowia” byli nieocenieni. Chłopcy ci nieraz po kilkanaście godzin z rzędu pełnili służbę na rowerach.

Były jednak chwile, w których się zanosilo na rozlew krwi. Pamiętam n. p. zatarg o dwa samochody ciężarowe. Ostatecznie się nimi podzielono.

A tymczasem przysły z Poznania inne instrukcje.

Ostrowska Rada Ludowa, która już myślała o własnej stacji radjotelegraficznej i o komunikowaniu się z Paryżem, podporządkowała się ostatecznie. Ażeby uniknąć konfliktu - w myśl ostrożnej polityki poznańskiej, która nam, młodym, zupełnie do przekonania nie przemawiała - postanowiono zdemobilizować nasze oddziały. Na mocy umowy z radą żołnierską część żołnierzy wcielono do niemieckiego bataljonu, gdzie tworzyli osobne oddziały polskie, innych rozpuszczono do domu, przeważnie z bronią. Ci mieli stanowić pogotowie. Gdy wielki dzwon kościelny uderzy równocześnie ze sygnaturką, każdy miał stanąć do apelu. Część znaczna ochotników przeszła na polecenie poufne, partjami przez granicę. W Szczypiornie, gdzie do niedawna Niemcy więzili legjonistów, zawiązał się wtedy bataljon pograniczny, pierwsza regularna formacja wielkopolska - zawiązek późniejszego 12. pułku strzelców wielkopolskich.

Minęły wreszcie dni wyczekiwania. Poznań już zrozumiał, że niepodległości nie bierze się w prezencie, lecz Ostrów spał. Poznań był już wolny, Gniezno zrzuciło kajdany, baon pograniczny zajął już Skalmierzyce, biorąc garnizon do niewoli - a w Ostrowie panowała cisza! 30. grudnia wszyscy zakonspirowani eksżołnierze tłumnie poszli do miasta. Niemcy mieli wszystko przygotowane do obrony; karabiny maszynowe stały w pogotowiu. Byli oni jednak tak przestraszeni, że siedzieli w koszarach i nie odważyli się wychodzić na miasto.

Lecz znaku nie dano. Rada ludowa zwlekała. Ku wieczorowi wszyscy się rozeszli. Po pustych ulicach dudniły znowu ciężkie kroki patroli niemieckich. Nastał ponury, dżdżysty ranek 31. grudnia. Miasto było jak wymarłe. Dopiero około godziny 2-jej lub 3-jej zaczęły się na rynku przy hotelu Kubschkera tworzyć grupy ludzi. W wielkiem podnieceniu dyskutowano głośno:

— My byliśmy pierwsi, a teraz wszyscy nas wyprzedzili.

— Wyniosą wszystko.....

Wreszcie ktoś rzucił hasło: uderzmy w dzwon kościelny.

Grupa ta wyruszyła istotnie w stronę kościoła.

Słyszając tę rozmowę i widząc na co się zanosi, poszedłem powiadomić Komitet młodzieży, który radził w salce cukierni Grand Café. Wszedłem na salę i przerwałem obrady krótkimi słowami: „Panowie, wy tu radzicie, a ulica działa!”

Poszliśmy wszyscy w stronę kościoła. Przed Bankiem Kupieckim stał samochód, którym przyjechali nasi oficerowie ze Szczypiorna. Tłum począł się tymczasem gromadzić na sali Domu Katolickiego. Wygłoszono kilka gorących przemówień i w rezultacie wysłano do Rady Ludowej delegację z żądaniem, by natychmiast postawiła Niemcom jednogodzinne ultimatum. Jeżeli nie złożą broni, będziemy szturmować koszary.

Była nas garstka bez broni, a przeciw nam - duży garnizon ostrowski.

Lecz nikt nie pytał się o broń. Choćby z piściami iść na karabiny maszynowe... „Duch będzie nam hetman!”

I stała się rzecz nieprawdopodobna. Silny garnizon złożył broń przed bezbronną garstką zapaleńców, których orężem jedynym był entuzjazm.

Równym, miarowym krokiem rozchodziły się oddziały, przeważnie cywilów, ale uformowane po wojskowemu. Jedni szli zająć pocztę, inni dworzec. Pociąg z amunicją, na którym nam ogromnie zależało, zdążył odjechać, ale w stronę Jarocina, gdzie go nasi kolejarze zatrzymali. Inne oddziały wkraczały tymczasem do koszar i odbierały upragnioną broń.

O 12-jej w nocy polska władza rozwiązała Niemcom zabawę sylwestrową, którą sobie urządzili „patryjoci” niemieccy na gruzach wielkości swej ojczyzny. Gdy rano, w nowym roku 1919., obywatele przetruli oczy, miasto tonęło w powodzi biało-czerwonych sztandarów.

Zaczął się okres już jawnego organizowania naszej siły zbrojnej. Towarzystwo Tomasza Zana odbyło swe ostatnie zebranie - w murach gimnazjum. Zakończył je okrzyk: „Do broni!” Postanowiliśmy wszyscy wstąpić do bataljonu pogranicznego w Szczypiornie na przeszkolenie, bo formujący się w Ostrowie pułk, a raczej na razie t. zw. VII. okręg wojskowy - rekrutów nie przyjmował. Jako termin stawienia się wyznaczono dzień 8. czy 9. stycznia. Tymczasem pomagało się w sztabie, mieszczącym się w kasynie oficerskiej, z którego właśnie usunięto olbrzymi portret Wilhelma.

Odbieraliśmy teraz broń, którą znosili Niemcy na mocy rozporządzenia naszych władz. Nie wielka była z tego pociecha, bo przeważnie przynosili stare fuzje myśliwskie - a nawet starodawną broń pamiątkową.

Wreszcie mieliśmy na sobie mundury, a w ręku - polski karabin. Do kosza poszły wszelkie atesty lekarskie, które ratowały przed służbą pod nienawistnym sztandarem pruskim. Z gimnazjastów ostrowskich utworzono osobną „korporalkę” (mniej więcej półpluton). „Dryłował nas” rodzony kolega szkolny śp. kapral Sobczak, który później zginął śmiercią bohaterską. Postawił sobie za punkt honoru zapoznać nas gruntownie z pruską szkołą wojskową. Naturalnie dla tego, by z nas zrobić dobrych prawdziwych żołnierzy.

I zapoznaliśmy się gruntownie nie tylko z systemem pruskim, ale i z „dodatkami”, które były specjalnością ówczesnego garnizonu w Szczypiornie, a więc: szyby - powybijane, piece - rozwalone, a jako opał - prószce od węgla pół na pół ze śniegiem i piaskiem. Wody

do mycia naczyń nie było, ale zato nie brakło śniegu. Apele na mrozie, dochodzącym do 20 stopni były szczególnie miłe z tego względu, że kompanja nasza posiadała jeden - do słownie: jeden - reprezentacyjny płaszcz urlopowy. Poza tem płaszcze miała tylko wartownia na pograniczu, gdzie pełniło się służbę co drugi dzień. Funkcję pilnowania dawnej prusko-rosyjskiej granicy odczuwało się jako wyrafinowaną złośliwość losu. Ale - rozkazi więc rady niema. Były i urozmaicenia. N. p. gdy nas we dwóch odkomenderowano do dyspozycji kucharza, który nam kazał przerzucić kilkadziesiąt centnarów kartofli z jednego narożnika baraku do drugiego - i to przy pomocy widel bez środkowych zębów!!!

Karność była więcej niż dobra. Szczególną grozę budził sierżant, zwany „skoczkiem”, którego specjalnością były ćwiczenia z cegielkami w plecaku (w ilości odpowiadającej stopniowi winy.... no i humorowi p. sierżanta). „Ćwiczenia” z temi cegielkami polegały zwykle na bezmyślnem „padnij - powstań”. Przyczem „padnij” było zwykle akuratnie wymierzone w błoto.

Lecz nie psuło to nikomu humoru. Najślabiej było jednak z tą gramatyką polską. Pamiętam taki napis, umieszczony nad beczką do odpadków: „Do Restkuf od Jedzynja”. Ale i gramatyka musiała się poddać karności. Słyszałem, jak pewien podporucznik (wyższych szarż nie było wogóle), opisując „postawę zasadniczą”, powiedział:

- Ręka przylega „do udo”. Szeregowy Adamek powtórzył jednak poprawnie.
- Jak ja powiedziałem „do udo”, to „do udo”!
- Rozkaz, panie poruczniku!

Skończyły się wreszcie dni rekruckie. Nas jednorocznych posłano na kurs c. k. m. do Ostrowa, a niedługo potem przydzielono nas do naszego pułku, który bronił olbrzymiego odcinka. Walki podówczas już naogół ustały; istniał przecież rozejm, którego jednak Niemcy zbyt na serjo nie brali. To też co dzień prawie przerywały ciszę nocną odosobnione strzały, to nawet krótkie serje z k. m., a kolorowe rakiety stanowiły niezłe urozmaicenie dla posterunków nocnych.

Idyllę tych letnich wyweczasów na spokojnym podówczas froncie przerwała nam potyczka pod Laskami i Erdmannsdorf.

Kompanja nasza - druga - stała we wsi Czarnylas. Dowódca śp. ppor. Marjan Praski wysłał dwóch żołnierzy jako parlamentarzy do Niemców po jakieś papiery sądowe. Ci jednak, głodni triumfów wojennych, posłów zatrzymali jako... jeńców i poturbowali w dodatku porządnie. A potem wstydzili się ich wypuścić i odesłali do obozu koncentracyjnego (z którego zresztą nasze zuchy wkrótce uciekli i wrócili do formacji). Gdy groźba, przesłana tym razem przez chłopców ze wsi, nie nie pomogła, ppor. Praski urządził nocną wyprawę odwetową. Ale wyprawa się nie powiodła, bo dzielny „Heimatschutz” opuścił swoje pozycje i wycofał się w głąb. Dopiero na drugi dzień - było to 24. czerwca 1919. r. - około południa rozległy się gęste strzały. Każdy chwycił samorzutnie broń, która była pod ręką na najbliższym posterunku c. k. m. i biegł naszym na pomoc. Moi koledzy ze Szczypiorna, jednoroczni Wiertelak i Dabiński z oddziału c. k. m., poszli naprzetaj, ja z kapralem Terką i dwoma żandarmami - drogą do śląskiej już miejscowości Erdmannsdorf.

Wieś nie była obsadzona, padł jednak jakiś strzał rewolwerowy. Zrewidowaliśmy gospodarstwo - lecz na próżno. Przeszliśmy przez wieś i zatrzymaliśmy się przed karczmą.

- Patrzcie! Tam krymka niemiecka.

Niemiec leżał o kilkanaście kroków w życie. Strzelam. Żołnierz zniknął w życie, ale równocześnie, jakby na znak, gruchnęło ze wszystkich stron. Karabiny ręczne i maszynowe, minomioty, w końcu - artylerja. Dostaliśmy się w zasadzkę!

Towarzyszy moich już niema. Cofam się wobec tego kilkaset metrów za wieś. Tymczasem zjawił się dowódca kompanji i kilkunastu żołnierzy. Rozwijamy się w tyraljerę z całym spokojem, jak na placu ćwiczeń. Było nas około 30, bez broni maszynowej. Niemcy uciekają.

— Naprzód! Hurra!... Bóg i Ojczyzna!

Przebiegamy wieś w kilku skokach. Nikt nie myśli padać. Biegniemy przez żyto wysokie o nierównych zagonach. Słońce czerwcowe praży niechętnie, karabiny maszynowe jeszcze lepiej. Cztery ciężkie i jeden lekki ustawione były na skraju dalszego lasu. Przebiegamy lasek bez zatrzymania i znowu olbrzymie pole żyta. Strzelamy w biegu. Artylerja wali tymczasem w nasze domniemane rezerwy. Składały się one z... drzew, na szczęście niemieckich. Lewe skrzydło dopada nieprzyjaciela, l. k. m. — nasz! Tego nam właśnie brakowało w kompanji. I jeden niemiaszek idzie z nami. Nasze straty: jeden postrzał w palec. Niemcy zato stracili, jak później się okazało, 4 zabitych i 8 rannych, jeńca i lekki k. m. A siły ich były bez porównania większe: około stu ludzi, 5 karabinów maszynowych, artylerja, no... i przewaga taktyczna przez zaskoczenie. Nosi mieli tylko zapal i determinację na wszystko.

I Niemiec nie taki straszny, jak go malują.

Niestety, jak się okazało po triumfalnym powrocie ze śpiewem, nie obyło się bez ofiary. Zginął śp. szeregowy Witold Dabiński, nasz najlepszy kolega, abiturjent z Głogowy, wychowanek Towarzystwa Tomasza Zana. Otrzymał postrzał w czoło od leżącego Niemca — z metrowej odległości.

Wśród ulewnego deszczu chowaliśmy drogiego nam towarzysza broni na cmentarzu w jego rodzinnym Gostyniu....

„A za jego trudy, znoje wystrzelim mu trzy naboje...“

A potem przyszła prawdziwa, wielka polska wojna.... rok 1920..... dni klęski i dni chwały nieśmiertelnej polskiego oręża — a nie mniej i 70. pułku piechoty.

Wręczenie chorągwi

12. pułkowi strzelców wielkopolskich w dniu 4. maja 1919 r.
w Ostrowie.

Wkrótce po wybuchu powstania w Wielkopolsce i wyrzuceniu niemieckich załóg z miast i miasteczek zaczęto łączyć luźne dotychczas oddziały powstańcze w jednostki, według planu Komendy Głównej w Poznaniu. Powiaty Ostrów, Krotoszyn, Pleszew, Ostrzeszów i Odolanów wcielono do 7. Okręgu Wojskowego, a oddziały powstańcze tych powiatów połączono w bataljony, z których stworzono 12. pułk strzelców wielkopolskich - później-
szy 70. p. p.

Fakt sformowania pułku bardzo dodatnio wpłynął na żołnierzy. Cieszył się każdy że należy wreszcie do oddziału regularnego, że ma swoją rodzinę wojskową, a przede wszystkim, że jest organizacja, jest pułk, który za wszystkich myśli, za życie i działanie wchodzących w jego skład jednostek odpowiada.

Nowosformowany pułk nie pozostawiał nic do życzenia zarówno pod względem zapala i doświadczenia wojennego dowódców i żołnierzy, jak i pod względem uzbrojenia i wyposażenia; brak nam było tylko chorągwi, tego symbolu, mającego przypominać wskrzeszoną Ojczyznę.

Już w marcu 1919. r. ówczesny dowódca pułku kpt. Wawrzyniak podczas inspekcji frontu na odcinku sulmierzyckim (3. komp. 12. p. strz. wlkp.) zawiadomił nas, że pułk otrzyma niebawem chorągiew, ufundowaną przez Koło Polek w Ostrowie z inicjatywy pań Nowickiej, Taczakowej i Wittigowej.

Radość była wielka. Szczególnie cieszyli się i dumni byli Ostrowiacy, ponieważ I. baon składał się przeważnie z żołnierzy pochodzących z miasta Ostrowa i najbliższej okolicy.

Ale i ciekawość była nie mniejszą; nie wielu było wśród nas takich, którzy - choćby na obrazku - widzieli chorągiew dawniejszego wojska polskiego. To też pytań i dociekań było niemało.

Oczekiwanie tej doniosłej chwili zajęła nam trudna służba frontowa na różnych, bardzo szerokich odcinkach frontu południowego. Kompanja 3-cia, która od początku powstania, t. j. 31. XII. 1918. r., bez przerwy znajdowała się na froncie w różnych potrzebach i przygodach, została w końcu kwietnia 1919 r. zluzowana i przewieziona transportem do Ostrowa na wypoczynek. Zaraz po przybyciu do Ostrowa dowódca kompanji ś. p. porucznik Stanisław Kubiak (zmarł w roku 1929.) zawiadomił nas, że uroczyste poświęcenie i wręczenie chorągwi pułkowi odbędzie się dnia 4. maja 1919. r. w Ostrowie i że w uroczystości weźmie udział nasza kompanja. Zabraliśmy się z zapalem do porządkowania naszego umundurowania i ekwipunku, wprawialiśmy się też w mustrze i w marszu; każdy bowiem pragnął zaprezentować się jaknajlepiej i chociaż w ten sposób okazać wdzięczność społeczeństwu, a szczególnie jego części niewieściej - za dar dla żołnierza tak cenny.

Nadszedł wreszcie dzień 4-go maja, dzień pamiętny na zawsze dla wszystkich żołnierzy, którzy mieli szczęście go przeżyć.

Już wczesnym rankiem przybyły z odwodów kompanje 3, 8. i 12-ta w pełnym składzie oraz sztabowa kompanja c. k. m.

W charakterze chorągwianej występowała kompanja sformowana z podoficerów i szeregowych, wyznaczonych ze wszystkich kompanij pułku, pod dowództwem por. Jernajczyka, ówczesnego dowódcy II. bataljonu. Okazałe prezentowały się kompanje w jednolitych mundurach z kołnierzami przybranymi biało-czerwonemi paskami i cyfrą „12“. Wszyscy wystąpili w wysokich rogatywkach, ofiarowanych dla całego pułku przez Koło Polek z Ostrowa.

O godz. 12-tej wyruszył kombinowany baon z orkiestrą z koszar do kościoła. Wojsku towarzyszyły różne organizacje, jak „Sokół”, Harcerze i t. p., oraz niezliczone rzesze ludności.

W kościele oczekiwały nas panie z Koła Polek, a przy ołtarzu - matki chrzestne z zasłoniętą chorągwią. Wojsko i ludność cywilna wypełniły duży kościół po brzegi. Oficerowie z dowódcą pułku na czele i poczet chorągwi stanęli przed ołtarzem. Wszyscy w skupieniu wysłuchali solennej mszy świętej, podczas której orkiestra pułkowa i chór wykonały utwory kościelne i patriotyczne.

Po mszy świętej ks. dziekan Zborowski wygłosił kazanie okolicznościowe, wskazując na chorągiew, jako symbol honoru żołnierza i wierności Ojczyźnie. Po modłach poświęcił ks. dziekan Zborowski chorągiew, poczem jedna z pań matek chrzestnych wręczyła chorągiew dowódcy pułku w imieniu Polek z Ostrowa. W postawie klęczącej odbierał chorągiew dowódca pułku, poczem ucałowawszy ją, przemówił do żołnierzy, podnosząc znaczenie otrzymania chorągwi i wzywając, by wytrwali przy niej do ostatniego tchu w piersiach.

Niebawem ks. dziekan Zborowski odebrał przysięgę od wszystkich obecnych żołnierzy. Twardym, żołnierskim głosem powtarzaliśmy słowa przysięgi, czując się szczęśliwymi wybrańcami losu, bo pierwsi mieliśmy możliwość przysięgać przed Bogiem i własną chorągwią wierność odzyskanej Ojczyźnie.

W kościele panował nastrój podniosły. Widziałem łzy w oczach niejednego obywatela. Ale najwięcej wzruszeni byli obecni w liczbie kilku powstańcy z 63-go roku, z których osobiście znałem: PP. Niemojowskiego ze Sliwnik i Kajzera z Ostrowa. Staruszkowie ci nie mogli się dość napatrzeć pięknej chorągwi i dziarsko prezentującym się żołnierzom.

Po tej uroczystości odbyła się defilada w rynku przed chorągwią, dowódcą pułku i przedstawicielami społeczeństwa. Rynek był szczelnie wypełniony publicznością, która oklaskami i okrzykami manifestowała swe uczucia dla pułku.

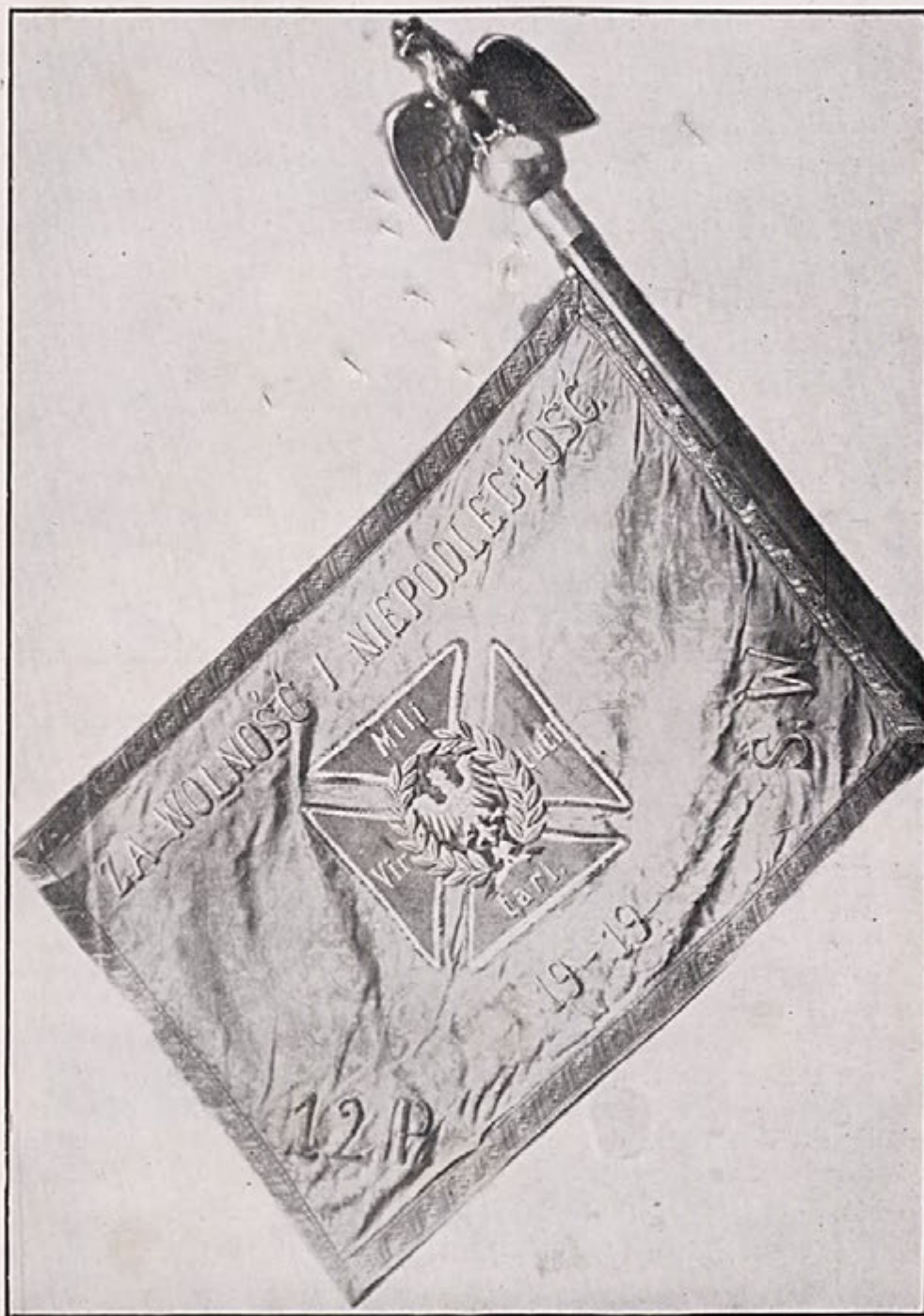
Kompanji chorągwianej przypadł zaszczyt odprowadzenia chorągwi do dowództwa pułku, poczem wojsko odmaszerowało do kwater. Przybyli z frontu musieli wrocać natychmiast do swych oddziałów, bo tam każdy żołnierz był potrzebny.

Nie było festynów ni zabaw, gdyż czasy były poważne i wróg czatował niedaleko.

Pod otrzymaną chorągwią ruszył pułk na nowe i ciężkie boje - na front wschodni. Chwałą okryta chorągiew wróciła z pułkiem po zwycięskiej wojnie do garnizonu. Lecz wielu kolegów - powstańców, oficerów i szeregowych, którzy legli na polu chwały, krwią swoją potwierdzając wierność przysiędze złożonej w pamiętnym dniu 4-go maja 1919. roku, już nie doczekało tej chwili...

Ci z żołnierzy pułku, którym los pozwolił dożyć końca wojny i zupełnego oswobodzenia Ojczyzny, nie zapomną, póki życia starczy, podniosłej chwili wręczenia pierwszej chorągwi.

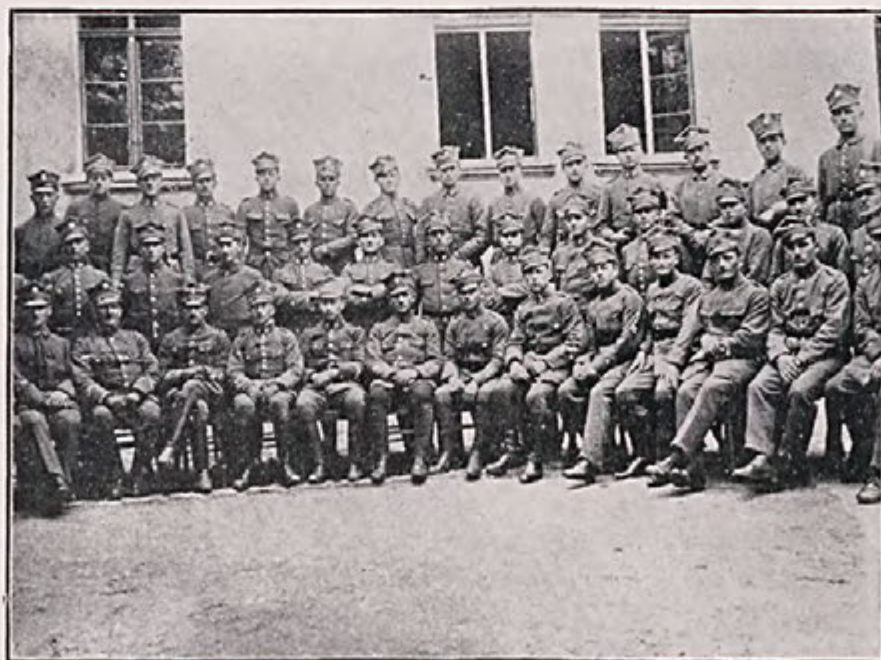
Pierwsza chorągiew pułkowa ofiarowana dnia 4. maja 1919 r. przez miasto Ostrów.

Uroczystość 3-go maja 1919 r. w Ostrowie.

Poczet chorągwianny w lipcu 1919 r.

Pierwszy kurs pułkowej szkoły podoficerskiej
kwiecień - maj 1919 r.

Karabin maszynowy zdobyty na Niemczech w lipcu 1919 r.
i nazwany przez żołnierzy na cześć mjr. Thiela jego imieniem.

Dowódca pułku kpt. Wawrzyniak ze sztabem w lipcu 1919 r.

Dowódca III. baonu kpt. Szpakowski ze sztabem
w lecie 1919 r. na froncie wielkopolskim.

Z postoju w m. Drabenki (Białoruś)
w czerwcu 1920 r.

Z postoju w okolicy Lidy na wiosnę 1920 r.
Siedzi śp. ppor. Henryk Wężyk

D-ca 34. bryg. piech. pplk. Taczak ze sztabem
w Mołodecznie w lecie 1920 r.

„Egzaminem dla żołnierza zawsze jest bój”

Józef Piłsudski

KPT. ANTONI KOSTRZEWA

Walki 4. kompanji pod Niewierami.

Po szeregu drobnych, lecz zaciętych i nieustannych utarczek z nacierającym zewsząd przeciwnikiem, dotarł pułk w dniu 7. lipca 1920. r. do linii Krzywicze - Bojary, gdzie otrzymał rozkaz zatrzymania nieprzyjaciela.

I. baon miał za zadanie zatrzymać nieprzyjaciela, nacierającego wzdłuż linii kolejowej Połock - Wilejka, a dla kompanji 4-tej został przeznaczony do obrony odcinek po obu stronach toru kolejowego - około jednego klm. szerokości - w okolicy miejscowości Niewiery.

Warunki obronne tego odcinka były niedogodne, gdyż teren, częściowo zalesiony, sprzyjał przeciwnikowi.

Okolo południa nieprzyjaciel poprowadził silne natarcie na odcinku 4-tej kompanji, lecz natrafił na równie silny opór i mimo zasilenia swej pierwszej linii odwodami, nie zdołał oporu przełamać. Natarcie zostało zatrzymane.

Okoliczność tę wykorzystuje kapral Bąk Tomasz, który wypada ze swą sekcją z poza toru kolejowego i zdobywa bolszewicki karabin maszynowy.

Przeciwnik, zasilony nowymi odwodami, ponownie próbuje przełamać opór 4-tej kompanji, nacierając po obu stronach toru kolejowego przy poparciu ogniem dwóch baterij polowych i jednej ciężkiej. Położenie 4-tej kompanji, wobec znacznej przewagi liczebnej i silnego ognia nieprzyjaciela, staje się ciężkie, lecz zohartowany w bojach, choć młody jej żołnierz nie załamuje się; celnym ogniem - z odległości najwyżej 100 metrów - dziesiątkuje nacierającego wroga, wskutek czego drugi atak bolszewików zostaje udaremiony.

W zaciętej i krwawej walce wyróżnił się męstwem ś. p. kapral Kania Józef, który bohatercko trwał na najbardziej zagrożonym odcinku. Mimo odniesionej śmiertelnej rany w brzuch nie zgodził się na zabranie go z pola walki i w dalszym ciągu dowodził osobiście, wydając rozkazy.

Bolszewicy, widząc, że próby przerwania frontu zawodzą, rozpoczynają ostrzeliwać cały odcinek huraganowym ogniem artylerji, który niszczy dwa karabiny maszynowe 4-tej kompanji. Strata ta okazuje się tem więcej dotkliwą, że w tej właśnie chwili bolszewicy próbują natarcia po raz trzeci i czwarty. Przy czwartym ataku udaje się im opanować częściowo stanowiska pierwszego plutonu na prawem skrzydle kompanji, lecz naddbiegłe w porę z odwodu baonu dwie sekcje z dwoma karabinami maszynowymi ratują położenie.

Pod wieczór tegoż dnia nieprzyjaciel po raz piąty próbuje złamać opór 4-tej kompanji.

Tym razem bolszewicy łączą natarcie czołowe z bocznem, uderzając głównymi siłami przez zarośla w prawe skrzydło kompanji. Widząc to, dzielny dowódca drugiego plutonu ś. p. sierżant Jasik Jan, wypróbowany i wyróżniony w wielu innych bojach żołnierz, porywa swój pluton i z bagnietem w rękę rzuca się na nieprzyjaciela. Osobiste męstwo i energiczne kierownictwo sierżanta Jasika, oraz zaciętość jego żołnierzy sprawiają, że po krótkiej walce leśnej zostaje rozbita i odrzucona cała kompanja bolszewicka, ponosi dotkliwe straty i uchodzi, pozostawiając w panicznej ucieczce zabitych i rannych.

Wyczerpany przeciwnik nie ośmielił się już tego dnia wznowić jakichkolwiek kroków zaczepnych. Stanowisko kompanji zostało utrzymane. Zaszczytne lecz ciężkie walki, stoczone w tym dniu pod Niewierami, należą do najkrwawszych w dziejach 4-tej kompanji. Osiągnięte powodzenie okupione zostało stratą 7 zabitych i 19 rannych.

Wspomnienie z bitwy pod Szczuczynem.

Każde, choćby nawet mniejszej wagi wydarzenie, pozostawia po sobie coś, o czym się później opowiada, wspomina. Niech jedno z takich wspomnień, co odżyło w pamięci, w dniu święta pułku znajdzie miejsce na łamach „Jednodniówki“.

Rok 1920. — dzień 19. lipca. Słońce niktne powoli, rysując na horyzoncie wstęgi długie, ogniste.

Nasza brać żołnierska, zmęczona całodziennym forsownym marszem, biwakuje w opuszczonym przez ludność folwarku, posila się niezbyt sutą strawą, wzajemnie pokrzepia na duchu różnemi wesołemi pogawędkami w tej myśli, iż noc spędzi spokojnie — jedną jakich mało. Boć przecież spokój należałby się po tylu już wysiłkach duchowych i fizycznych.

Wtem zjawia się goniec pułkowy. Rozkaz: dalszy marsz — odwrót.

Pułk maszeruje traktem na miejscowość Rożankę. Baon II-gi — przeznaczony na lewe i prawe ubezpieczenia boczne.

Jestem na prawem skrzydle. Już noc ciemna, nieprzenikniona. Teren pokryty częściowo lasami. Maszeruje niewielka kolumna w sile dwóch kompanij strzeleckich i jednej kompanji c. k. m., z których każda liczy nie więcej nad 50 żołnierzy.

Nagle na skraju wsi Szczuczyn słychać nieoczekiwane krzyki bolszewickie, padają pojedyncze strzały.

Okazuje się, że wieś już została zajęta przez znaczny oddział bolszewików, którzy zagroździ nam drogę.

Kolumna nasza tworzy tyraljerę. Padają strzały coraz gęściej, grają z wozów karabiny maszynowe. rozpoczyna się walka nierówna zbliska. Rzeź krwawa... Padoją ranni po jednej i drugiej stronie.

W chwili zsiadania z konia, ugodzony kulą w głowę adjutant bataljonu podporucznik Tadeusz Życki, pada na ziemię z głuchym łoskotem, zbroczony krwią własną.

Ciemność wzmaga się tak, że trudno rozpoznać sąsiada, lecz widoczne są ognie, błyskające z luf karabinów naszych i sowieckich.

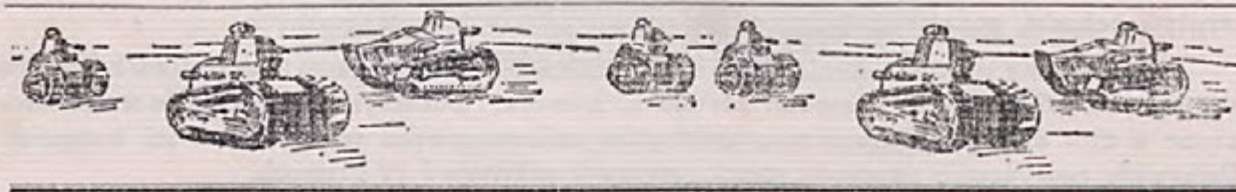
Wieś Szczuczyn przechodzi z rąk do rąk: idziemy naprzód, to znów cofamy się. Mimo przewagi liczebnej wroga wyczuwa się jednak u bolszewików pewne zamieszanie, pewien zamęt.

Nareszcie, jakby na znak umówiony, zrywa się nasza tyraljera z bagaetem na broni i... z jednym gromkim okrzykiem „Niech żyje“ wpada na linię bolszewicką, zabierając kilkunostu jeńców oraz trzy wozy z żywnością.

Bolszewicy cofają się w popłochu. Wtedy, wykorzystując ten moment, odrywa się nasza tyraljera od nieprzyjaciela i zdąża za pułkiem.

Ciągnie w milczeniu kolumna części bataljonu, a za nią tuż tworzy się ze zdobytych podwód bolszewickich druga kolumna — żałobna, gdyż na wozach znajdują się nasi ranni i... spoczywa poległy adjutant, który ofiarował swoje młode życie za wolność i niepodległość Ojczyzny.

Cześć Jego pamięci!

„Dla dobrego żołnierza nlema położenia, z którego z honorem wyjść nie można“.

Józef Piłsudski

KPT. BOGUSŁAW GORGOLEWSKI

Bitwa pod Białobrzegami nad Bugiem

Po dokonaniu około pięciuset kilkometrowego odwrotu w przeciagu jednego miesiąca (od m. Plisa, około 60. klm. na pld. zach. od Połocka, na linii Połock - Wilejka, przez Mołodeczno, Lidę, Mosty, Roś, dalej Gródek, Zabłudów, Brońsk, Nur) w bezustannej łączności z nieprzyjacielem, 70. p. p., w składzie 17. dyw. piech. i jej 34. bryg. piech., stanął nad Bugiem tuż poniżej ujścia rzeki Nużec, jak rozkaz dowódcy grupy generała Osńskiego nakazywał.

Sily fizyczne i moralne pułku-wyczerpane do ostateczności, uzbrojenie i umundurowanie wstanie oplakany. Stan bojowy pułku w dniu 4. VIII: 10 oficerów, 132 szeregowych, 9 c. k. m. Wszystkie l. k. m. w stanie nieużytecznym w taborze.

Oczywista, że trudno było uważać 70. p. p. za oddział zdolny do prowadzenia jakiegokolwiek poważnej akcji bojowej. A jednak pełna świadomość powagi sytuacji i zrozumienie, że dotarliśmy do ostatecznych pozycji oporu, z poza których musi niebawem wyjść przygotowane i na szeroką skalę zakrojone przeciwnatarcie, pozwoliły ocknąć się pułkowi, opanować depresję i napić siły do akcji, która miała się stać jednym z napięniejszych czynów bojowych pułku, w warunkach nad wyraz trudnych.

70. p. p. otrzymał rozkaz obrony linii Bugu na jego lewym brzegu, na odcinku od ujścia rzeki Nurzec włącznie do wsi Obrytte wyłącznie (rozkaz 34. bryg. piech. z 4. VIII. godz. 2,15), t. j. na skrajnym prawym skrzydle 17. dyw. piech., a jednocześnie na skrajnym prawym skrzydle I. armji w miejscu jej styku z IV. armją (15. dyw. piech.)

Na prawym brzegu Bugu, naprzeciw, znajdowała się 21. dyw. piech. bolszewicka na stanowisku terenowo dominującym.

Teren, przydzielony pułkowi, znacznie niżej położony od terenów wschodnio-brzeżnych, płaski, przeważnie pokryty łąkami, posiada w odległości 700-1000 m. od wybrzeża rzeki równoległy do jej koryta, lekko zalesiony garb, na którego południowej odnodze znajduje się duża wieś Białobrzegi.

Szerokość rzeki 130 - 160 m., głębokość w owym czasie suszy 0,50 m. - 2 m. Około 700 m. od południowo - wschodniego krańca Białobrzegów płynie strumyczek Cetynja, wpadający do Bugu naprzeciw ujścia rzeki Nurca.

Dnia 4. VIII. o godz. 4-tej rano 70. p. p. pod dowództwem śp. ppłk. Januszewskiego zajął wyznaczony sobie odcinek już pod ogniem nieprzyjacielskich c. k. m. Próba nawiązania łączności z 15. dyw. piech., lewoskrzydłową IV. armji, spełzła na niczem. Patrol pułku natknął się na placówkę bolszewicką już w miejscowości Wioska, na zachodnim brzegu Bugu. 15-tej dyw. piech. nie znaleziono nad Bugiem, a zatem prawe skrzydło pułku zawiśło i musiało zwrócić się frontem na południe.

Sytuacja stała się trudną. Aby wzmocnić stan bojowy pułku, dowódca 34. bryg. piech. płk. Taczak przydzielił do dyspozycji dowódcy 70. p. p. 155. p. p. w sile około 140 bagnetów, bez żadnego k. m., pod dowództwem majora Namysła. Pułk ten pozostawał w odwodzie za prawym skrzydłem 70. p. p., w północno - zachodniej części wsi Matejki.

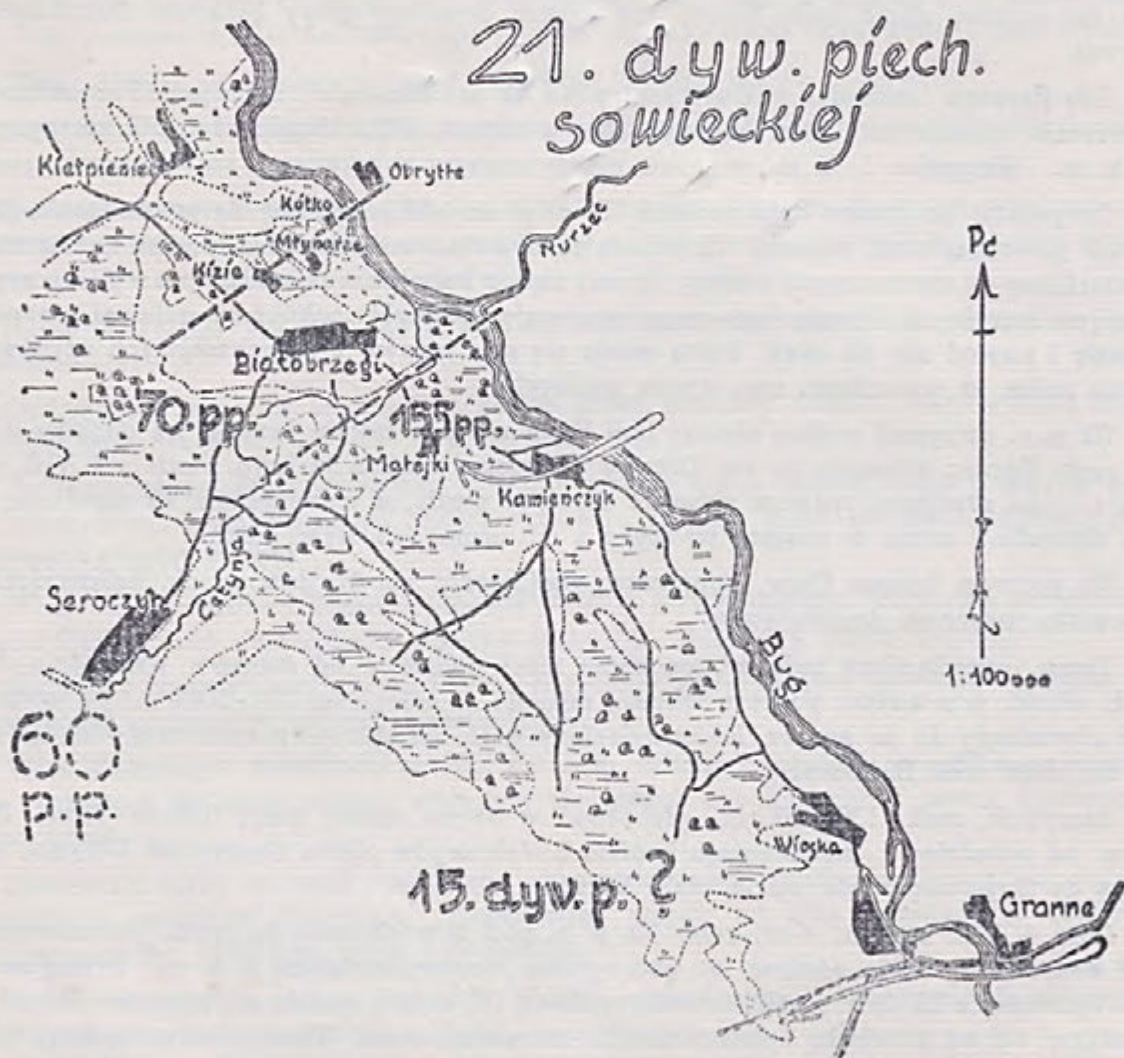
Tymczasem nieprzyjaciel przerzucił w ciągu dnia 4. VIII. większe jednostki bojowe przez Bug pod miejscowościami Granne i Gródek (na pld. od 70. p. p.)

W ciągu tegoż dnia udało się 70-mu p. p. po mozolnym poszukiwaniu nawiązać słabą łączność patrolową z resztkami 60. p. p., które, oderwane od swej 15. dyw. piech., zajęły słabymi placówkami linię rzeczki Cetynji na odcinku Zambrów - Seroczyn.

Poza ten dzień 4. VIII. zaznaczył się tylko walką artyleryjską.

Dnia 5. VIII. wczesnym rankiem stwierdzono już oddziały 21-ej dyw. piech. bolszewickiej na zachodnim wybrzeżu Bugu, silnie usadowione w miejscowości Kamieńczyk (na pld. od miejscowości Matejki). Próba udaremnienia przeprawy 21-ej dyw. piech. bolszewickiej przez Bug tuż powyżej ujścia Nurca, dokonana wzdłuż koryta rzeki oddziałami II/70. p. p. i 155. p. p., osłabiła ubezpieczenie wsi Matejki. Skorzystał z tego nieprzyjaciel i zajął ruchem manewrowym miejscowość Matejki, wypierając oddziały nasze poza Cetynję. Interwencja własnej artylerji była bardzo słaba ze względu na konieczność oszczędzania amunicji.

Sytuacja dnia 4. VIII. 20. rano.

Wobec nowowytworzonej sytuacji dowódca 70. p. p. nakazał przegrupowanie swych oddziałów. Zajęto linię Bug - Cetynja z 155-ym p. p. w odwodzie przy zachodnim wylocie Białobrzegów.

Około godz. 16-ej nieprzyjaciel rozpoczął intensywnie ostrzeliwać artylerją linię rzeki Cetynji oraz miejscowość Białobrzegi i odwodowy 155 p. p. Około godz. 17-ej bolszewicy rozpoczęli gwałtowne natarcie na prawe skrzydło pułku, wykorzystując zreżniczoną terenową, jaką dawał las po południowo-zachodniej stronie wsi Matejki. Pozycja nasza składająca się ze słabych i szeroko rozstawionych placówek, nie mogła długo wytrzymać naporu. Nieprzyjaciel zawiadnął pld.-wschodnią połową wsi Białobrzegi. Jednak natychmiastowe i zdecydowane przeciwnatarcie II/70. pp. przy pomocy 155. p. p. wyrzuciło nieprzyjaciela już o godz. 18-ej poza Cetynję, zadając mu poważne straty.

Linja Cetynji była znowu opanowana. Lukę pomiędzy 70. p. p. a 60. p. p. w rejonie Seroczyna wypełniono teraz 155-ym p. p., wypuszczając jednak z ręki wszelkie odwody.

Porażka nieprzyjaciela zrobiła na nim, widać, wrażenie, ponieważ nie zdołał się już zdobyć tegoż dnia na ponowne natarcie, które rozpoczął dopiero przed południem dnia następnego, t. j. 6. VIII. Tym razem jednak natarcie nieprzyjacielskie było przygotowane dobrze i wykonane przez całą 21-szą dyw. piech. bolszewicką przy silnem poparciu artylerji polowej i ciężkiej.

Ostrze natarcia było wymierzone znowu na prawe skrzydło 70. p. p., dowodzone bohatersko przez śp. por. Wojciecha Wężyka. Napór był tak silny, że oddziały nasze zmuszone były do stopniowego wycofania się. Natarcie od strony rzeki Cetynji poparł nieprzyjaciel silnym ogniem c. k. m., miotaczy min i artylerji z prawego brzegu Bugu, a więc w naszą flankę.

Sytuacja była groźna.

Artylerja nasza nie potrafiła zmusić do milczenia baterij nieprzyjaciela.

Nieprzyjaciel zawładnął wsiami Białobrzegi i położonemi dalej na północ - Kółko, Młynarze i Kizie.

Zamieszanie, powstałe w szeregach nieprzyjaciela po zajęciu tych miejscowości, pozwoliło oddziałom naszym oderwać się na chwilę i uporządkować.

Wykorzystując ten moment, dowódca 70. p. p. skoncentrował 155. p. p. dotąd prawie niezaangażowany w walce, i przeprowadził nim z traktu Kielpieniec - Sterdyń przeciwnatarcie na Białobrzegi. Przeciwnatarcie to poderwało również 70. p. p. do przeciwnatarcia na całą linię.

Celem uzyskania stanowczej przewagi, dowódca 34. bryg. piech. rzucił do walki jeszcze swoje odwody. t. j. II/68. p. p. i kompanję c. k. m. 69. p. p.

Po zaciętej walce, szczególnie około miejscowości Kizie i wylotu Białobrzegów, nieprzyjaciel został wyparty.

Okolo godz. 17-ej szala bitwy przeważyła na naszą korzyść.

Okolo godz. 21-ej linja Bug - Cetynja była znowu opanowana, lecz za cenę bardzo drogą. Ofiarą padł dowódca 70. p. p. śp. pplk. Januszewski, który z zadziwiającą zimną krwią i rozważą kierował całą akcją, znajdując się zawsze w najwięcej zagrożonych miejscach pierwszej linii.

Ofiarą padli bohaterski dowódca II/70. p. p. śp. por. Wojciech Wężyk i jego adjutant śp. pchor. Myśliwy; poza tem pozostało na polu walki 5-ciu szeregowych zabitych i 35-ciu rannych. Straty nie były jeszcze większe tylko dzięki temu, że wszelkie działania wykonywane były błyskawicznie szybko, zdecydowanie i z silną wolną zwycięstwa, jaką umiał słowem i czynem wpoić swym żołnierzom śp. pplk. Januszewski.

21-sza dyw. piech. bolszewicka była rozgromiona.

Wzięliśmy 35-ciu jeńców z 184., 185. i 186. p. p. sowieckich oraz 4 c. k. m. Wielka ilość zabitych i ciężko rannych bolszewików pozostała na placu boju.

Linję Bug - Cetynja opuszczono o świcie dnia 7. VIII. na rozkaz dowódcy grupy operacyjnej i bez najmniejszego nacisku ze strony nieprzyjaciela.

Pułk spełnił swe zadanie chlubnie.

Jakkolwiek akcja pod Białobrzegami wydawaćby się mogła małą akcją lokalną w stosunku do całości wypadków z sierpnia 1920-go roku, to jednak nabiera ona poważnego znaczenia, jeżeli się rozważy, że 70. p. p. wzmocniony 155-ym p. p., razem o stanie bojowym około 320 ludzi i 9 c. k. m., wsparty 1 dyonem artylerji - zadał klęskę 21-ej dywizji sowieckiej i zahamował tem pochód 3. armji sowieckiej przez trzy dni i to właśnie te dni, w których nasz Naczelný Wódz powziął plan bitwy warszawskiej.

Akcja nad Bugiem przebudziła szeregi pułku z letargu odwrotowego i napięła mięśnie do dni „Cudu nad Wisłą“.

Nasze życie codzienne.

„..... Idą czasy, których znamieniem
będzie wyścig pracy, jak przedtem
był wyścig żelaza. Jak przedtem
był wyścig krwi.....“

Józef Piłsudski. 1919.

Z końcem 1920. roku żołnierz polski po długoletniej tułaczce, rozpoczętej w pamiętnym dniu 6. sierpnia 1914., po zroszeniu krwią wszystkich frontów i wyrąbaniu mieczem granic odrodzonej Ojczyzny, zaczął powracać do stałych garnizonów, aby rozpocząć nowe pokojowe życie.

Myślą przewodnią tego nowego życia miały się stać rzucone w roku 1921. słowa Marszałka Józefa Piłsudskiego:

„..... dziś jest już Polska zorganizowana, mająca prawo nakazu. Wszelkie choćby najpiękniejsze wspomnienia i tradycje ustąpić muszą przed tym Jej nakazem, jaki daje w obecnej chwili. A jakież to jest Jej nakaz dla Armji? Jesteście z różnych szkół, różnych metod, różnych sposobów myślenia, różnych przyzwyczajęń, różnych sposobów codziennego życia żołnierskiego, a więc pierwszym i głównym nakazem jest unifikacja“.

Zgodnie z tym nakazem Ojczyzny, zawartym w słowach Wodza, rozpoczął żołnierz polski pracę pokojową, mającą na celu stworzenie jednolitej pod każdym względem siły zbrojnej. Praca to była olbrzymia i doniosła, aczkolwiek w szczegółach żmudna, uciążliwa i niewdzięczna. Wielu starym żołnierzom, wyrosłym na wojnie, przywykłym do szerokiego rozmachu życia bojowego, początkowo trudno było się nagiąć do codziennej mrówczej pracy, polegającej nieraz na wykonaniu czynności napozór mało znaczących i podrzędnych, które w sumie i dopiero po dłuższym czasie miały przynieść widoczne dla wojska korzyści.

Krwawa i znojna praca wojenna żołnierza, jaką znał i czcią otaczał kraj cały, z chwilą nastania pokoju zamieniła się w szary trud codzienny, mało szerszemu ogółowi znany i bodaj nie zawsze należycie oceniany.

Większość obywateli widując wojsko na uroczystościach, pokazach i zawodach, zna je tylko ze strony zewnętrznej; istota jednak pracy, odbywającej w oddziałach, sztabach, biurach i zakładach tego skomplikowanego warsztatu, jakim jest wojsko, warsztatu przygotowującego do obrony zarówno siły duchowe i fizyczne, jak i zasoby kraju—mało jej jest znana.

Nie należy tego kłaść na karb zubożenia społeczeństwa w stosunku do wojska; raczej przypisać można temu, że przeciętny obywatel, pochłonięty nurtem coraz szerzej płynącego w odrodzonej Ojczyźnie życia, zajęty pracą swego zawodu, mało ma czasu, a dla wojska poświęca tylko niedługie chwile uroczystości narodowych lub wojskowych.

Uroczystość wręczenia chorągwi, będącej symbolem obowiązku żołnierza względem Ojczyzny, zwróci niewątpliwie ku nam myśli i serca obywateli tej połaci ziemi wielkopolskiej, z której krwi i kości wyrósł 70. p. p. — dawny 12. pułk strzelców wielkopolskich.

Korzystając z tego, chcemy powiedzieć słów kilka o naszym życiu codziennym, aby ogół obywateli znał nietylko nasze święta, lecz i dni powszednie.

Dzień roboczy żołnierza rozpoczyna się wcześniej: w lecie o godz. 5-tej, a w zimie o godz. 6-tej na dziedzińcu koszarowym rozlegają się dźwięki pobudki; w pół godziny po tem żołnierze, już umyć i ubrani, stają w szeregu i wspólnie odmawiają modlitwę poranną.

Od strony kuchni podążają ku kompanjom dyżurni, niosąc wielkie dymiące konwie kawy, która wraz z chlebem stanowi skromne śniadanie żołnierskie. A potem żołnierze wkładają przepisany na ten dzień ekwipunek i przygotowują potrzebny do ćwiczeń sprzęt. W tym czasie t. zw. „sprzątający“ uprzątają izby i kurytorze. Drużynowi sprawdzają czystość ciała i ubioru.

Żołnierz wdrażony jest do porządku, mającego dla wojska doniosłe znaczenie, i czystości, stonowiącej o jego zdrowiu. Toteż porządek i czystość w koszarach muszą być wzorowe.

Tymczasem podoficerowie służbowi zapowiadają zbiórkę i kompanje śpiesznie schodzą na dziedziniec, stając na swych miejscach. Następuje raport poranny. Szefowie kompanij sprawdzają stan żołnierzy, ilość chorych, kontrolują ubiór i oporządzenie, a w kilka minut potem składają raport przybywającym oficerom służbowym. Nadchodzą dowódcy kompanij. Rozlegają się zgodne chóralne odpowiedzi żołnierzy na ich pozdrowienia. Dowódcy kompanij szybko przeglądają swe kompanje i wydają rozkazy. Z uderzeniem godziny 6.30 w lecie, a 7.30 w zimie pustoszeje dziedziniec koszarowy, w kompanjach pozostają tylko chorzy. Szosą wiodącą do Ostrowa ciągnie długi szary wąż oddziałów, podążających na plac ćwiczeń.

Przedmiotem ćwiczeń przedpołudniowych jest t. zw. wyszkolenie bojowe, stanowiące istotę przygotowania żołnierza do zadań, oczekujących go na polu walki. Nie wchodząc w szczegółowy opis ćwiczeń, musimy zaznaczyć, że wymagają one znacznego wysiłku umysłowego i fizycznego zarówno od instruktorów, jak i żołnierzy. Bo zadaniem pierwszych jest przygotowanie ćwiczeń tak staranne i drobiazgowo, żeby stworzyć na placu ćwiczeń warunki jak najbardziej zbliżone do rzeczywistych warunków walki, a także, żeby żądane pouczenie wynikało z danego ćwiczenia w sposób oczywisty, dostępny dla umysłów nieprzywykłych do wytężającej pracy mózgu. Zaś od wykonawców wymagane jest okazanie sprawności w użyciu różnorodnej broni, jaką dziś posiada piechota, samodzielne wypełnienie postawionych im zadań i intensywna praca wszystkich mięśni w czasie poruszania się w walce, które przy sile ognia współczesnej bitwy staje się umiejętnością trudną i wymagającą znacznego wysiłku fizycznego.

Przed południem odbywają się również strzelania z karabinów ręcznych i maszynowych, moździerzy i innej broni, stanowiące obok wyszkolenia bojowego jedną z najistotniejszych części przygotowania żołnierza do walki.

O godz. 11-ej kompanje powracają do koszar.

Dowódcy kompanij odbywają t. zw. raport służbowy, przy którym załatwiają różnorodne sprawy żołnierzy, a więc: prośby, zażalenia i t. p. Przy raporcie też udzielane bywają kary, co zresztą rzadko się zdarza, gdyż system wychowawczy naszego wojska, stanowiący mimo długiej przerwy przedłużenie tradycij dawnego wojska polskiego, polega na wyrobieniu karnośći drogą uświadczenia żołnierza o konieczności podporządkowania się, a nie drogą zastraszenia karami, jak to było przyjęte w ormjach zaborczych. Stąd też kary w naszym wojsku stosowane są tylko jako środek ostateczny.

O godz. 11.30 kompanje przygotowują się na dziedzińcu do odbioru obiadu. Podoficerowie służbowi sprawdzają czystość naczyń do jedzenia. Żołnierze mają nałożone fartuchy płócienne, aby ochronić mundury przed zaplamieniem. Każdy żołnierz sam dla siebie odbiera obiad. Obiad żołnierski składa się z zupy, gotowanej na mięsie, mięsa gotowanego lub siekanego z jarzynami lub sosem. Potrawy są urozmaicone i przygotowane smacznie. Zarówno jakość jak ilość jada są zupełnie wystarczające. My starzy żołnierze, którzy mieliśmy nieszczęście jadać w kuchniach wojskowych armij zaborczych, możemy powiedzieć bez przesady, że nasz żołnierz odżywiany jest znacznie lepiej od żołnierza byłej armij niemieckiej lub rosyjskiej. Świadectwem tego twierdzenia jest zresztą wygląd naszych żołnierzy, którym prawie bez wyjątku po kilku tygodniach pobytu w wojsku przybywa na wadze, mimo wytężającej pracy.

Po spożyciu obiadu żołnierze wolni są do godziny 13.45. i czas ten wykorzystują na doprowadzenie do porządku broni i umundurowania.

O godz. 13.45. znów zbiórka, a w 10 minut potem odmarsz na ćwiczenia odbywające się po południu w pobliżu koszar.

Przedmiotem tych ćwiczeń jest wychowanie fizyczne, walka na bagnety, walka granatami, ćwiczenia w obronie przeciwgazowej, wreszcie pogadanki z zakresu nauki o broni, nauki służby i t. p. Zajęcia popołudniowe kończą się o godz. 17-ej.

Następuje powrót do koszar, znowu czyszczenie broni, a o godz. 18-ej odbywa się w kompanjach ogłoszenie rozkazu dziennego. Jest to chwila uroczysta, będąca zarazem zakończeniem całodziennej służby.

Po rozkazie - wieczerza. Składa się ona z zupy oraz kawy i chleba.

Po wieczerzy, t. j. od godz. 19.00. do godz. 20.45. mają żołnierze czas wolny, który wykorzystują na powtórzenie przy pomocy starszych kolegów tego, co było w danym dniu przedmiotem nauki, a czego nie opanowali należycie. Odbywa się to bez nacisku ze strony przełożonych, żołnierze bowiem nasi są w większości bardzo pilni i ambitni. Nierzadko widzi się żołnierza, który po całodziennej męczącej pracy zasiada wieczorem i nienawykłą do pisania ręką notuje z mozołem to, czego się nauczył na ćwiczeniach.

W dzień powszedni żołnierze rzadko wychodzą z koszar po zajęciach, gdyż brak im na to czasu.

O godz. 20.45 sygnał trąbki zapowiada „capstrzyk”. W kompanjach odbywają się opele, słychać chóralny śpiew modlitwy wieczornej, a w 15 minut potem zalega cisza. Tylko podoficerowie służbowi obchodzą izby, sprawdzając, czy wszędzie panuje porządek.

Skończony pracowity dzień. Jutro znów trzeba wstać do nowej pracy.

Regularny i jednostajny bieg życia przerywany bywa od czasu do czasu inspekcjami wyższych przełożonych.

Obchody i uroczystości wojskowe, tak lubiane przez ludność, dają sposobność wojsku „pokazania się”. Lecz wiedzą też żołnierze, że „cywile” bywają czasem surowszymi krytykami, niż przełożeni. Po odbytych defiladach wśród żołnierzy prowadzone są gorące debaty na temat, która z kompanij lepiej się zaprezentowała.

W dni świąteczne odbywają się nierzadko zabawy żołnierskie, a uroczyste pleszewianki mają sposobność podziwiania zapалу tanecznego wojaków.

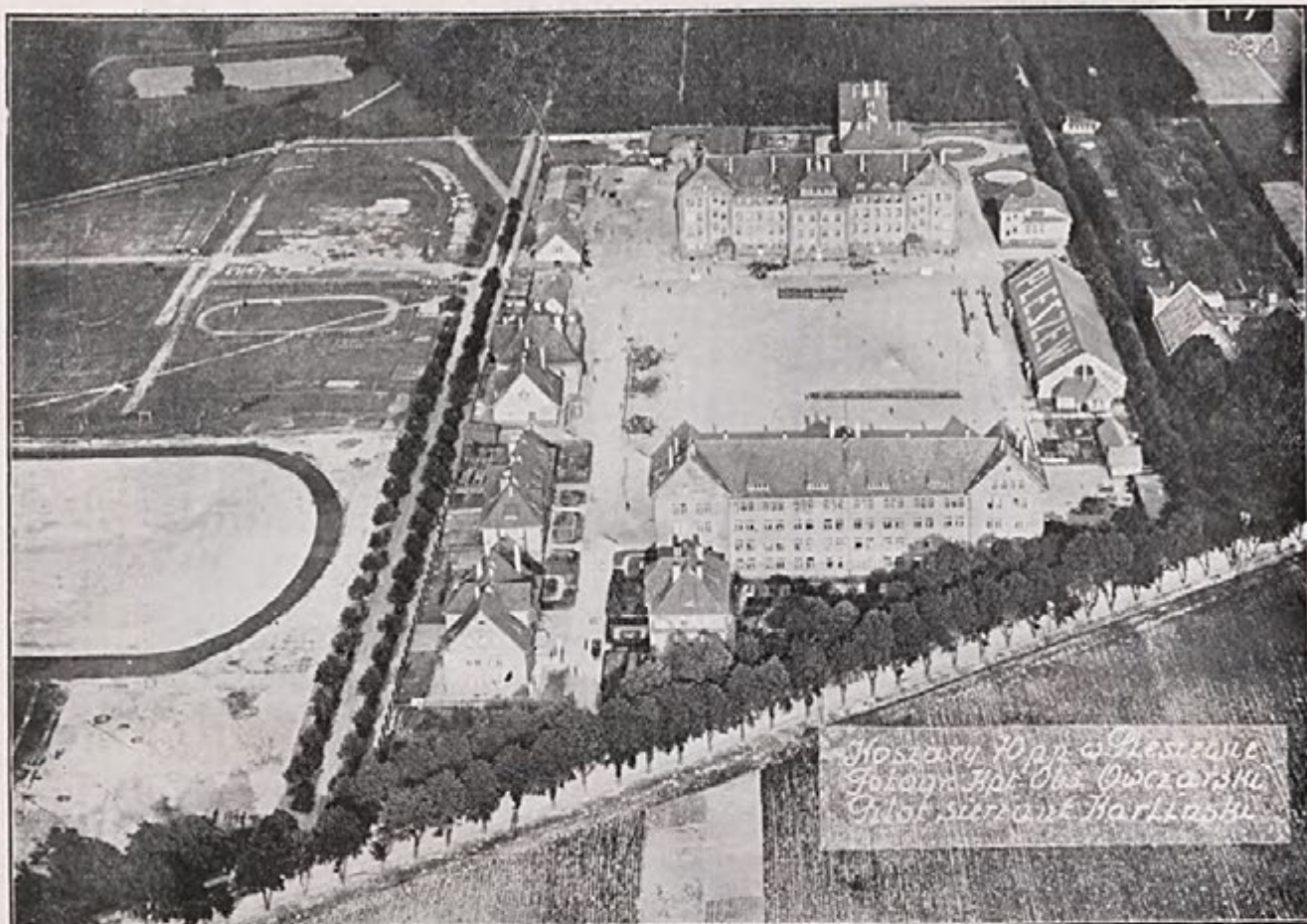
Wymarsz na kilkutygodniowe ćwiczenia letnie do miejsca koncentracji dywizji zmienia gruntownie tryb naszego życia.

Rozpoczyna się życie zbliżone do wojennego, urozmaicone marszami i postojami na kwaterach i biwakach. Żołnierz bierze udział w ćwiczeniach większych oddziałów, współpracuje z innymi bronią, a uczestnictwo w ćwiczeniach z ostrem strzelaniem artylerji i piechoty daje mu przybliżony obraz prawdziwej walki. Choć ćwiczenia są nieraz wyczerpujące, gdyż niejednokrotnie trwają po parę dni bez przerwy i żołnierz pozbawiony jest wygód życia koszarowego, jednak są lubiane, dają bowiem większą różnorodność, niż codzienna praca w garnizonie i przypominają nieco wojnę. A żołnierz nasz ma wrodzony pęd do wojaczki.

Po powrocie z ćwiczeń letnich starsi żołnierze odchodzą do domów. Odbywa się uroczyste pożegnanie. Ubrani już po cywilnemu rezerwiści po raz ostatni defilują na dziedzińcu przed dowódcą pułku.

A potem znów przychodzą nowe zastępy i znów zaczyna się szara codzienna praca, mająca być przygotowaniem do egzaminu, którym — według słów Wodza — „dla żołnierza zawsze jest bój”.

Koszary 70 p. p. w Pleszewie.
Zdjęcie lotnicze.

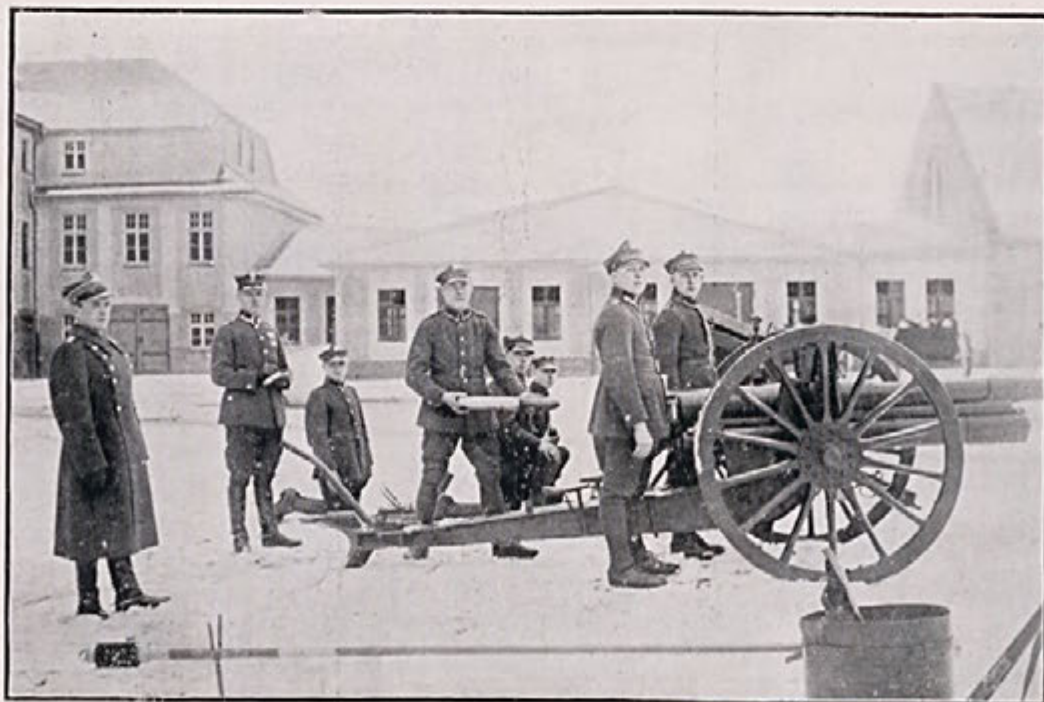

Fragment koszar szkoły podoficerskiej pułku.

Egzemplarz
 Inwentarza
 1918

Sala wykładowa szkoły podoficerskiej pułku.

Ćwiczenia plutonu art. pułkowej.

Ćwiczenie bojowe.

Odpoczynek nad Wartą w czasie
powrotu z koncentracji
we wrześniu 1929 r.

Przeprawa komp. chorągwianej
przez Wartę w czasie powrotu
z koncentracji
we wrześniu 1929 r.

Pranie bielizny w obozie.

Zespół amatorski w sztuce „Kościuszko pod Raławicami“ w Jarocinie w grudniu 1926 r.

„Nie brawura, nie błyskotka żołnierska stanowi najistotniejszą naszą cechę, lecz ten przedziwny spokój i rozwaga w pracy bez względu na przeciwności, jakie nas spotkają”

Józef Piłsudski.

POR. STANISŁAW MARTINI.

Życie kulturalno - oświatowe pułku.

Jednym z najważniejszych czynników w dziele wychowania żołnierza - obywatela, mającego świadomie spełniać swe obowiązki względem Ojczyzny, jest oświata. Toteż w wojsku naszym wchodzi ona w zakres obowiązkowych przedmiotów, narówni z innymi działaniami wyszkolenia czysto wojskowego.

Praca oświatowa ma z jednej strony na celu zwalczanie analfabetyzmu, który, niestety, wśród poborowych częstym jest jeszcze zjawiskiem, z drugiej - ma za zadanie uświadomienie obywatelskie, wreszcie praca oświatowa zdążyła do podniesienia kultury wśród żołnierzy.

Pracą kulturalno-oświatową w pułku kieruje oficer oświatowy. Funkcję tę, poczynając od roku 1919., pełnili kolejno: ks. kapelan Małecki, por. lek. Krzywański, por. Falkowski, ks. kapelan Rubaszkiewicz, śp. sierż. Stempniewicz, pani Bobiańska, por. Gzella, major Marcińczyk, ks. kapelan Górecki, porucznik Bogucki, kapitan Tatomir, porucznik Kwapiński, porucznik Zimowski, porucznik Ziolo, wreszcie od roku 1927. pełni ją podpisany.

Nauka odbywa się w grupach, zależnie od stopnia przygotowania uczniów. Analfabeci uczą się czytać i pisać, półanalfabeci uzupełniają swe wiadomości, wreszcie żołnierze, bardziej zaawansowani, doskonalą się według programu, odpowiadającego programowi wyższych klas szkoły powszechnej.

Poniższe cyfry obrazują wyniki pracy oświatowej w pułku od początku jego istnienia:

R o k	Ilość analfabetów, którzy nau- czyli się w pułku czytać i pisać.	Ilość półanalfabetów, którzy ukończyli w pułku kurs z za- kresu 4 klas szkoły powszechnej	
1919	53	35	
1920	62	43	
1921	123	82	
1922	132	58	
1923	142	102	
1924	146	128	
1925	61	154	
1926	124	175	
1927	129	230	
1928	128	151	
1929	113	126	
Razem:	1213	1284	

Poza nauką prowadzone są pogadanki różnej treści, przede wszystkim moralno - religijnej, wygłaszane przez ks. kapelana, dalej pogadanki z zakresu historii, geografii i ustroju Polski, rolnictwa, higieny i t. p.

Niektóre pogadanki są ilustrowane przezroczami.

Pułk posiada od niedawna aparat kinematograficzny, który zostanie uruchomiony w niedalekiej przyszłości, narazie zaś organizowane są przedstawienia dla żołnierzy w kinoteatrach miejscowych.

Mamy też własny radjo - odbiornik. Audycje odbywają się w świetlicy.

Biblioteka pułkowa dostarcza żołnierzom odpowiedniej lektury i jest dość obficie zaopatrzona. W chwili obecnej posiada ona 2197 dzieł, w tem 1700 treści naukowej, popularno-naukowej oraz wojskowej i 497 - beletrystycznej.

Ponadto prenumerowane są czasopisma, głównie wojskowe, jak Wiarus, Żołnierz Polski, Junak i t. p.

Szarżyznę życia codziennego urozmaica śpiew i muzyka.

Istnieją chóry kompanijne prowadzone przez uzdolnionych w tym kierunku żołnierzy. Poszczególne kompanje rywalizują o pierwszeństwo w śpiewie, a każda ma swoją wybraną pieśń.

Podniesienie poziomu i repertuaru pieśni i rozbudzenie zamiłowania do śpiewu jest zasługą majora Braziulewicza, kapitana Wolfa i ks. kapelana Nowyka, który opracował nawet śpiewnik żołnierski.

Śpiew krzepi żołnierza i podnosi na duchu, zwłaszcza w chwilach zmęczenia dłuższymi ćwiczeniami, lub na manewrach, ale jeszcze lepszy nastrój wywołują w chwilach takich dźwięki marszów wygrywanych przez naszą orkiestrę.

Orkiestra pułkowa uświetnia też wszelkie uroczystości, a że jest znana i lubiana w Pleszewie i jego okolicy, musimy wspomnieć tu i o niej.

Orkiestra powstała w pierwszych dniach 1919. r. w Ostrowie z inicjatywy żołnierza baonu ostrowskiego Stefana Wojciechowskiego. Początkowo składała się z kilku muzyków grających na własnych instrumentach. Wkrótce wzrosła do liczby 16-tu i już w połowie stycznia koncertowała pewnej niedzieli na rynku, wywołując odegraniami melodjami polskimi wzruszenie wśród mieszkańców Ostrowa.

W lecie 1919. roku orkiestra doszła do stanu 24. muzyków. Odtąd już koncertowała często w Ostrowie pod batutą kapelmistrza Stanisława Kasprzaka.

Na wiosnę 1920. r. orkiestra została zdekompletowana wskutek demobilizacji kapelmistrza i 18. muzyków.

Kierownictwo orkiestry objął plutonowy Żurkiewicz, który uzupełnił ją i szkolił do lutego 1921., kiedy na stanowisko kapelmistrza został wyznaczony st. sierż. Grafka. Ostatni kierował orkiestrą do końca kwietnia 1930. r.

W pułku naszym istniały od chwili powrotu z frontu trzy kółka dramatyczne, które w roku 1927. zostały przez majora Dadleza połączone. Sztuki, przedewszystkiem autorów polskich, wystawiane przez zespoły amatorskie, przyczyniły się niemało do uprzyjemnienia żołnierzom chwil wolnych od służby, a także zyskały uznanie publiczności cywilnej, która licznie przybywała na przedstawienia. Z wystawionych ogółem kilkunastu sztuk zasługują na wymienienie: „Dom otwarty“, „Małżeństwo Loli“, „Kościuszek pod Raclawicami“, „Pacjent z prowincji“, „Oświadczyń“, „Zaręczyny pod kulami“, „Lekarz mimowoli“, „Ulani księcia Józefa“ i „Dziesiąty Pawilon“

W celu zapoznania żołnierzy z bliższymi i dalszemi okolicami kraju i pamiątkami historycznymi, a także w celu pokazania wytwórni, zakładów przemysłowych i wzorowych gospodarstw, organizowano wycieczki.

We wrześniu 1926. r. odbyła się wycieczka do Poznania pod kierunkiem majora Braziulewicza.

W latach następnych zwiedzono majątek Kotlin, cukrownię i cegielnię w Witaszycach, mleczarnię w Kowalewie, młyn parowy w Pleszewie i t. p.

W roku 1929. staraniem dowódcy pułku plk. Mozdyniewicza cały pułk zwiedził Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu, wyjeżdżając grupami.

Rozwojowi życia kulturalno-oświatowego w pułku sprzyjała w znacznym stopniu wydatna pomoc i współpraca miejscowego społeczeństwa.

Tak więc w roku 1920. mieszkańcy miasta Pleszewa i okolicy ofiarowali do biblioteki pułkowej 178 dzieł różnej treści, zaś w roku 1922. biblioteka wzbogaciła się znowu o 131 dzieł, ofiarowanych przez mieszkańców Jarocina.

W roku 1923. otrzymał pułk od społeczeństwa Jarocina i okolicy znaczną na owe czasy kwotę 82.300.000 marek na zakup książek dla biblioteki pułkowej.

Lecz współpraca społeczeństwa nie ogranicza się tylko do pomocy materialnej; szereg bowiem osób brało czynny udział w organizacji kursów, wykładów, pogadanek i t. p.

Najbardziej czynnym na tem polu był w latach 1926 - 1928. ks. prałat Niesiołowski.

Staraniem dyrektora miejscowego gimnazjum Dr. Walentego Szwedy i przy udziale profesorów Ignacego Laskowskiego, Adolfa Hofmana, Józefa Kopernego, Emiljana Woźniaka i Kazimierza Dominasa zostały zorganizowane w roku 1927.-1928. kursy dokształcające dla podoficerów. Kursy te ukończyło 14 podoficerów, uzyskując świadectwa z zakresu 4-ch klas gimnazjum.

Żywy udział w akcji kulturalno-oświatowej w pułku brało miejscowe Towarzystwo Czerwonego Krzyża pod przewodnictwem pani Anny Suchockiej, które roztaczało ponadto opiekę nad żołnierzami, urządzając dla nich „gwiazdki“ i „święcone“. Darów w naturze na ten cel nie szczędziło ziemiaństwo z p. radcą Szenicem na czele, ani kupiectwo miejscowe.

Mówiąc o życiu kulturalno-oświatowym pułku, nie możemy pominąć instytucji, która w szczególności w ostatnim roku prowadziła na terenie pułku intensywną pracę. Instytucją tą jest istniejące od roku 1923. Koło Towarzystwa Wiedzy Wojskowej. Członkami są wszyscy oficerowie pułku. Pracami Koła, którego celem jest pogłębienie wiedzy fachowej wśród oficerów drogą studjów, organizowania odczytów, wykładów i dyskusyj, kieruje z zamiłowaniem pplk. Żołędziowski, jako przewodniczący. Obecnie przedmiotem prac Koła jest studjum porównawcze doktryny wojennej większych armij obcych, co uskutecznia się przez studjowanie literatury wojennej zagranicznej. Ponadto odbywają się wykłady, wygłaszane przez prelegentów miejscowych i zaproszonych, a omawiające aktualne zagadnienia z różnych dziedzin wiedzy wojskowej. Koło posiada bibliotekę, zawierającą około 800 tomów, oraz prenumeruje dość znaczną ilość czasopism polskich i zagranicznych.

Wychowanie fizyczne i sport.

Hasło odrodzenia fizycznego, podjęte po wojnie, znalazło w wojsku tem silniejszy oddźwięk, że sprawność bojowa żołnierza, a zatem stopień jego przygotowania do obrony Ojczyzny, jest w znacznej mierze zależny do usprawnienia fizycznego.

Dlatego pracy nad wychowaniem fizycznym poświęca się tyleż uwagi, co przedmiotom wojskowym i oświacie.

Praca ta w wojsku rozpada się na metodyczne, codziennie przeprowadzane lekcje gimnastyki według programów opracowanych przez referenta wychowania fizycznego pułku, ćwiczenia lekko-atletyczne, ćwiczenia sportowe, gry ruchowe i sportowe, wreszcie - jako ukoronowanie pracy i jednocześnie sprawdzian osiągniętej sprawności - zawody sportowe lub wojskowo-sportowe indywidualne i zespołowe, organizowane na wszystkich szczeblach, od kompanji do armji włącznie.

Praca nad wychowaniem fizycznym w pułku naszym została zapoczątkowana przez dowódcę pułku śp. pplk. Łapińskiego wkrótce po powrocie z frontu; kontynuowana przez plk. Godziejewskiego, którego najbliższym współpracownikiem był kpt. Twardowski, przyniosła niebawem doskonałe wyniki.

Szczególnie wyróżniła się drużyna piłki nożnej w rozgrywkach z drużynami miejscowymi i zamiejscowymi; odniesiono też sukcesy w lekkiej atletyce, a zwłaszcza w biegach, oraz w zawodach wojskowo-sportowych zespołowych.

Następni referenci wychowania fizycznego kpt. Jerchel, por. Sołtysiak, por. Ciszewski, pracując w myśl wskazań dowódców, przysparzają pułkowi pięknych sukcesów i podnoszą poziom wychowania fizycznego i sportu do stopnia, zapewniającego nam w tej dziedzinie czołowe miejsce w dywizji.

W roku 1927. dowódca pułku plk. dypl. Mozdyniewicz, pragnąc stworzyć niezbędne warunki dla rozwoju wychowania fizycznego w pułku i miejscowych organizacjach przysposobienia wojskowego, przystępuje do trudnego i wielkiego przedsięwzięcia: budowy stadjonu sportowego. Prace, zakrojone na szeroką skalę, trwały dwa lata, a ich wynikiem stał się celowo i pięknie rozplanowany i zaopatrzony w trybunę nowoczesny stadjon, który przynosi chlubę nie tylko jego projektodawcy, lecz i miastu; niewiele bowiem miast w Polsce podobnym stadjonem poszczycić się może.

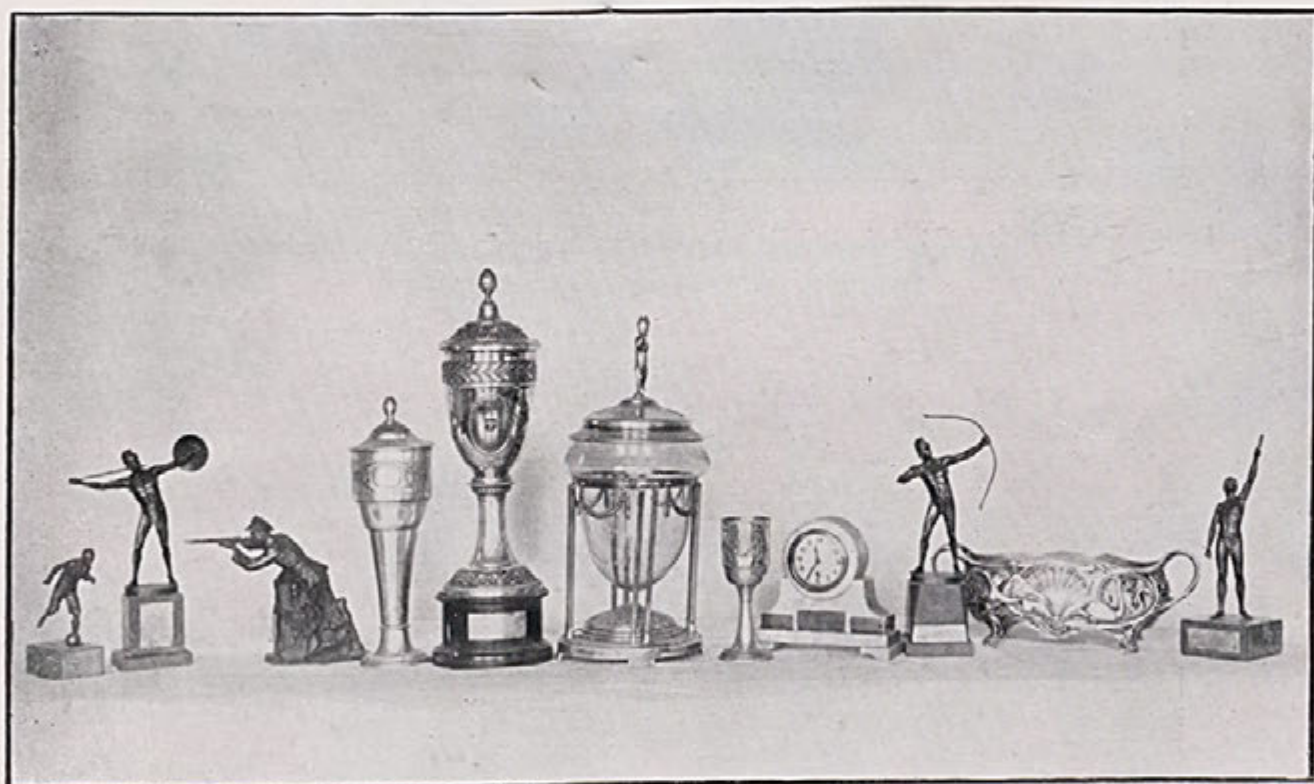
Jeśli dzieło dowódcy pułku zostało uwieńczone tak pomyślnie, to w znacznej mierze przyczyniła się do tego współpraca jego zastępcy pplk. Żołędziowskiego, jakoteż społeczeństwa pleszewskiego i okolicznego.

Wystarczy wspomnieć ofiarną pomoc pana budowniczego Antoniego Janiaka, który bezinteresownie opracowuje plany i kieruje budową trybuny; pana Zapłaty z Witaszyc, pana Sadowskiego z Pleszewa, pana Chłapowskiego z Kotlina, pana Radolina z Jarocina oraz ziemiaństwa pleszewskiego z panem radcą Szenicem na czele, którzy w zrozumieniu korzyści, jakie uzyska pułk i miasto ze stadjonu, przychodzą z pomocą dowódcy pułku, ofiarując bezinteresownie na ten piękny cel potrzebny materiał względnie fundusze.

W roku 1928. agendy referenta wychowania fizycznego obejmuje podpisany, dążąc przy współpracy instruktorów sierżanta Basińskiego, plutonowych Kubiaka, Śniegockiego i Kujawy do urzeczywistnienia w tej dziedzinie wskazań dowódcy pułku.

W roku 1928. na zawodach wojskowo-sportowych dywizji pułk osiąga pierwsze miejsce, zdobywając;

- I. miejsce w biegu szturmowym,
- I. „ w pięcioboju wojskowo-sportowym,
- I. „ w grze w piłkę nożną,
- I. „ w pchnięciu kulą,
- I. „ w rzucie dyskiem,

Nagrody zdobyte przez pułk na zawodach wojsk. - sportowych w r. 1928 i 1929.

Drużyna piłki nożnej, która zdobyła nagrodę przechodnią 17. dyw. piech. w r. 1929.

Pierwsza drużyna piłki nożnej w r. 1920.

Grupa zawodników z 1929. r. ze zdobytymi nagrodami.
W grupie D-ca pułku płk. dypl. Mozdyniewicz.

Skok o tyczce st. szer. Szuberta na zawodach dywizyjnych w r. 1929.

„Najważniejsza“ chwila w życiu obozu letniego P. W. w Kórniku.

Wóz spółdzielni żołnierskiej na ćwiczeniach.

Bieg kolarski z okazji imienin Pierwszego Marszałka Józefa Piłsudskiego.
Komendant obwodu P. W. wręcza startującym adres holdowniczy na rynku w Śremie.

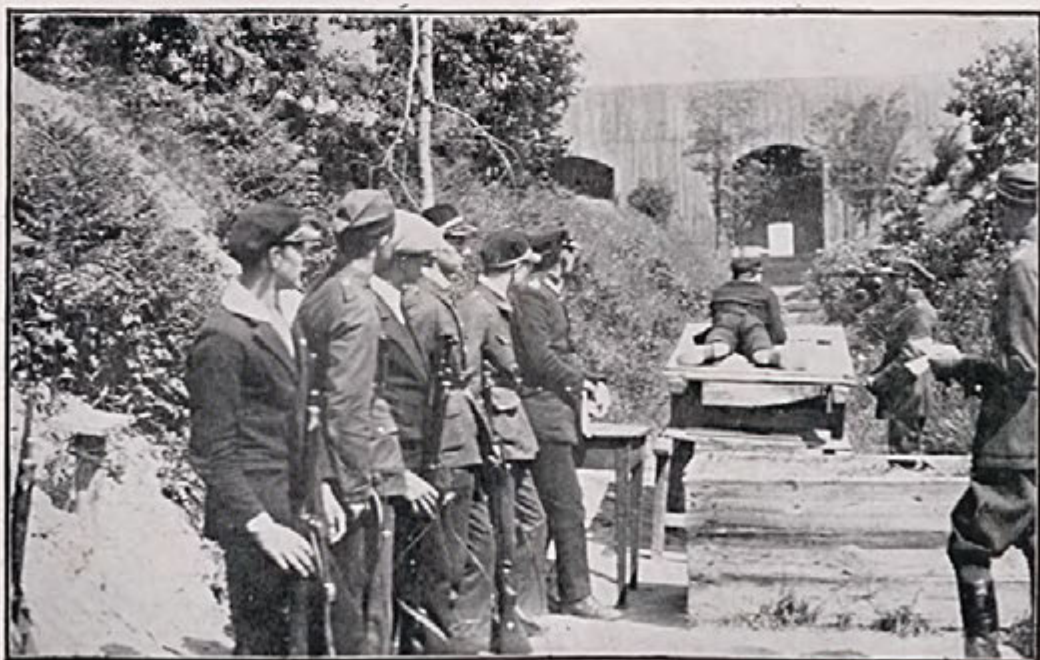

Rozdanie nagród w Jarocinie w dniu święta P. W. w r. 1929.

Eigentum
Geeresmedien-Jarocin
Polen

Skok w wyż.
Zawody w czasie święta P. W. w Jarocinie w r. 1929.

Hufiec gimnazjalny na strzelnicy w Pleszewie.

I. miejsce w sztafecie 4 × 400 m.,
ponadto znaczną ilość miejsc drugich i trzecich.

W tym samym roku na zawodach wojskowo-sportowych D. O. K. VII. pułk zdobywa:
I. miejsce w biegu Biedrusko - Poznań,
II. „ w biegu 4-ro klm. na przełaj ze strzelaniem, ponadto kilka miejsc drugich i trzecich.

Rok 1929. przynosi pułkowi w dziedzinie wychowania fizycznego i sportu dalsze sukcesy.

Na zawodach dywizyjnych osiąga pułk bezapelacyjnie I. miejsce, zdobywając:

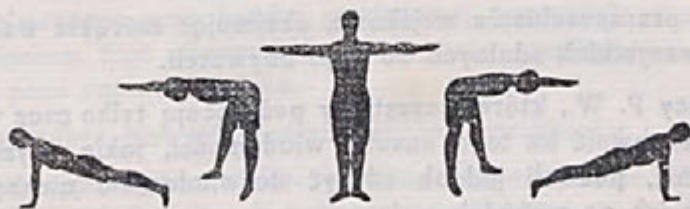
I. miejsce w marszu 10 klm. ze strzelaniem,
I. „ w biegu szturmowym,
I. „ w pięcioboju wojskowo-sportowym,
I. „ w sztafecie 4 × 400 mtr.,
oraz kilka miejsc pierwszych, drugich i trzecich w zawodach indywidualnych.

W tym samym roku na zawodach D. O. K. VII. zdobywa pułk:

I. miejsce w marszu 10 klm. ze strzelaniem,
I. „ w biegu szturmowym,
I. „ w pięcioboju wojskowo-sportowym
i kilka miejsc drugich i trzecich.

Wreszcie zwycięski zespół pułku staje do zawodów w pięcioboju wojskowo-sportowym o mistrzostwo armji i zdobywa trzecie miejsce, co wobec silnej konkurencji zespołów z całej armji może być uważane za bardzo poważny sukces.

Osiągnięte dotychczas tak piękne wyniki zawdzięcza pułk zrozumieniu doniosłości pracy nad wychowaniem fizycznym przez oficerów i podoficerów, a to rokuje nadzieję, że tężyzna fizyczna pułku wzrastać będzie stale.

Akcja przysposobienia wojskowego i wychowania fizycznego w obwodzie pułku.

„Ilni narodowie góry wysokie, głębokie morza,
pustynie nieprzejdziane u swych granic mają.
Kraj nasz równina nikomu niebronna, a gardła
jeno nasze a piersi nasze - to góry, to morza,
to zamki i fosy, to cała munitia nasza“.

Znana powszechnie dzisiaj akcja P. W. i W. F. obejmuje całe terytorjum Rzeczypospolitej i przypada także w udziale w pewnej części naszemu pułkowi. Akcja ta wchodzi w zakres zagadnień dotyczących obrony granic państwa.

Obrona granic nie powinna być rozumiana w dosłownym brzmieniu tego określenia, gdyż wówczas sprowadzałaby się do biernego zasłaniania się od ciosów przeciwnika i nie mogłaby być skuteczną. Najskuteczniejszą formą obrony bowiem jest atak broniącego się na napadającego; to też pod pojęciem „obrona granic“ należy rozumieć skupienie wszystkich sił narodu, gotowych do odparcia wszelkich zakusów przeciwnika i narzucenia mu swej woli.

Aby narzucić swą wolę przeciwnikowi, trzeba napiąć wszystkie siły moralne i fizyczne narodu i przygotować wszystkie zasoby materialne. Stąd też pojęcie obrony kraju streszcza się w rzuconem po wojnie światowej hasle „Naród pod bronią“.

Armja stała schodzi dziś do roli kadry organizacyjnej i wyszkoleniowej, zaś decydującą rolę w walce z przeciwnikiem odegrają rezerwy. Od ilości i stopnia przygotowania tych rezerw zależny będzie los wojny.

Jednym zatem z najistotniejszych zagadnień obrony kraju jest sprawa wyszkolenia rezerw.

Najdoskonalszym systemem szkolenia rezerw byłoby powoływanie wszystkich zdolnych do służby w armji czynnej, jednak względy budżetowe stają temu na przeszkodzie. Szkolenie rezerw musi być zatem uskuteczniane także inną, mniej kosztowną metodą.

Wyszkolenie rezerw tych poza szeregami armji jest zadaniem przysposobienia wojskowego, którego zakres pracy obejmuje w pierwszym rzędzie szkolenie młodzieży przedpoborowej, dalej nadkontyngensowych t. j. tych, którzy z różnych względów służby w armji czynnej nie odbywają, następnie rezerwistów, wreszcie przygotowanie kobiet do służby pomocniczej na wypadek wojny.

W ten sposób przysposobienie wojskowe, obejmując szerokie warstwy, sposobi do zadań obrony kraju wszystkich zdolnych do tego obywateli.

Charakter pracy P. W., której uczestnicy poświęcają tylko czas wolny od zajęć swego zawodu, nie może zapewnić im tego zasobu wiadomości, jakie uzyskaliby, służąc w szeregach armji czynnej, pozwoli jednak zdobyć doświadczenie niezbędne do wypełnienia zadań oczekujących ich na wypadek wojny.

Pracę P. W. daje uczestnikom minimum obycia się z zagadnieniami współczesnej walki, wystarczające jednak do uniknięcia krwawych a niepotrzebnych ofiar, jakie musiałoby ponieść wojsko, złożone z żołnierzy zupełnie niewyrobionych, nawet gdyby ich ożywił największy zapal.

Niedawno miniona przeszłość dostarcza nam szeregu przykładów w tej dziedzinie. Jako jeden z nich możemy przytoczyć wypadek, który zaszedł w czasie walk pod Warszawą w roku 1920., gdy oddział ochotniczy, złożony z młodzieży szkolnej zupełnie niewyszkolonej, lecz pełen entuzjazmu, został użyty do obsadzenia pozycji obronnej.

Młodzieńcy ci ożywieni chęcią walki, widząc nacierającego wroga, otwarli ogień już z odległości 1600 mtr. Strzały ich nie wyrządziły bolszewikom szkody, przeciwnie, rozuchwiali ich i ośmieliły do szybszego posuwania się naprzód. W chwili, gdy nieprzyjaciel był już blisko naszych pozycji, młodym żołnierzom zabrakło amunicji. Gdyby wówczas nie ogień karabinów maszynowych oraz zarządzenia przewidujących dowódców, którzy zaopatrzyli na czas oddziały w świeży zapas amunicji, pozycja byłaby stracona, a jej odzyskanie zmusiłoby do krwawych ofiar.

Rozwój P. W. i W. F. w Polsce.

Początki przysposobienia wojskowego u nas sięgają jeszcze czasów powstań, kiedy to wielu znakomitych ludzi, owianych ideą oswobodzenia narodu z niewoli przygotowywało młodzież do walki, choć walka ta, mimo heroicznych wysiłków, nie mogła mieć widoków powodzenia z powodu przytłaczającej przewagi wroga.

Idea wolnościowa, posiana krwią naszych przodków, żyła w narodzie. Marząc zawsze o wolności, przygotowywał się on potajemnie do czynu zbrojnego w szeregu organizacji, jakie istniały przed wojną.

Najznakomitszym wyrazicielem idei wolnościowej był obecny Minister Spraw Wojskowych Pierwszy Marszałek Józef Piłsudski, który w roku 1910. organizuje Związek Walki Czynnej i Związek Strzelecki.

Obok nich powstają Drużyny Strzeleckie, Drużyny Bartoszewskie i inne.

Owocem tych przygotowań były Legjony Polskie, a dzień ich wyruszenia na wojnę 6-go sierpnia 1914. roku - należy uważać za dzień rozpoczęcia walki o niepodległość przez pierwsze oddziały wojska polskiego.

Obok Legionów formuje się w Królestwie t. zw. Legjon Puławski i powstaje Polska Organizacja Wojskowa.

Odrodzenie swe okupiła Polska krwią wielu tysięcy najlepszych synów, przelaną pod obcymi znakami - w bratobójczej nieraz walce.

Ostateczne ustalenie granic odrodzonej Ojczyzny wymagało dalszych ofiar, które złożyć musiał młody nasz żołnierz na frontach: ukraińskim, bolszewickim, niemieckim i czeskim.

Wielki hart ducha, natężenie sił moralnych i fizycznych przyniosły nareszcie upragnione zwycięstwo. Lecz w wywalzonej przez nas z takim trudem odrodzonej Ojczyźnie nie wolno „spocząć na laurach“. Chcąc utrzymać to, co mamy, musimy zawsze mieć gotowe do obrony wszystkie siły, a hasło „Naród pod bronią“ musi się stać hasłem naczelnym u nas bardziej niż gdzieindziej.

Po wojnie polsko-bolszewickiej wprowadzono u nas przysposobienie wojskowe.

W roku 1921. stworzono przy każdej powiatowej komendzie uzupełnień etat oficera instrukcyjnego. Zadaniem tego oficera było kierowanie wyszkoleniem wojskowym na terenie danej P. K. U. poza ramami wojska.

Rezultaty pracy wobec niewystarczającej liczby instruktorów i sprzętu było nikłe.

W roku następnym postąpiono dalej: wspólne rozporządzenie Ministra Spraw Wojskowych i Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wprowadza pracę P. W. do szkół średnich. Odtąd formuje się hufce szkolne z młodzieży powyżej 16 lat.

Z biegiem czasu zostaje powiększona liczba instruktorów wojskowych, a szereg towarzystw wprowadza P. W. do programu swych prac. Całokształt akcji nie posiada jednak jeszcze charakteru jednolitego.

Jednolitość zostaje osiągnięta dopiero z chwilą stworzenia centralnych organów P. W. i W. F., a temi są:

- a) Państwowy Urząd P. W. i W. F. przy M. S. Wojsk.
- b) Okręgowe Urzędy P. W. i W. F. przy siedzibach dowódców O. K.

- c) Obwodowe komendy P. W. przy pułkach piechoty
- d) Powiatowe Komendy P. W. i W. F. przy starostwach.

Równocześnie z powołaniem do życia tych organów powiększa się zawodowa kadra instruktorska do ilości jednego oficera i dwóch podoficerów na powiat, zostaje powołana kadra półzawodowa, przydziela się odpowiednią ilość broni i sprzętu do wyszkolenia, oraz wprowadza obowiązujące i jednolite programy pracy.

Podział na obwody zależny jest od gęstości zaludnienia. Każdy pułk piechoty ma przydzielonych kilka powiatów.

Stan obecny i rozbudowa ośrodków P. W. i W. F. w obwodzie pułku.

Obwód P. W. i W. F. 70. p.p. obejmuje powiaty: pleszewski, jarociński, średzki i śremski. Podobnie jak kraj cały przechodził także i nasz obwód powolną ewolucję, okres organizowania się i doskonalenia.

Dowódcy pułku plk. Godziejewski i plk. dypl. Mozdyniewicz położyli trwałe fundamenty pracy; zaś wykonawcy ich planów w tej dziedzinie por. Falkowski, mjr. Dadlez, kpt. Ziemiański, por. Małecki, a obecnie kpt. Kostrzewa, por. Gulczyński, por. Banasik i por. Sołtysiak potrafili nawiązać i utrzymać na polu pracy P. W. dobry stosunek ze społeczeństwem, które odnosi się do tej akcji z pełnym zrozumieniem.

Oficerowie pracujący w P. W., stykając się ze społeczeństwem, są równocześnie łącznikami między nim a wojskiem, a utrzymanie tej łączności zapewnia tak konieczną dla wzmoczenia siły obronnej państwa współpracę społeczeństwa i armji.

Młodzież początkowo nieufnie traktowała akcję P. W., gdyż obawiała się, że po przystąpieniu do tej pracy zostanie z miejsca powołana pod broń; przekonawszy się jednak, że tak nie jest, przystępuje licznie i chętnie do poszczególnych organizacyj.

Każdy powiat obwodu P. W. 70. p.p. liczy dziś kilka setek ćwiczących członków P. W.

Sprawa uzbrojenia, umundurowania i zaopatrzenia w sprzęt przedstawia się nieco gorzej, aczkolwiek stan obecny w porównaniu ze stanem z lat 1924. i 1925. wykazuje i w tej dziedzinie znaczny postęp.

Dziś każdy powiat posiada po kilkadziesiąt kompletów umundurowania, dostateczną ilość broni małokalibrowej do nauki strzelania, sprzęt pomocniczy do wyszkolenia w dostatecznej ilości, oraz środki lokomocji w postaci samochodów, motocykli i rowerów, które pozwalają stosunkowo nielicznej kadrze zawodowej na przeprowadzanie ćwiczeń i w kilku miejscowościach w tym samym dniu.

Źródłem zaopatrzenia, poza dotacjami płynącymi od władz centralnych P. W., są powiatowe komitety P. W. i W. F. istniejące we wszystkich powiatach.

Zadaniem tych ostatnich jest czuwanie i opiekowanie się pracą P. W. i W. F. One to ustalają roczne budżety na najkonieczniejsze wydatki i inwestycje i dostarczają funduszy. Z funduszy tych, połączonych z subsydjami udzielanymi przez Państwowy Urząd W. F. i P. W., buduje się strzelnice, boiska i t. p.

Stan boisk i strzelnic koncentrujących pracę P. W. i W. F. jest już dziś w obwodzie pułku dostateczny, aby zapewnić organizacjom normalne warunki wyszkoleniowe.

I tak:

Organizacje istniejące na terenie powiatu pleszewskiego korzystają z wzorowego stadionu pułku oraz ze strzelnicy pułku.

W powiecie jarocińskim wybudowano własną strzelnicę małokalibrową w Jarocinie, wykończono strzelnicę dla broni długiej w Jarocinie, Górze i Chociczy. Obecnie przystąpiono do budowy stadionu w Jarocinie.

W powiecie średzkim pod względem inwestycji stałych uczyniono najwięcej: w ubiegłym roku uzupełniono nawierzchnię boiska „Sokoła” według wymagań współczesnych kosztem 10,000,— zł. Wybudowano wzorową salę gimnastyczną. W roku bieżącym buduje

się w Środzie dwie strzelnice, a mianowicie: małokalibrową przy stadionie i strzelnicę dla broni długiej za miastem. W Kostrzynie rozpoczęto budowę dużej sali gimnastycznej.

W powiecie śremskim przejęto nieurządzone boisko od „Sokoła” i przystąpiono w roku bieżącym do urządzenia nawierzchni. Wykończono strzelnicę małokalibrową na 100. m.

Urządzono boiska do ćwiczeń w Kórniku, Błociszewie i Dolsku.

Wyniki pracy wyszkoleniowej dadzą się ocenić ilością świadectw wydawanych corocznie, oraz nagród, jakie zespoły z obwodu P. W. pułku na różnych zawodach zdobyły.

W zawodach strzeleckich, zorganizowanych dla O. K. VII., zawodnicy z obwodu pułku zajmują pierwsze miejsce w strzelaniu zespołowym z broni długiej, pierwsze miejsce w konkurencji indywidualnej i pierwsze miejsce w strzelaniu z broni małokalibrowej, a więc uzyskują najlepsze wyniki we wszystkich najważniejszych konkurencjach.

Również P. W. żeńskie nie pozostaje w tyle. Zawodniczki hufca szkolnego ze Śremu zdobywają pierwsze miejsce w zawodach korespondencyjnych w strzelaniu z broni małokalibrowej, zorganizowanych w całej Polsce.

Te same zawodniczki zajmują w roku 1930. na zawodach strzeleckich zorganizowanych z okazji imienin Pana Marszałka Piłsudskiego w Warszawie trzecie miejsce, co można uważać za bardzo poważny sukces wobec konkurencji zawodniczek z całej Polski o wysokiej klasie.

Zawody strzeleckie i lekko-atletyczne, organizowane corocznie w każdym powiecie, których wyników z braku miejsca nie możemy tu podać, są rewią sprężystości fizycznej członków P. W., a zarazem świadectwem ich pracy.

Zakres wyszkolenia P. W. i ulgi w służbie wojskowej.

Okres wyszkolenia P. W. trwa trzy lata i dzieli się na dwa podokresy:

- I. podokres trwa jeden rok i daje prawo po złożonym egzaminie do uzyskania świadectwa z ukończenia I-go stopnia.
- II. podokres trwa dwa lata i również daje prawo do uzyskania świadectwa.

Zakres wiadomości, jakie zdobywa się w ciągu trzech lat pracy P. W. równy jest wiadomościom i wyszkoleniu szeregowca po pierwszych trzech miesiącach służby czynnej.

Wyszkolenie ogranicza się do przedmiotów najistotniejszych i strzelań, zaś szczegóły oraz wyszkolenie formalne i teoretyczne pomija się.

Ponieważ udział w pracach P. W. jest u nas dotychczas ochotniczy i opiera się na dobrej woli, poczuciu obywatelskiem i ambicji osobistej ćwiczących, przeto M. S. Wojsk. chcąc wynagrodzić uczestnikom udział w tej akcji, przyznaje im ulgi w czasie obowiązkowej służby w armii czynnej, zależnie od osiągniętego stopnia wyszkolenia.

Ulgi te przedstawiają się następująco:

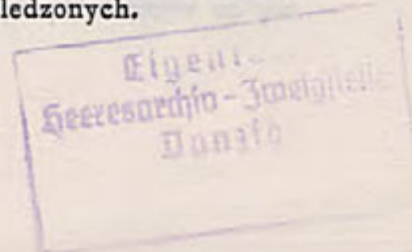
a) zdobycie świadectwa z ukończenia I-go stopnia P. W. upoważnia do pierwszeństwa w przyjmowaniu do szkół podoficerskich, daje pierwszeństwo przy otrzymaniu urlopów, przyspiesza awans, przyspiesza otrzymanie zezwolenia na wychodzenie z koszar w okresie rekruckim, oraz daje inne udogodnienia w służbie.

b) za osiągnięcie świadectwa z ukończenia II-go stopnia P. W. poborowi uzyskują skrócenie czasokresu trwania obowiązkowej służby w wojsku, a mianowicie: w piechocie o trzy miesiące (przez późniejsze wcielenie), w innych broniach od dwóch do trzech miesięcy.

Zadania wychowania fizycznego wobec jednostki i narodu.

Czem jest wychowanie fizyczne dla jednostki i narodu, o tem świadczy dziś zainteresowanie się tem zagadnieniem zarówno zagranicą jak i u nas.

Stwierdzono, że zdrowie i sprawność fizyczna jednostki zwiększa jej energję, wydajność pracy i daje jaśniejszy pogląd na życie. Społeczeństwo, złożone z takich jednostek, lepszą ma przyszłość, aniżeli społeczeństwo składające się z jednostek upośledzonych.

Stąd też sprawa wychowania fizycznego staje się sprawą o doniosłości państwowej, a akcja wychowania fizycznego musi być akcją jednolicie przez Państwo kierowaną.

Szczególnie doniosłe znaczenie ma ta akcja w stosunku do młodego pokolenia, stanowiącego o naszej przyszłości.

Stan obecny stwierdza, że pod względem rozwoju fizycznego pozostaliśmy w tyle w stosunku do państw zachodnich. Tak n. p. statystyka wykazuje, iż przy poborze rekruta w Anglii przypada na stu rekrutów — 48 zdolnych, gdy u nas liczba ta spada do 20 wzgl. 25-ciu za wyjątkiem Wielkopolski, która przed wojną dorównywała prawie Anglii.

Młodzież akademicka i szkół średnich jeszcze gorzej przedstawia się pod względem rozwoju fizycznego od młodzieży angielskiej, a badania lekarskie, przeprowadzone w 1926. roku z okazji organizacji obozów letnich dla młodzieży akademickiej, wykazały niemal charłacki stan ogromnej ilości zgłaszających się uczestników.

Fakty te każą zwrócić szczególną uwagę na wychowanie fizyczne młodzieży.

Poza tem stwierdzić należy, że każdy wiek wymaga ćwiczeń fizycznych, aby swą tężyznę rozwinąć, wzmocnić lub zachować.

Sprawność fizyczna niezbędna jest dla ludzi wszelkich zawodów i wszystkich sfer bez względu na rodzaj pracy, gdyż z jednej strony wpływa na usprawnienie ciała, z drugiej-utrzymuje w pogodnym nastroju ducha.

Na zachodzie od uprawiania ćwiczeń cielesnych i sportów nie uchyla się nikt, nie wyłączając profesorów uniwersytetów i najwybitniejszych mężów stanu.

Sprawność fizyczna staje się co raz bardziej nakazem cywilizacyjnym. Jak dawniej twierdzono, że cywilizację można ocenić według ilości mydła, zużywanego w danym kraju, tak dziś można ją mierzyć ilością urządzeń gimnastycznych i sportowych.

Na odbytych ostatnio igrzyskach olimpijskich Polska zajęła zaledwie 21-sze miejsce na liście 44 narodów, które w tych igrzyskach uczestniczyły. Miejsce to nie odpowiada ani wielkości, ani wartości naszego kraju.

Sił fizycznych potrzebuje każdy kraj nie tylko w celach wojskowych: życie pokojowe państw jest stałą, nieustającą nigdy rywalizacją na każdym polu.

Poprawa zdrowotności i tężyzny fizycznej przynosi zyski dla kraju i społeczeństwa. Jeśli więc organy wychowania fizycznego zwracają się o pomoc materialną i czerpią ze skarbnicy publicznej, to pieniądze te nie są bynajmniej stracone, zostają one zwrócone krajowi w postaci podniesienia wydajności pracy i zaoszczędzenia na kosztach walki z chorobami.

Amerykanie mówią, że jedno boisko w kraju więcej—to jeden szpital, jedno więzienie lub jedna karczma mniej.

Rzeczywiście, boiska podnoszą stan zdrowotny okolicy, wciągają młodzież w sferę działania wychowawczego i dostarczając zdrowej i użytecznej rozrywki, chronią ją jednocześnie od złych nałogów. To wychowawcze działanie rozciąga się przytem nie tylko na młodzież szkolną, a więc będącą pod opieką, lecz także i na szerokie sfery nie ujęte żadną dyscypliną pedagogiczną, dla których państwo posiada chyba jedynie policję, jako organ wychowawczy.

Honor narodowy nakazuje nam, abyśmy na polu wychowania fizycznego starali się dotrzymać kroku narodom cywilizowanym.

Na zakończenie wróćmy do słów przytoczonych na wstępie. Przedstawmy sobie setki kilometrów otwartej, mało obronnej naszej granicy od wschodu, zachodu i północy, a stwierdzimy, że słowem tym, wyrzeczonym przed półtora wiekiem, nic odjąć, a raczej dodać tylko można. Dziś, więcej niż kiedykolwiek starać się musimy, aby „gardła a piersi nasze” — ta „cała munitia nasza” — stanowiły zaporę najdzielniejszą i najskuteczniejszą dla wroga.

Kto w Polsce przyczynia się do rozwoju przysposobienia wojskowego, kto buduje boiska sportowe i placówki wychowania fizycznego, ten buduje grody warowne na rubieżach kraju; a kto w jakikolwiek sposób tężyznę fizyczną krzewi i popiera, ten przyczynia się do wielkości, potęgi i chwały Najjaśniejszej Rzeczypospolitej.

Nasza „Rodzina Wojskowa“.

Aby zapewnić rodzinie żołnierza opiekę na wypadek, gdy wojna lub obowiązek służby oderwie go od niej, powołał Pan Minister Spraw Wojskowych Pierwszy Marszałek Józef Piłsudski do życia organizację pod nazwą „Rodzina Wojskowa“.

Stowarzyszenie to, oparte na idei miłości bliźniego i niesienia mu pomocy, powstało najpierw w stolicy, skąd rozgałęziło się wkrótce na całą Rzeczpospolitą. Dziś w każdej prawie miejscowości, gdzie żyje większa gromadka braci żołnierskiej, posiada „Rodzina Wojskowa“ swe koła, w których wre praca, jak w wojsku.

Garnizon pleszewski nie pozostał obojętny na zew idący ze stolicy. W grudniu 1927. r. zawiązało się i u nas Koło „Rodziny Wojskowej“. Inicjatorką założenia Koła była p. pułkownikowa Zofja Żołędziowska, która zwołała zebranie inauguracyjne przy udziale 48-miu pań - żon oficerów i podoficerów, a jego rezultatem była jednogłośnie uchwała jak najszybszego zorganizowania Koła „Rodziny Wojskowej“ w Pleszewie.

Uchwała ta niebawem została wprowadzona w czyn. Dzięki wydatnemu poparciu dowódcy pułku płk. Mozdyniewicza i skutecznej pomocy ze strony jego zastępcy ppłk. Żołędziowskiego już w dniu 6. lutego 1928. r. Koło „Rodziny Wojskowej“ w Pleszewie zdołało utworzyć własne przedszkole dla dzieci.

Dzień urzeczywistnienia tego pierwszego, a tak doniosłego zamierzenia, był dniem triumfu nowo powstałej organizacji. Od rana krzātano się, aby przybrać skromny lokal przedszkola w odświętne szaty: przygotować go na przyjęcie gości i uczynić miłym dla dziatwy, której serduszka w oczekiwaniu przełomowej chwili były ciekawością i strachem.

Kiedy pokoiki przedszkola napelniły się dziatwą, rodzicami i gośćmi, zaproszony ks. prałat Niesiołowski dokonał poświęcenia i w ciepłych słowach przemówił do zgromadzonych.

Z chwilą otwarcia przedszkola zaczęły się kłopoty Zarządu Koła. Zapisalo się 22 dzieci, a wkrótce liczba ich wzrosła do 27! Główną troską był brak fachowej siły na miejscu, a o zaangażowaniu wychowawczyni z poza Pleszewa nie można było myśleć z powodu braku funduszw. Z konieczności obowiązki wychowawczyni objęła podpisana, jako jedna z członkini Zarządu.

Opłaty za naukę w przedszkolu wyznaczono dość niskie. Niebawem okazało się, że i one obciążają zbyt budżety rodzin wojskowych, wskutek czego Zarząd zniewolony był już w następnym roku szkolnym taksę obniżyć, a powstały niedobór pokrywać z imprez, urządzanych przez sekcję finansową.

Z funduszw, udzielonych przez dowódcę pułku, zakupiono dla przedszkola ładne, odpowiadające wymaganiom higieny i pedagogiki, mebelki i pomoce szkolne.

W ten sposób zaczęła swą pracę pierwsza placówka Koła „Rodziny Wojskowej“, placówka, której doniosłe zadanie wychowania dzieci ku chwale Bożej, na pożytek Ojczyźnie i pociechę rodziców napawało nas dumą i radością.

Z końcem pierwszego roku szkolnego urządzono w przedszkolu wystawę prac dzieci. Dało to rodzicom sposobność przekonania się, że ich pociechy spędziły czas dobrze i korzystnie, bo wykonane ich rączynami eksponaty były tego dowodem.

W drugim roku szkolnym dzieci naszej szkółki odegrały obrazek sceniczny p. t. „Na jagody“, opracowany według utworu Marji Konopnickiej. Licznie zebrani rodzice z dowódcą pułku na czele, uznając pracę i starania przewodniczącej p. Żołędziowskiej i skromne wysiłki podpisanej jako wychowawczyni, wyrazili serdeczne podziękowanie, co obok radości zachwyconej dzieciarni, było dla nich prawdziwą nagrodą.

Święto doroczne „Rodziny Wojskowej“, obchodzone uroczyście dnia 8-go grudnia 1929. r., zgromadziło znowu grupkę członkini Koła, dając możność spędzenia chwil kilku w miłym nastroju przy pogawędce i zaczerpnięcia sił do dalszej pracy w imię hasła: „W jedności - siła“.

Staraniem Zarządu stworzona została kasa samopomocy, mająca za zadanie udzielanie członkiniom skromnych pożyczek.

I hasło odrodzenia fizycznego narodu znalazło oddźwięk w naszym Kole. Staraniem Zarządu stworzono początkowo sekcję sportową, która przekształciła się z czasem w klub sportowy „Rodziny Wojskowej”.

Celem poprowadzenia prac na polu wychowania fizycznego według najnowszych metod wysłano podpisaną na kurs instruktorski, zorganizowany staraniem Naczelnego Zarządu Klubu Sportowego „Rodziny Wojskowej” w Państwowym Instytucie Wychowania Fizycznego w Warszawie. Ukończenie tego kursu umożliwiło podpisanej zorganizowanie dla członkiń Koła ćwiczeń cielesnych i gier ruchowych, które odbywają się na sali kasyna oficerskiego lub na stadionie sportowym, dostarczając pożytecznej i milej rozrywki. Prowadzimy również naukę strzelania z broni małokalibrowej i z łuku, w której bierze udział znaczna ilość członkiń.

Wyniki pracy w dziedzinie wychowania fizycznego nie są jeszcze tak widoczne, jak należałoby się tego spodziewać; lecz są to dopiero pierwsze kroki na polu kobiecego ruchu sportowego w Pleszewie, a te zawsze są trudne.

Kończąc tych słów parę, obrazujących skromny dorobek naszej dotychczasowej pracy, a poświęconych, Wam, Mężowie Nasi, w dniu Waszego żołnierskiego święta, chcemy Was zapewnić, że - spokojni o los rodzin - możecie pełnić ku chwale Ojczyzny służbę. A będzie taka wola Boża, że rozkaz Ojczyzny oderwie Was od rodzin, my, duchem będąc z Wami, pozostaniemy w zwartym szeregu, jak przystało na „Rodzinę Wojskową”.

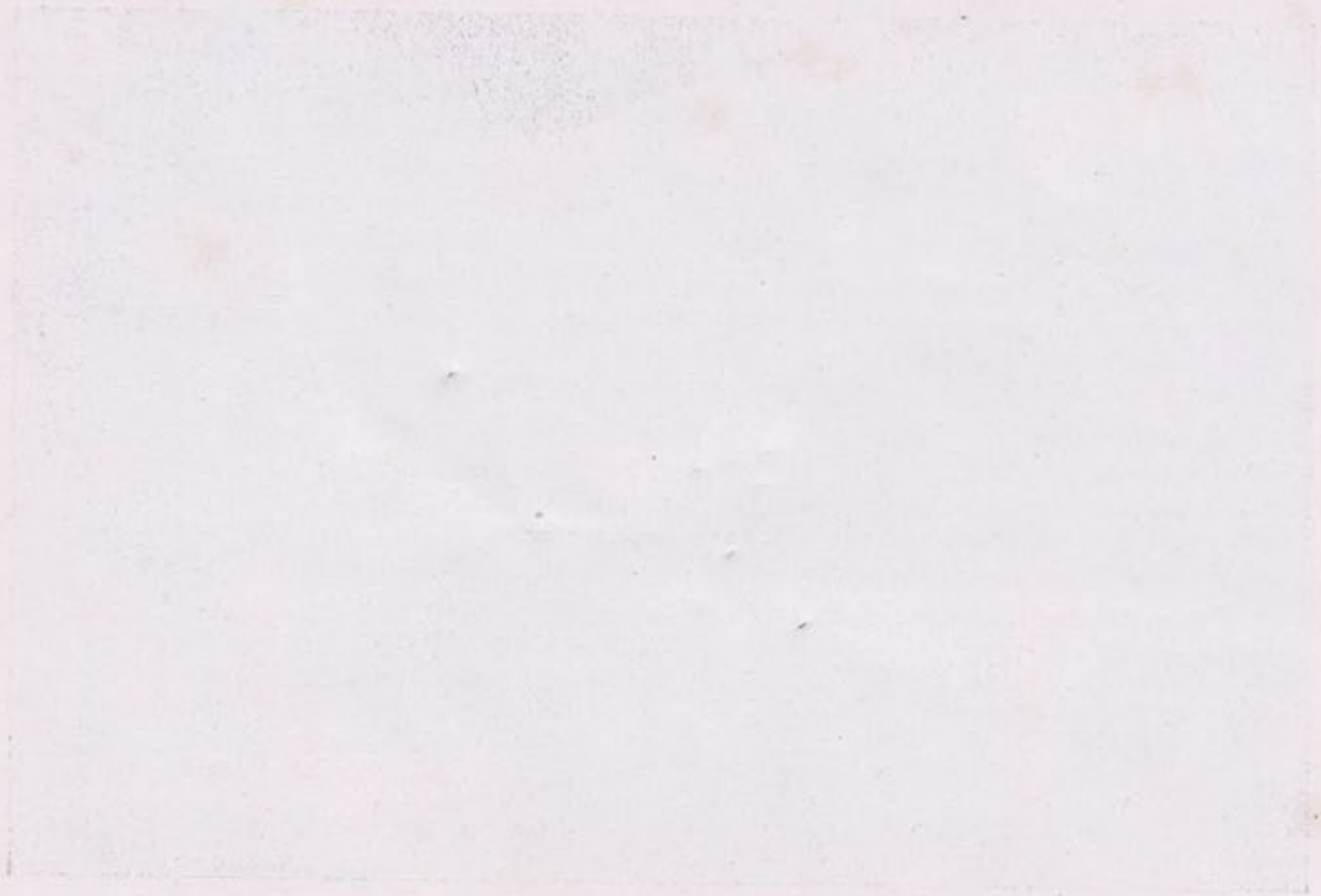

Grupa członkiń Koła Rodziny Wojskowej z przewodniczącą
p. pułkownikową Zofją Żołędziowską.

Dzieci przedszkola Koła Rodziny Wojskowej z przewodniczącą
p. pułkownikową Zofją Żołędziowską
i wychowawczynią p. kapitanową Janiną Wolfową.

Samopomoc.

Za inicjatywą byłego dowódcy pułku płk. Godziejewskiego i obecnego płk. dypl. Mozdyniewicza powstały w pułku dwie instytucje, mająca na celu zachęcać do składania oszczędności i przychodzić z pomocą członkom drogą udzielania pożyczek zwrotnych.

Instytucjami temi są: Oficerski Fundusz Pożyczkowy i Podoficerski Fundusz Pożyczkowy.

Oficerski Fundusz Pożyczkowy.

Oficerski fundusz pożyczkowy powstał dnia 1. lutego 1928. r. na mocy uchwały, powziętej na zebraniu oficerów w dniu 18. stycznia tegoż roku, na którym zatwierdzono również statut, ujęty w 36 paragrafach, oraz powołano do administrowania funduszem zarząd w składzie trzech członków i dwóch zastępców, i komisję rewizyjną w składzie dwóch członków i dwóch zastępców.

Wysokość składek członkowskich, ustalona początkowo na 5 zł. miesięcznie, została z dniem 1. lutego 1930 r. podwyższona do 10 zł.

W dniu 1. maja 1930. r. każdy z członków osiągnął udział w wysokości przeciętnie 170 zł., zaś fundusz wzrósł do kwoty 5800 zł.

Aby złożony przez członków kapitał nie był martwym, pobiera się od udzielanych pożyczek 6% w stosunku rocznym, a osiągnięte odsetki rozdziela pomiędzy członków przy końcu roku budżetowego, proporcjonalnie do posiadanych udziałów.

Oficerski Fundusz Pożyczkowy w okresie 2 $\frac{1}{2}$ rocznego istnienia udzielił 234 pożyczki.

Podoficerski Fundusz Pożyczkowy.

Podoficerski Fundusz Pożyczkowy powstał w dniu 1. marca 1926. r. Zasługa jego założenia przypada starszemu sierżantowi Fikusowi, wspomaganemu przez kapitana Wolfa.

Na podstawie przyjętego pierwotnie statutu członkami Funduszu byli wszyscy podoficerowie zawodowi pułku, wpłacając składki w wysokości 1 zł. miesięcznie. W roku 1927. wysokość składek podwyższono do 5 zł. miesięcznie.

W roku 1930. statut Funduszu został zmieniony.

W dniu 1. maja 1930. r. każdy z członków osiągnął udział w przeciętnej wysokości 173 - zł., zaś ogólny fundusz wzrósł do 19203,- zł.

Tak od oszczędności jak i od udzielonych pożyczek oblicza się odsetki w wysokości 6% w stosunku rocznym.

Fundusz udziela członkom pożyczek zwrotnych do wysokości 300. zł. Spłata pożyczek odbywa się w ratach długoterminowych.

Na podstawie uchwał dotychczasowych walnych zebrań stworzono z odsetek od składek oszczędnościowych fundusz zasobowy, który wyniósł 2000 zł. i został zużyty na udzielenie bezzwrotnych zapomóg najbardziej potrzebującym członkom oraz na ufundowanie strzeleckiego łańcucha królewskiego dla podoficerów rezerwy Koła Pleszew.

W styczniu 1930. r. uchwalono okazywanie doraźnej pomocy w wypadkach śmierci, a więc w wypadkach śmierci członków - ich rodzinom, a w wypadkach śmierci żon i dzieci - członkom. Na ten cel postanowili członkowie kasy wpłacać każdorazowo specjalne wkładki w wysokości od 50 gr. do 5 zł.

Do dnia 1. maja 1930. r. tego rodzaju zapomogi wypłacono już w trzech wypadkach w ogólnej kwocie 1452 zł.

Spółdzielczość w pułku.

Polski żołnierz - spółdzielca musi
być wzorem nowoczesnego obywatela.

W pierwszych dniach roku 1922. ówczesny komendant garnizonu Pleszew, a zarazem dowódca III/70. p. p. kapitan Marjan Nerski założył sklep w rodzaju kantyny niemieckiej.

Wydatnie współdziałał Ig. Skąpski, urzęd. wojsk. XI. r.

Sklep był oparty na zasadach spółdzielczych z tego choćby względu, że do rady quasi zarządzającej, dziś nadzorczą zwanej, kompanje II. i III. baonu, załogujące w Pleszewie, delegowały swych przedstawicieli, którzy cały czysty zysk rozdzielali między wyżej wspomniane pododdziały-na cele kulturalne.

Właściwą spółdzielnię w zrozumieniu ustawy z dnia 29. X. 1920. r. zorganizowano dopiero po wydaniu Dziennika Rozkazów M. S. Wojsk. Nr. 14/22. (kwiecień 1922. r.) i jako podstawę prawną dla spółdzielni naszej przyjęto statut ramowy podany w. w. Dz. Rozk. Wojsk.

Pierwsi pionierzy ruchu spółdzielczego wśród naszej braci wojskowej pracowali, jak przystało na ideowców. Z początku miesięczne, potem coroczne bilanse wykazują, że kalkulacja nie przekraczała 10% brutto. Z górą 50% czystej nadwyżki przeznaczono na cele kulturalno-oświatowe, co do końca roku 1927. dało kwotę około 5000 złotych.

Wolnym ale stanowczym krokiem szła nasza spółdzielnia naprzód ku materialnej niezależności. Bez większego uszczerbku przetrwała okres dewaluacji waluty markowej, a nawet wzrosła na poważną instytucję społeczno - handl. dzięki zapobiegliwym staraniom prezesów zarządu w latach od 1923 - 1927; por. Mielcarka, kpt. Malaka, chor. Kostki, por. Sołtysiaka, oraz podpisanego-prezesa rady nadzorczej w roku 1926. i 1927. Bilans z dnia 31. VII. 1927. jest tego dowodem, bo własne kapitały pokrywały jedno - miesięczny obrót (udziały 3000 zł., fundusz zasobowy 9000 zł.) zaś remanent towarów nie przekraczał 12000 zł.

Słusznem było wówczas twierdzenie wybitnych kupców miejscowych, że nasza spółdzielnia jest jedną z najlepiej postawionych i funkcjonujących instytucyj handlowych w Pleszewie.

Lata 1928. i 1929. były dla spółdzielni naszej mniej pomyślne. Z powodu nieszczęśliwego zbiegu okoliczności, jak dwukrotna kradzież z włamaniem oraz nadużycia, dokonane przez jednego z członków zarządu, spółdzielnia poniosła znaczne straty. Dodają, że sprawców włamania i kradzieży wykryto i wszystkich winnych sąd przykładnie ukarał.

Mimo powyższych strat, spółdzielnia nasza nie załamała się, bo dzięki interwencji dowódcy pułku płk. Mozdyniewicza zreformowano dotychczasowy statut, do władz kierowniczych spółdzielni weszli ludzie nowi, pełni zapału i najlepszych nadziei, którzy swą dotychczasową pracą dają gwarancję, że spółdzielnię wyprowadzą znowu na właściwe tory i tem zadokumentują rację jej istnienia, jako szkoły wychowania społeczno-obywatelskiego naszych żołnierzy.

Żywot spółdzielni I/70. p. p. w Jarocinie nie był tak długi. Powstała ona w roku 1922., a w roku 1928., z chwilą przejścia I/70. p. p. z Jarocina do Pleszewa, złączyła się ze spółdzielnią w Pleszewie.

Pierwszymi kierownikami wspomnianej spółdzielni byli: śp. por. Ślósarski, śp. kpt. Firlejczyk, kpt. Kostrzewa, kpt. Danielewicz. Im też, a zwłaszcza ostatniemu, długoletniemu prezesowi rady nadzorczej, należy się uznanie za to, że spółdzielnia przebrnęła burze finansowe w okresie fluktuacji cen i dewaluacji. Położenie tej spółdzielni było bowiem trudniejsze od pleszewskiej: obroty z powodu niskiego liczebnego stanu ludzi, były bardzo małe, zaś zyski starczyły ledwie na opędzenie najniezbędniejszych wydatków. Przy zjedno-

czeniu spółdzielni tej ze spółdzielnią w Pleszewie bilans wykazał zgórą 4000 zł. czystego majątku, w czym 900 zł. funduszu oświatowego.

Zaznaczyć należy, że połączenie się obu spółdzielni było jeszcze jednym zwycięstwem idei spółdzielczej w wojsku, gdyż stan członków spółdzielni w Pleszewie wzrósł ponad 100. Prócz tego szeregi szermierzy tego ruchu powiększyły się o kilka wybitnych jednostek, wyrobionych w czasie pobytu w Jarocinie w tej pracy społecznej.

Na zakończenie wspomnieć muszę, że spółdzielnia nasza zaspakaja potrzeby nie tylko żołnierzy oraz oficerów i podoficerów zamieszkujących w koszarach i najbliższej okolicy, ale podczas ćwiczeń letnich i manewrów wyjeżdża z pułkiem do miejsc przejściowego zakwaterowania, tworzy tam według potrzeby filje, a nawet podczas większych ćwiczeń polowych wysyła swój wóz, specjalnie w tym celu skonstruowany (uwidoczniiony na zdjęciu), by dostarczyć żołnierzom w chwili wypoczynku niezbędnych artykułów.

Lista oficerów, którzy służyli w pułku od początku jego istnienia do chwili obecnej

(Gwiazdką oznaczeni są oficerowie, wchodzący obecnie w skład korpusu oficerów rezerwy pułku)

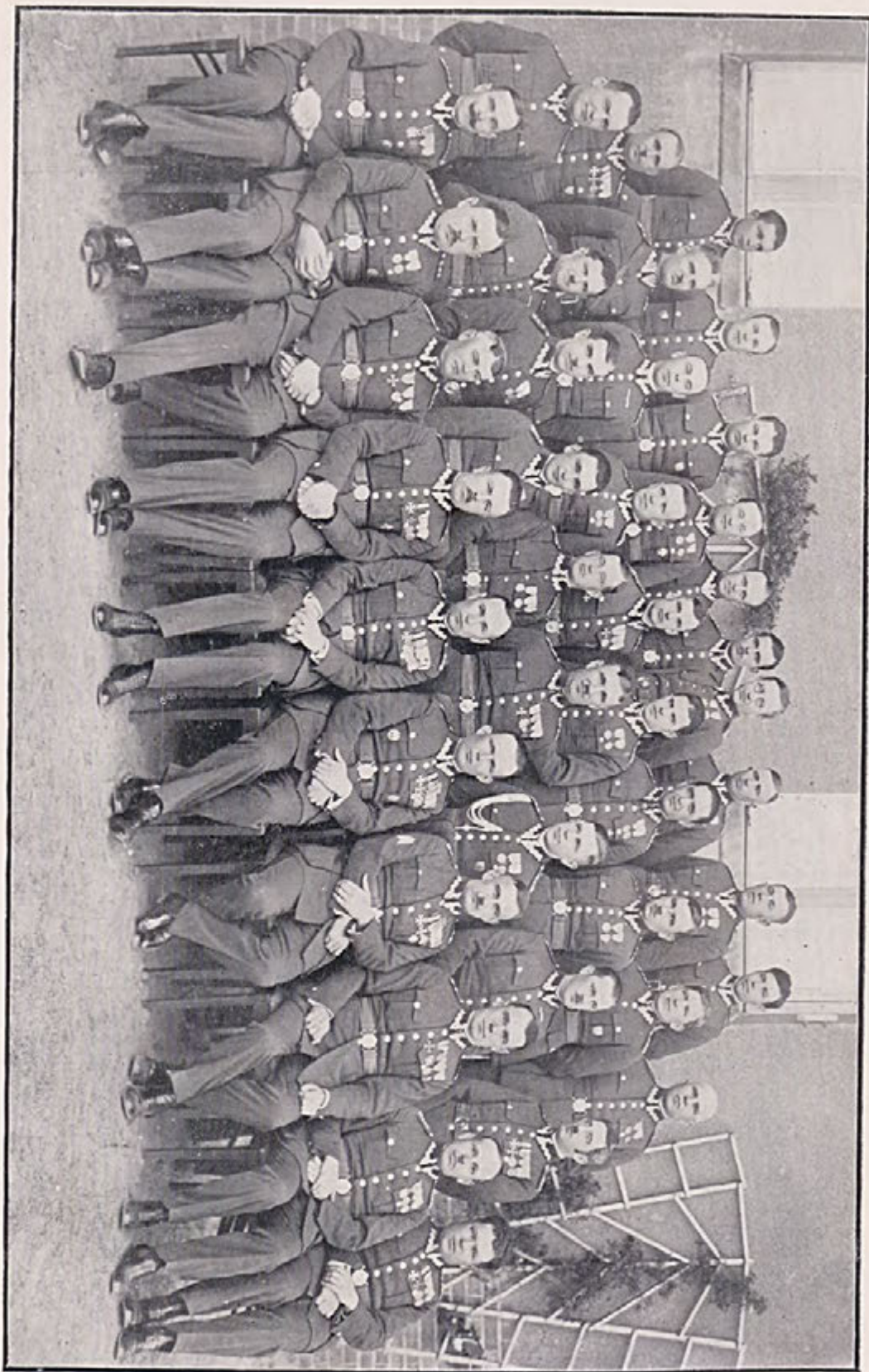
ppor.	Adamek Stanisław*	ppor.	Faber Karol
"	Andrzejewski Kazimierz*	por.	Falkowski Karol*
por.	Artymiak Antoni	mjr.	Fedorczyk Stanisław
"	Banasik Bronisław	ppor.	Fiediuszko Emil*
ppor.	Bartlitz Felicjan*	"	Filary Jan
"	Bartkowski Leonard*	śp. kpt.	Firlejczyk Władysław
" dr.	Barchan Jan*	por.	Fiutak Stanisław
"	Barcikowski Roman*	por.	Garstka Władysław
"	Bayer Walenty*	"	Gauza Czesław
"	Bąk Józef	"	Gawroński Aleksy
"	Beck Jakób	por.	Gawroński Stefan
"	Berezowski Zygmunt*	ppor.	Gawroniak Roman*
por. inż.	Biasion Jan	por.	Gebhardt Stanisław I*
kpt.	Białasik Marjan	kpt.	Geisler Bogdan
ppor.	Bielawski Wacław*	"	Gerlach Jan*
"	Bienia Jan*	por.	Glass Michał*
kpt.	Błażejowski Stanisław	plk.	Godziejewski Eugenjusz
ppłk.	Boczkowski - Boćkowski Wiktor*	kpt.	Gorgolewski Bogusław
por.	Bogucki Albin	ppor. kplm.	Grafka Mieczysław I
"	Bogdański Leonard*	por.	Grudziński Otto
"	Borowski Franciszek I	"	Grześ Ludwik
"	Borowski Franciszek II*	"	Grzęda Teodor
kpt.	Boryczka Henryk*	"	Gulczyński Czesław
mjr.	Braziulewicz Leon	kpt.	Gzella Franciszek*
por.	Bryś Teodor Eugenjusz*	por.	Hadro Ignacy*
por.	Brzezina Stefan	ppor.	Halladin Antoni*
"	Busz Aleksander	mjr.	Hardy Włodzimierz
ppor.	Chłapowski Mieczysław I*	por.	Hartwig Stefan*
"	Chłapowski Stanisław*	kpt.	Hipsz Zygmunt
"	Ciaś Władysław*	ppor.	Hryniewicz Waldemar*
ppor.	Ciążyński Michał	por.	Hörl
"	Ciechanowski Paweł	"	Hybiak Michał
ppłk.	Cierpicki Bolesław	ppor.	Idec Ludwik*
por.	Ciemierski Antoni	por.	Idźkowski Edmund
"	Ciszewski Czesław	ppor. lek.	Iszora Eugenjusz
ppor.	Chołodecki Władysław*	por. kplm.	Jabczyński Karol
por.	Chmielewski Zygmunt	por.	Janiak Ludwik*
"	Chrzanowski Aleksander	por. lek.	Jankowski Ksawery
kpt.	Czerniak Jan	śp. ppłk.	Januszewski Jan
mjr.	Dadlez Juljan	kpt.	Jarząbkiewicz Roman
kpt.	Danielewicz Bronisław II	por.	Jarocki Romuald
ppor.	Dąbrowski Tomasz	kpt.	Jarzyna Tytus*
kpt.	Deresz Aleksander	ppor.	Jarmak Antoni
mjr.	Drozdow Józef	śp. por.	Jaworski Bronisław
por.	Dziurzyński Zygmunt	kpt.	Jerchel Michał
ppor.	Eisler Adolf*	ppor.	Jernajczyk Bogdan
mjr.	Englicht Józef	"	Jereczek Antoni
por.	Estkowski Tadeusz	"	Jeszke Konstanty

ppor.	Jesionowski Leon*	mjr.	Marcińczyk Jan
"	Jędrowiak Bernard*	por.	Martini Stanisław
"	Jurasz Jakób*	"	Maślanka Jan*
por.	Kaczorowski Stanisław Ign.	kpt.	Matuszek Wacław
mjr.	Koźłowski Antoni	ppor.	Mazuch Józef*
por.	Kałużski Wacław	"	Mellzer Józef*
ppor.	Kasprowicz Alojzy*	por.	Mędlewski Roman
por.	Kisiel Stanisław I*	ppor.	Michałowicz Piotr*
"	Klarzyński Jan*	por.	Mielcarek Stanisław
"	Kłoczek Władysław*	kpt.	Misa Józef
ppor.	Kobosowicz Adam	mjr.	Mordarski Józef
kpt.	Koczorowski Marjan Stanis.	ppor.	Motyl Franciszek
por.	Kosterski Stanisław	plk. dypl.	Mozdyniewicz Mieczysław
kpt.	Kostrzewa Antoni	por.	Mroll Wiktor
por.	Kołodziej Władysław*	"	Müller Antoni*
śp. por.	Kubicki Stanisław	kpt.	Nerski Marjan
por.	Kucharski Witold	kpt. dypl.	Nieciengiewicz Bożesław
ks. kap.	Kuprel Stanisław	kpt.	Niemczykowski Władysław*
kpt.	Küttner Paweł*	por.	Niemiec Andrzej*
kpt. lek. dr.	Krojewski Jan	ppor. dr.	Niesiołowski Andrzej*
por.	Król Stanisław I*	por.	Noskowiak Stanisław
ppor.	Kropacz Jan*	"	Nowaczyk Jan
kpt.	Krudysz Mieczysław	kpt.	Nowak Ignacy II
ppor.	Krukowski Henryk*	por.	Nowak Maciej
por.	Krzanowski-Topór Wawrz.	ppor.	Nowak Władysław IV*
por. lek. dr.	Krzywański Stanisław	por.	Nowara Maciej*
kpt.	Kwapiński Józef	kpt.	Nowiński Bronisław*
ppor.	Lajer Stefan	śp. por.	Obszleger Jan*
por.	Latuszek Kazimierz	ppor.	Obst Franciszek*
kpt.	Leń-Ziemieński Michał	plk.	Oleszkiewicz Stanisław
por.	Leśniak Bolesław	por.	Olszewski Antoni*
ppor.	Leśnierowski Edmund*	ppor.	Opiola Franciszek
kpt.	Lewandowski Jerzy*	mjr.	Owoc Władysław
ppor.	Lewandowski Wacław I*	kpt. lek.	Ozdowski Marjan
"	Liberda Jan*	kpt.	Papierkowski Leopold*
"	Liebthal Edward*	mjr.	Paul Tomasz
mjr.	Lipiński Tadeusz	kpt. lek.	Pawlak Józef
śp. mjr.	Litwinowicz Wincenty	por.	Perz Edward
por.	Lossy Jan	"	Pierzyński Mieczysław*
"	Lubierski Roman*	"	Pieńkowski Stanisław I*
"	Łaniewski Stanisław	"	Pięta Jakub*
ppor. lek.	Łazarewicz Józef	mjr.	Pilczewski Stanisław
mjr. lek.	Łopiński Roman	ppor.	Piotrowski Stefan*
ppor.	Łopiński Stanisław*	ppor.	Pluciński Kazimierz*
"	Łuczyński Witold*	mjr.	Pławiński Bolesław*
por.	Mackiełło Władysław*	por.	Podlewski Janusz*
ppor.	Maćkowiak Józef*	ppor.	Poleczyński Apolinary*
"	Majcher Jan	por. inż.	Polakowski Władysław*
kpt.	Malak Feliks Hilary	por.	Połowinczak Jan
ppor. plek.	Malinowski Zygmunt	ppor.	Popłonyk Michał*
por.	Małowiejski Mieczysław	"	Poschłod Aleksander
"	Małecki Władysław	kpt.	Praski Henryk
"	Mamunow Edward	śp. ppor.	Praski Marjan
ppor. plek.	Manowski Zdzisław	por.	Preisler Michał*
ppor.	Mann Kazimierz*	"	Prochowski Stanisław
"	Mazur Mieczysław*	plk.	Prymus Jan Juljusz

por.	Przedpełski Czesław*	por.	Świętorzecki Michał
"	Przyprawa Urban*	kpt.	Tatomir Sas Jan
mjr.	Pstrokoński Feliks	ppłk.	Terlecki Michał
"	Puch Walenty	kpt.	Tomaszewski Stefan
śp. kpt.	Puciata Władysław	ppor.	Tomaszewski Wiktor
por.	Pudelko Edmund*	"	Trzeński Włodzimierz
"	Pyszkowski Tadeusz*	kpt.	Tumos Jerzy
ppor.	Rachwał Paweł	por.	Turchalski Władysław*
ppłk. dypl.	Radziejewski Bronisław	kpt.	Twardowski Franciszek
kpt. lek.	Reiwer Ignacy	ppor.	Tyliński Antoni*
ppor.	Ratajczak Stanisław*	kpt.	Urbanowicz Mieczysław
"	Rosochowicz Mieczysław	por. plek.	Urbański Edmund
"	Rychlicki Tadeusz*	"	Warszawski Wincenty
"	Rychlewski Stanisław*	"	Warezygłowa Stanisław
por.	Sala Michał*	kpt.	Warth Władysław
"	Sandecki Roman*	mjr.	Wawrzyniak Władysław
"	Sauer Florjan	por.	Wawrykiewicz Florjan
"	Scheitza Józef	por.	Welendowski Henryk
ppor.	Seifert Jan	kpt.	Weyers Tadeusz
"	Sewiński Ignacy	ks. kap.	Węclawski Ignacy
por.	Sidorowicz Wojno Piotr*	śp. por.	Wężyk Wojciech
kpt.	Siedlecki Juljan	śp. ppor.	Wężyk Henryk
ppor.	Skibiński Stanisław II*	por.	Wierusz Stefan
"	Sitarz Ludwik*	mjr.	Wiśniewski Józef Ignacy
"	Sikorski Wacław	kpt.	Winnicki Kazimierz
"	Skrzyżanek Franciszek	por.	Witaszek Mieczysław*
plk.	Sobieszczak Stanisław	"	Witek Leon*
ppor.	Sochanik Kazimierz	"	Wiza Hieronim*
por. inż.	Soika Stanisław*	"	Władyka Marjan*
"	Sołtysiak Stanisław	ppor.	Woda Ludwik*
kpt.	Spychalski Józef	por.	Wojtanowicz Józef*
ppor.	Stadnicki Zdzisław	"	Wójcikiewicz Karol*
"	Stachowiak Czesław*	kpt. sł. adm.	Wolf Antoni
por.	Stahl Joachim*	ppor.	Woszak Andrzej*
ppor.	Sławski Józef Cezary*	"	Wrona Władysław*
śp. por.	Stefański Stanisław	por.	Wróblewski Tadeusz I*
ppor.	Stefaniski Mikołaj*	ppor.	Wrzeszczyński Franciszek*
por. lek. dr.	Stęplewski Józef	"	Wysocki Franciszek
por.	Stępka Wiktor*	"	Zagórski Józef I*
por.	Stolpe Stanisław*	"	Zajączkowski Zbyszko*
mjr.	Stopa Józef	por.	Zakulski Ludwik*
ppor.	Szamrak Jan*	ppor.	Zarycki Andrzej*
por.	Szopa Adam	kpt.	Ziębiński Józef*
mjr.	Szapkowski Czesław	por.	Ziolo Zdzisław Marjan
ppor.	Szurkowski Teofil	"	Ziólkowski Ludwik*
"	Szydelski Oktawjusz*	kpt.	Zuske Kazimierz
kpt.	Szymanowicz Jan	"	Zych Władysław I
por.	Szymański Edmund	por.	Żak Józef*
"	Śmigielski Bronisław	ppłk.	Żołędziowski Ryszard
śp. por. rach.	Ślósarski Edmund	śp. ppor.	Życki Tadeusz.

Grupa oficerów rezerwy z zastępcą d-cy pułku ppłk. Ryszardem Żołędziowskim
na zjeździe w dniu 4. maja 1930 r.

Grupa oficerów zawodowych pułku z d-cą pik. dypl. Mieczysławem Mozdyniewiczem.

Lista oficerów

służących czynnie w pułku w chwili obecnej.

plk. dypl.	Mozdyniewicz Mieczysław	dowódca pułku
pplk.	Żołędziowski Ryszard	zast. dcy. pułku
mjr.	Fedorczyk Stanisław	kwatermistrz pułku
mjr.	Lipiński Tadeusz	dca II. baonu
mjr.	Pstrokoński Feliks	dca III. baonu
kpt.	Danielewicz Bronisław	dca 3. k. km.
kpt.	Hipsz Zygmunt	dca plut. art.
kpt.	Koczorowski Marjan Stanisław	w z. kmdt. obw. p. w. pułku
kpt.	Kostrzewa Antoni	kmdt. pow. p. w. Środa
kpt.	Kwapiński Józef	dca 8. komp.
kpt. dypl.	Nieciengiewicz Bożesław	wz. dca I. baonu
kpt.	Nowak Ignacy II.	dca 7. komp.
kpt. lek.	Reiwer Ignacy	st. lek. pułku
kpt.	Siedlecki Julian	dca 1. k. km.
kpt.	Szymanowicz Jan	dca 4. komp.
kpt.	Winnicki Kazimierz	of. mob. pułku
kpt. adm. gosp.	Wolf Antoni	płatnik pułku
kpt.	Zych Władysław	dca 6. kom.
por.	Banasik Bronisław	kmdt. pow. p. w. Śrem
por.	Bogucki Albin	zast. of. mat.
por.	Chrzanawski Aleksander	adjutant pułku
por.	Ciszewski Czesław	dca plut. pion.
por.	Estkowski Tadeusz	mł. of. 3. k. km.
por.	Fiutak Stanisław	mł. of. 7. komp.
por.	Gulczyński Czesław	kmdt. pow. p. w. Jarocin
por.	Hybiak Michał	adjut. II. baon
por. kplm.	Jabczyński Karol	kapelmistrz pułku
por.	Kaczorowski Stanisław	mł. of. 4. komp.
por.	Koluski Wacław	dca plut. łączn.
por.	Kucharski Witold	dca 2. k. km.
por.	Latusek Kazimierz	of. ewid. pers.
por.	Mamunow Edward	dca 2. komp.
por.	Martini Stanisław	ofic. tab. pułku
por.	Nowaczyk Jan	dca 5. komp.
por.	Połowinczak Jan	dca 3. komp.
por.	Sołtysiak Stanisław	kmdt. pow. p. w. Pleszew
por.	Szopa Adam	dca 9. komp.
por.	Wawrykiewicz Florjan	of. dla spraw mat.
por.	Zioło Zdzisław	adjut. III. baonu
ppor.	Jarmak Antoni	mł. of. 8. komp.
ppor.	Kobosowicz Adam	mł. of. 5. komp.
ppor.	Sochanik Kazimierz	mł. of. 2. k. km.

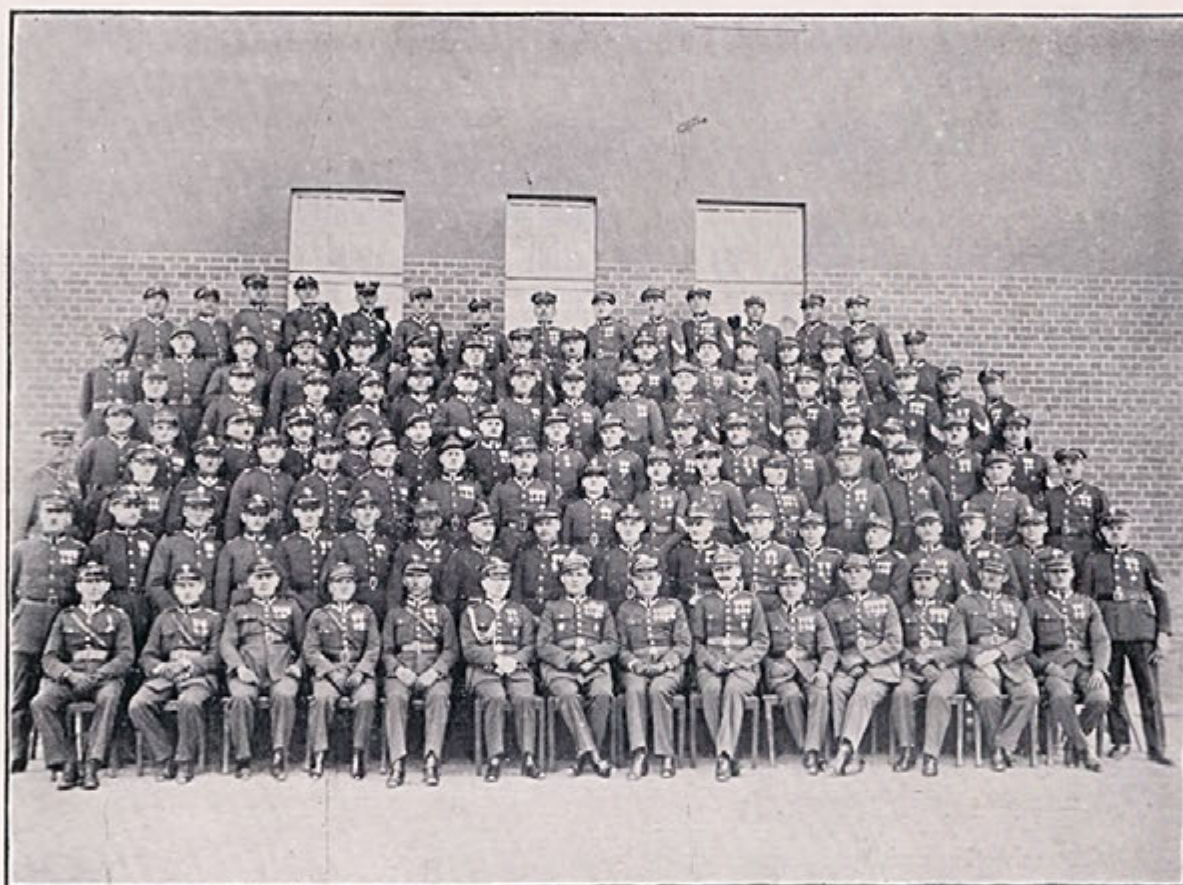

123402
659

Lista podoficerów zawodowych

służących czynnie w pulku w chwili obecnej

chorąży	Bartkowiak Jan	sierżant	Pietruszewski Antoni
"	Bekier Piotr	"	Poprawa Franciszek
"	Cieplik Tomasz	"	Puchalski Józef
"	Ciesielski Edward	"	Stasiak Jan I.
"	Dobiszewski Józef	"	Stasiak Jan II.
"	Górski Stanisław	"	Stempniewicz Franciszek
"	Józefiak Michał	"	Styś Stanisław
"	Kostka Józef	" tyt.	Szostak Stanisław
"	Krawczyk Stanisław	"	Szczepaniak Stanisław
"	Mikuła Roman	"	Waloszczyk Idzi
"	Pluta Jan	"	Wasiela Antoni
"	Talbierz Stanisław	"	Weber Feliks
st. sierż.	Błaszczak Józef	" pchr.	Werenicz Jan
"	Borkowski Roman	"	Wojciechowski Józef
" tyt.	Boroch Franciszek	"	Wróbel Franciszek
"	Fikus Józef	"	Wilczura Franciszek
"	Kempa Jan	" tyt.	Zgrajek Antoni
"	Kołodziej Franciszek	"	Ziemniak Franciszek
"	Lipowski Feliks	plutonowy	Arendz Jan
"	Łopata Franciszek	"	Adamski Wincenty
" tyt.	Michalak Bolesław	"	Cienkusz Jan
"	Ratajczyk Michał	"	Dutkiewicz Antoni
" tyt.	Strzeszewski Jerzy	"	Grytka Franciszek
" tyt.	Tybiszewski Kazimierz	"	Jędrzejczak Antoni
"	Wieczorek Józef	"	Kowalski Michał
"	Żurawski Jan	"	Kołodziejski Wacław
" tyt.	Żurkiewicz Łukasz	"	Krychowski Józef
sierżant	Andersz Franciszek	"	Krupka Józef
"	Baran Franciszek	"	Kujawa Michał
"	Bartkowski Wincenty	" tyt.	Kubiak Franciszek
"	Banasiewicz Antoni	"	Kubiak Franciszek
"	Basiński Karol	"	Łakomy Roman
"	Biały Piotr	"	Łukowczyk Kazimierz
" tyt.	Brocki Hubert	" tyt.	Magnuszewski Józef
"	Busza Stanisław	"	Marcinkowski Walenty
" tyt.	Długiewicz Andrzej	"	Nowak Jan
"	Dzieweczyński Walenty	" tyt.	Olejniczak Kazimierz
" tyt.	Florczak Ignacy	"	Pawlak Stanisław
"	Frydryszak Jan	"	Peśla Michał
" tyt.	Gabrysiak Franciszek	"	Sęk Wojciech
"	Giel Idzi	"	Sierszula Stefan
"	Giersz Stanisław	"	Śniegocki Józef
"	Górecki Stanisław	"	Sobański Antoni
"	Jakubowski Stanisław	"	Szostak Antoni
" tyt.	Janicki Szczepan	"	Szczesiak Stanisław
" tyt.	Jasiński Stanisław	"	Wesołowski Edmund
"	Kalisz Stanisław	"	Wróbel Franciszek
"	Kamola Ignacy	"	Zboralski Tadeusz
" tyt.	Krawczyk Andrzej	"	Ziembiński Zbigniew
"	Katarzyński Jan	"	Ziemkiewicz Kazimierz
"	Król Władysław	kopral	Banaszak Franciszek
" tyt.	Kulesa Juljan	"	Burzyński Marcin
"	Lisiak Edmund	"	Garbacz Antoni
" tyt.	Mika Ludwik	"	Jerzy Władysław
" tyt.	Misiek Ignacy	"	Kramarczyk Wojciech
"	Młynarczyk Józef	"	Najder Marcin
" tyt.	Niezgódka Michał	"	Orgoniściak Franciszek
"	Olszewski Tomasz	"	Urbański Wincenty.

Grupa podoficerów zawodowych pułku z d-cą plk. dypl. Mozdyniewiczem

~~5866~~

659

Komitet redakcyjny:

kpt. Marjan Koczorowski
kpt. Jan Szymanowicz
por. Wacław Kaluski
sierż. Stanisław Jasiński

J-659

PLESZEW, SIERPIEŃ 1930